Регионална библиотека
„Пенчо Славейков“ – Варна

Музиката на думите

С Емилия Милкова за книгите и библиотеките

издателство СЛАВЕНА
Варна, 2024

Съставители:
Емил Демирев, Кристиана Димчева, инж. д-р Радка Калчева,
д-р Цветелина Войчева, Даниела Илиева, Ася Иванова

Редактор:
инж. д-р Радка Калчева

Графичен дизайн:
Йордан Дамянов

© Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ – Варна
© „Издателство Славена“, Варна, 2024

ISBN 978-954-91526-7-8

Заглавието на сборника е част
от интервю на Емилия Милкова,
посветено на детското четене.

БНТ, 2014 г.

Съдържание

Предговор 6
Моята първа среща с библиотеката
Дарена Милкова 8

Биография на Емилия Милкова 10

В ПОДКРЕПА НА ЧЕТЕНЕТО

С почит към Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ – Варна
Антоанета Алипиева 12

Библиотеката е един от най-важните символи на хуманността
Захари Карабашлиев 14

[В подкрепа на четенето]
Из дисертационен труд
д-р Емилия Милкова 19

БИБЛИОТЕКАТА И МЛАДИТЕ ХОРА

Библиотеката – портрет на времето
д-р Любомир Кутин 25

Сприятеляване с книгата
д-р Емилия Милкова 31

Книгата ще оцелее през вековете
д-р Емилия Милкова 32

ЛИДЕРСТВО

Емилия Милкова – лидер и мениджър
Ваня Грашкина-Минчева 34

Гражданско участие и лидерство без граници
Анна Попова 41

Предизвикателството да правиш нещо различно и стойностно
д-р Емилия Милкова 49

Кореспонденция по повод конкурс за длъжността директор на РБ “Пенчо Славейков“, 2015 г.
д-р Емилия Милкова 54

ИНФОРМАЦИОННИ И КОМУНИКАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ В БИБЛИОТЕКИТЕ

Библиотеките и ИКТ
инж. д-р Радка Калчева 55

[Информационни и комуникационни технологии в библиотеките]
Из дисертационен труд
д-р Емилия Милкова 60

Библиотеката ни влезе първа в интернет
д-р Емилия Милкова 63

БИБЛИОТЕЧНИ ПРОЕКТИ

Нов дом за варненската регионална библиотека: една нереализирана мечта...
Спаска Тарандова 65

Проектните дейности като създаване на бъдеще
д-р Наталия Николова 69

Да го направим отново!
Даниел Вайс 75

[Библиотечни проекти]
Из дисертационен труд
д-р Емилия Милкова 78

ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА И БИБЛИОТЕКИТЕ

„Опазване на културното наследство чрез дигитализация. Добри практики и перспективи“
д-р Емилия Станева-Милкова
д-р Цветелина Войчева 81

Необходима е Национална стратегия за дигитализация на библиотечното наследство, смята председателят на ББИА
д-р Емилия Милкова 87

ЛОБИРАНЕ ЗА БИБЛИОТЕКИТЕ

Посланик на библиотеките
д-р Емил Радев 89

Емилия Станева–Милкова - Моите спомени за нея
Нанси Болт 97

Да защитаваме престижа на институцията библиотека и на професията библиотекар
д-р Емилия Милкова 101

БИБЛИОТЕЧНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

Има хора, които съдбата е белязала с дарбата да проправят пътеки
Амелия Гешева 107

Животът си заслужава живеенето
Таня Петрова 111

Приносът на Емилия Милкова в създаването и реализирането на Закона за обществените библиотеки в България
доц. д-р Анета Дончева 114

Емилия Веселинова Станева-Милкова – народен представител в 44-то Народно събрание 116

БИБЛИОТЕЧНА АРХИТЕКТУРА

Библиотеката във Варна – рестарт или предизвестен край?
арх. Анета Василева 118

Библиотеките и архитектурата
арх. Дарена Милкова 127

[Библиотечна архитектура]
Из дисертационен труд
д-р Емилия Милкова 136

Предговор

Тя, книгата, е неоценимо богатство, синтезирала вековните знания, мисъл и чувства на цялото човечество, а това богатство трябва да се познава и запази от поколенията.[1]

Сборникът „Музиката на думите. С Емилия Милкова за книгите и библиотеките“ е посветен на 60-годишнината от рождението на д-р Емилия Станева-Милкова – дългогодишен директор, колега и приятел. Изданието обединява и илюстрира нейните творчески и професионални търсения през годините.

Иноватор, човек на модерното време и вдъхновител за всеки с кауза – библиотеки, книги, четене, д-р Емилия Милкова търси свързващите нишки между различните области на култура и познание в полза на четящия човек. За нея, този човек – без значение дали дете или възрастен, е значимата фигура за обществото ни, градивото за култура и просвета.

Самата тя, страстен читател и любител на хубавата книга, посвещава целия си професионален път в търсене на творчески решения на библиотечните казуси: как да срещаме читателите с хубавото четиво, как да изградим среда, в която те да израстват като личности и как да създаваме атмосфера за общуване и позитивна емоция.

Богатият опит и непрестанен стремеж да види и сподели новите и провокиращи идеи я водят на множество форуми, където създава контакти за българските библиотеки, представя гилдията и популяризира всичко интересно в сектора. Емилия Милкова умее да чува споделеното, да слуша внимателно и да подкрепя раждането на нови форми. Да пази традициите и културното наследство, докато вървим по нови пътища в дигиталното ни време.

Амбицията да промени статуквото и да се включи в необходимостта от истинска политика за развитието на библиотечното дело в 21 век я отвежда до Народното събрание, за да е част от изграждането на възможности за опазване и популяризиране на културното наследство, за дигитализацията му, за бъдещето на българските библиотеки, за ролята на четенето и книгата в съвременното българско общество. Все пътища за изминаване, ако искаме да вървим напред като нация.

[1] Милкова, Емилия. Книгата ще оцелее през вековете / Емилия Милкова ; Георги Таков. // Издател, VII, 2005, бр. 1, с. 36-39.

Сборникът е своеобразен /продължаващ/ диалог по палитрата от теми в професионалния път на д-р Емилия Милкова, а текстовете на авторите в него – част от непрекъснатия задочен разговор с хората на книгите.

Основният корпус е структуриран в 9 тематични области, само условно обособени и именувани от съставителите – „В подкрепа на четенето“, „Библиотеката и младите хора“, „Лидерство“, „Информационни и комуникационни технологии в библиотеките“, „Библиотечни проекти“, „Дигитализацията и библиотеките“, „Лобиране за библиотеките“, „Библиотечно законодателство“, „Библиотечна архитектура“. Всяка от темите се представя от раздел със статии от водещи автори в областта, съмишленици и съидейници на Емилия Милкова, както и раздел с нейни публикации, интервюта и мисли. Целта е да се разкрият различните направления, в които тя неуморно се труди и са акцент в професионалните ѝ усилия и личностен житейски път, отдаден на книгите и библиотеките.

Хронологичната рамка се определя от постъпването на Емилия Милкова като библиотекар в Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ – Варна, до момента, в който съдбата я поставя в позиция „там, горе“ да ни подкрепя като небесен войн в усилията за опазване на книгата, проправяне на пътя до читателя и съграждане на модерната библиотека.

Текстът в съответните части е структуриран еднотипно с придружаващ илюстративен материал и бележки с пояснителен характер за факти, хора и места, свързани с Емилия Милкова, нейната личност и дело. Включени са и лични документи, фотографии от семейния ѝ архив, предоставени от Дарена и Емил Милкови. Всеки раздел е фактологично надграден от съставителите.

Сборникът е едно много специално издание, замислено да е цветна илюстрация на личността на Емилия Милкова, на нейната богата душевност, професионални търсения и достижения. Библиотеката е домът на книгата и усилията ни са насочени страниците на това издание да увенчаят един достоен живот, отдаден на неговото съзидание и опазване.

Вярваме, че сборникът „Музиката на думите“ ще подскаже пътища за професията и ще ни срещне с усмихнатия човек, останал в сърцата ни.

Моята първа среща с библиотеката

Дарена Милкова

Още като деца се срещаме с библиотеката: дали през задължителния списък с литература за четене, дали през училищната библиотека или просто чрез родителите ни, които посещават градската библиотека. Пътят е различен, но крайната цел винаги е една и съща - книгите!

Моята първа среща с библиотеката също се случи като дете. Тогава, през очите на едно шестгодишно момиче, светът на книгите ми се стори твърде необятен, а Детският отдел – пълен с шарени и любопитни книжки. Любопитството надделяваше и редовно прекарвах следобедите при майка ми и нейните колеги в сградата на Варненската библиотека. Така, заедно с Иван, Делян, Нина и Анелия - все деца на сродна възраст и деца на библиотекари, преоткривахме тази институция в една нова светлина. За нас това беше мястото, на което се събирахме с приятели; мястото, където се въртяхме на червеникаво-кафявите фотьойли и започвахме да играем; мястото, където мечтаехме заедно. Така библиотеката за нас се превърна във втори дом; в дом, който да подслони не само желанието ни за литература, но и стремежа ни към нови творчески идеи. А червеникаво-кафявите фотьойли на третия етаж - портал към нови светове.

Следващата стъпка бяха различни кръжоци и клубове към библиотеката по творческо писане; по четене и по споделяне на различни общи интереси като творчески клуб „Сетива“, например, с Роси Бърдарска. В последствие дойде и нововъведението, наречено Интернет, до което библиотеката предлагаше по един час свободен и безплатен достъп за всеки. Час, за който всички се борехме да се запишем, но който тогава, едва дванадесет годишни, не знаехме как точно да използваме. Годините минаваха, Детски и Средношколски отдели сменихa няколко пъти своето местонахождение (заедно и с други отдели), а Варненската библиотека не спираше да инициира все нови и нови проекти: „Маратон на четенето“, „Една приказна нощ в библиотеката“ и др., за чието случване все се намираха различни читални или помещения, удобни и пригодени за целта. Реализирането на всички тези проекти и инициативи, успоредно с израстването и съзряването на толкова много читатели и приятели на Варненската библиотека, се случва въпреки нейната физическа разпокъсаност.

Днес, почти тридесет години след моята първа среща с Варненската библиотека, и повече от 140 години от нейното създаване през 1883г., РБ „Пенчо Славейков“ е разделена в шест различни сгради: три външни хранилища и три сгради за обслужване на читателите. А нейното физическо обединение в една сграда е мечта още от началото на нейната история. Мечта, която преминава три века и няколко поколения; мечта, която неуморно следва последните архитектурни и библиотечни тенденции, но която все още остава мечта.

За майка ми - Емилия Милкова, това бе и лична кауза. Кауза, която я вълнуваше искрено и за която не спираше да мечтае. Кауза, която се появяваше регулярно в живота ни и с която и аз израснах. При всяко едно свое работно посещение в библиотека по света, майка ми събираше впечатления и идеи, които не веднъж след това сме дискутирали вкъщи - всеки от трима ни от своята професионална гледна точка, анализирайки и обмисляйки какво и по какъв начин може да намери приложение и в нашата среда. И смело сме мечтаели, че някога такава сграда би се осъществила и във Варна!

Биография

Емилия Станева-Милкова е родена на 23 февруари 1964 г. в гр. Добрич. Завършва немска езикова гимназия и придобива образователна степен „бакалавър“ в Държавен библиотекарски институт – София, специалност „Библиотекознание и библиография“. Магистърската си степен получава във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, специалност „История“. През 2013 г. придобива образователна и научна степен „доктор“ по „Книгознание, библиотекознание и библиография“.

Професионалния си път започва като библиотекар в Регионална библиотека „Дора Габе“ - гр. Добрич. От 1992 г. работи като библиотекар, а по-късно и като главен библиотекар в Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ - Варна. През 1998 г. печели конкурс за директор на Варненската библиотека.

Притежава международен професионален опит, придобит в специализация през 2002 г. в САЩ, по програма „Информационен мениджмънт и библиотечни науки“, специализация през 2007 г. в Германия, по програма „Чуждоезиково обучение“, и през 2008 г. в Германия, по програма за „Културен обмен“. От 2006 г. Емилия Милкова е заместник-председател на УС на Българската библиотечно-информационна асоциация; член е на Постоянната комисия на секция „Обществени библиотеки“ на IFLA, мандат 2011–2015 г.; от 2013 г. е член на Национален експертен съвет по дигитализация към Фонд „13 века България“; от 2014 г. е член на Национален съвет по библиотечно дело към Министъра на културата и др.

Д-р Емилия Милкова бе народен представител и член на Комисията по култура към 44–то Народно събрание, както и председател на Управителния съвет на Българската библиотечно-информационна асоциация. Успешният мениджмънт, прилаган от Емилия Милкова като дългогодишен директор, извежда Варненската библиотека на водещи позиции като модерен културен и информационен институт.

Професионалист и ръководител, Емилия Милкова гради публичния образ на библиотеката като пространство за иновации, успешно изгражда и ръководи висококвалифициран експертен екип в библиотеката, който печели участия в международни проекти. Изявен специалист,

участва в професионални форуми, където представя българската библиотечна общност. Разбирането на д-р Милкова за съвременния образ на библиотеката има своите проекции в реализацията на множество регионални, национални и международни проекти. Многобройните партньорства по осъществяваните проекти очертават разнообразие в идеите и деловите контакти с библиотеки в съседните страни на Балканския полуостров, Европа и САЩ.

Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ - Варна, под ръководството на Емилия Милкова, е генератор на многобройни инициативи, превърнали се впоследствие в национални кампании – като „Маратон на четящите хора“, или емблематични модели, влезли в практиката на библиотеките в страната като „Една приказна нощ в библиотеката“, „Изкуство в библиотеката“ „Стая на приказките“, „Стара Варна“ и много други. Емилия Милкова е автор и съавтор на множество публикации, съставител на библиографски указатели и сборници.

Като народен представител в 44-то Народно събрание и член на Комисията по култура и медии, тя работи за утвърждаването на библиотеките и библиотечното дело и по опазването на културното и историческо наследство. Емилия Милкова е носител на награди от Министерство на културата - плакет и грамота за Принос в развитието на българската култура през 2010 г. и на наградата „Носител на просвета 2016“.

За своята целенасочена и многостранна дейност, под ръководството на директора Емилия Милкова, Варненската библиотека получава редица достойни награди: през 2014 г. - годишната награда на Българската библиотечно-информационна асоциация – „Библиотека на годината“; през 2006 г. е носител на националната награда „Христо Г. Данов“, в категория „Библиотеки и библиотечно дело“; през 2003 г. е носител на награда „Варна“ – за принос в обогатяването на книжовния живот на града и за ролята ѝ в повишаване културата на четене.

Емилия Милкова даде посоката на развитие на библиотеката в най-динамичните технологични години с визията и усещането към новото, модерното и иновативното в полза на четящите хора!

С ПОЧИТ КЪМ РЕГИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА „ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ“ – ВАРНА

На Еми

Антоанета Алипиева

Проф. Антоанета Алипиева изследва литературната история, професор по „Нова и най-нова българска литература“ в Шуменския университет „Епископ К. Преславски“ и в Белградския университет, Сърбия. Научните ѝ интереси са в областта на литературната критика и литературната история. Автор е на монографии върху българската литература от края на XIX век до ден днешен и на множество статии и студии в България и чужбина. Удостоена е със златен медал от българското дружество „Иван Вазов“ в град Николаев, Украйна, за приноса ѝ в работата с български малцинства зад граница.

Библиотеката и четенето са институции – първата като място, в което си дават среща хората и книгите, другото е индивидуалният акт на поглъщане на информация, дух и радост. Радостта е състоянието, споряващо библиотеката и четенето. Разбира се, и двете категории могат да се съчетаят с нуждата, ползата или принудата, защото те са и това. Обслужват рационалността на живота. Но не си струва да ги разглеждаме в този смисъл, защото много отдавна човечеството е потърсило в тях утеха и защита от примитива на битието. Затова ще пренебрегнем задължителното учебникарско четене, ползването на библиотеката като социален механизъм, изобщо няма да се спираме на онези моменти, които дават облик на модерния рационален човек.

Библиотеката и четенето са форми на самотата. Да решиш да прекараш ден в тихите зали с потъналите в прах книги е личен жест, за който не са ти нужни други хора. Явно търсиш нещо, необходимо само на теб. Сладостни са моментите на откритие, на прозрение, дошли от намирането на това, което е затворено между листите. Често библиотеката може да значи само една книга. Една много чакана книга, към която пътят ти да е дълъг. Разбирането е само миг, но пътуването е възможно да трае с години. Изобщо да

стигнеш до сърцето на собственото си прозрение е просветление, което помниш завинаги. Особен, почти религиозен миг на радост, която остава в съзнанието като намерена жълтица. С нея можеш да купиш нещо, може и да не купиш, но при всички случаи тя има стойността на сигурност, на знание, според което ще вземеш верни решения.

Библиотеката означава тишина. Бягство от външния свят. Интериоризиране на тебе самия и в този смисъл – откриване на себе си. Когато стои въпросът за индивидуалното четене, винаги изплува и моментът на избора. Кого и какво да предпочетеш. Това е търсенето, миг не по-малко значим от пътуването към откритията. Едно стихотворение на Константинос Кавафис – „Итака", разказва за тези неща. Пътуваш цял живот към своята Итака, за да я завариш опустошена и съвсем не такава, каквато си я дирил. Но поуката е друга: смисълът е не в Итаките, които търсиш цял живот, мъдростта е в пътя. Докато търсиш и се луташ, научаваш много, много неща. Променяш себе си, разширяваш се, така да се каже. И да се установиш в неочаквана някаква за тебе Итака не е страдание, нито загуба. Обратното, това е спечелената мъдрост от пътя. Така е и с прочетените книги, търсиш, плачеш, отхвърляш, четеш напразно, устремен към СВОЯТА КНИГА. Тя може да дойде и в края на живота ти, но по-ценно от нея е стремлението ти към нея. Изминатият път на духовно взиране.

Ще кажете защо е библиотеката, та всеки би могъл сам да си търси книгите. Не, без библиотеката не става. Никоя книга не е сама, а и не бива да бъде сама. В тихите гирлянди от томове, разположени по рафтовете, се крие ТВОЯТА КНИГА, за да я разпознаеш, трябва да я сравниш. Пътуването е свързано с изтупването на прахоляка, с подчертани от някой друг пожълтели страници, с катеренето и клякането пред лавиците. Колко смешно, но и тялото взема участие. То следва параболите на мисълта, свива се и се разпуска според импулсите на радостта или разочарованието. Някой ден, пред финала на живота, ще положиш ненужните книги пред кофите с боклук, но ще запазиш СВОЯТА. Защото си я сравнил с другите. Защото си пътувал към нея.

Е, в модерния свят библиотеката е и общност. В нея се провеждат срещи, споряват се социални контакти, научаваш чрез други хора разни неща. Представяш себе си чрез глупавите си илюзии, че си сътворил нещо, равно поне на Достоевски или Пруст. Смешна утопия на надеждата, която (не осъзнава, че библиотеката е временна в социалната си роля, но вечна в духовната си престижност. Шумни общества и гръмовити автори идат да заявят духа на времето, не осъзнавайки, че големите неща са отвъд духа на времето. А библиотеката знае това. В нейните рецептори има нещо жестоко, тя ще запомни само онези пътища, които са завършили с поука. Тоест с лично, неповторимо откритие.

В тялото на библиотеката, в нейната мистериозна и тиха тайна има не само книги. Има и хора. Онези, които се движат между рафтовете също в тишина. Заразени от сладостните пътища на духа, от камерната си съдба на съединилите се със загадъчни тайни човеци. Сред толкова книги тези хора трябва да знаят много важни неща. Нека ме извини онова четене и онази библиотека, които ще прославят само научното знание. То е безспорно двигател на механичния напредък на света. Но по-прекрасното четене е това на романтичната наслада, която накрая ти казва, че човекът е един и същ през вековете и трябва да пътуваш дълго, за да го разбереш.

БИБЛИОТЕКАТА Е ЕДИН ОТ НАЙ-ВАЖНИТЕ СИМВОЛИ НА ХУМАННОСТТА

Захари Карабашлиев

Захари Карабашлиев е белетрист и драматург, автор на романи, разкази, сценарии, пиеси, есета. Отличен с читателско признание и с литературни награди „Хеликон“, „Вик“, Роман на годината на Фонд „1з века България“, Награда „Христо Г. Данов, награда на Фондация „Комунитас“, номиниран е и за награда „Елиас Канети“. Пиесите му получават и театрални награди „Аскеер“, Награда на публиката, театрален фестивал Висбаден 2012 и др. Главен редактор на издателство „Сиела“. Читател и приятел на Варненската библиотека. Инициатор и двигател на Варна Лит – международен литературен фестивал, насочен към младежката аудитория, на който Варненската библиотека партнира.

Библиотеката и книгите е дълъг разговор със Захари Карабашлиев, протичащ във времето. Включва интервю за сп. ББИА-онлайн, гостуване на Маратон на четенето (2015), срещи в библиотеката, създаване на „Варна Лит“ (2017), приемане на почетния знак „Посланик

на библиотеките“ през Националната библиотечна седмица (2014) г. и присъствие от години сред авторите на най-предпочитаните от читателите ни заглавия. Все поводи, за да зададем въпроси на писателя, който твърди: „винаги съм чел повече, отколкото съм писал“. За другия творец – читателя - „този, който буди книгите и така буди и световете“. За смисъла на четенето и важно ли е да изградим друго, фундаментално различно отношение към книгите и четенето.

Захари Карабашлиев: Аз не мога да деля читател от творец. Всеки творец в областта на словото е първо и задължително читател, и то не какъв да е, а наистина задълбочен, дори „дълбочинен“ читател. Няма как да сътвориш нещо без да си се разтварял в сътвореното от други преди теб. Смисълът на четенето е в максималната идентификация на читателя с героя и света на героя, създадени от автора. И в процеса на тази идентификация, читателят се превръща в съ-автор. Така, че смисълът и на четенето, и на писането на художествена литература е максималното сливане на автор и читател на страниците на една книга. Магия е. И понякога се получава, много рядко, само понякога. Но си заслужава труда.

Кристиана Димчева: Избрах част от споделеното от Захари Карабашлиев през 2022 г. при получаване на наградата за романа „Опашката“ като най-четена книга в Столична библиотека, преди да попитам за началото на книжното пътешествие: „Макар днес да съм поканен в ролята на пишещ, ще си позволя да кажа нещо като четящ, защото, преди всичко, аз съм такъв... Изглежда, дошли са времена, в които ние – четящите – сякаш се чувстваме не на мястото си в този залят от информация свят, в тази потопена във визуални дразнители реалност... Понякога се чувстваме неловко сред гледащи, ние, които споделяме онзи таен език на книгите, ние, които предпочитаме

Пресконференция за „Маратон на четящите хора“, 2015 г.

страниците пред дисплеите, ние, които градим образи и герои в съзнанието си, а не ги консумираме наготово, направо от екраните. Ние, четящите, понякога се чувстваме като чужденци, дори бих могъл да кажа като бежанци, в този доминиран от образи свят. В тази наша конкретна държавност, която сякаш е доминирана от безкнижници. Италианският писател Примо Леви казва: „Пиша, за да се върна отново в общността на човечеството".

ЗК: Моето пътешествие започна от летата „на село", където прекарвах ваканциите с баба и дядо. И не помня кога съм намирал време за четене, защото лудеехме с децата от сутрин до мрак, но книгите в дома на баба бях чел и препрочел. Домашната библиотека там не беше безкрайна и изобилстваща от най-интересни заглавия, затова скоро се наложи да се запозная със селската библиотека точно до сладкарницата - направих си читателски картон и ... Мисля, че именно там сякаш за пръв път усетих библиотеката като свое, лично преживяване, защото никой не ме караше да го правя, както това се случваше в училище. Просто – това си беше мой избор. От нейните хладни стаи започнаха моите читателски скитания. Продължават и до днес.

КД: Като посланик на библиотеките, кое е основното за четящия човек в библиотеката – какво според теб търси, открива или не намира?

ЗК: Какво търси човек в библиотеката? Четива, които да вълнуват, а и такива, които информират.

КД: За първи път във Варна през 2017 г. се проведе „Варна Лит" - международен литературен фестивал с акцент върху детско-юношеската публика и детското четене. Голямата творческа задача пред феста е да намери кода, чрез който едно дете разбира една книга. На срещата „Писателят като читател"

„18% сиво" – заключителна среща със З. Карабашлиев на „Маратон на четящите хора", 2015 г.

(Варна Лит) ти каза:„.... Майка ми бе провинциално момиче, което всяка вечер ми четеше на глас „Записките...“ на Захари Стоянов, Жул Верн, Майн Рид, какво ли не. У дома винаги се четеше много, но непоследователно. А аз четях ненаситно, всичко и по всяко време. Още в словото си при получаване на знака „Посланик на библиотеките“ беше убеден, че „децата на четящите родители четат повече от тези, чиито майки и бащи рядко посягат към книгите. Късно е да се възпитава любов към тях, когато детето е вече тийнейджър“. Като творчески директор и съучредител на „Варна Лит“ какво би казал на родителите, има ли семейно четене, дали то е само между родители и деца или е в цялостния диалог за стойности и споделено четене на книги вкъщи?

ЗК: Много е просто. За да отгледа едно семейство четящо дете, трябва възрастните да четат. Не че, ако възрастните четат, това е гаранция, че детето ще чете, но е гаранция, че ще има отношение към самия акт на четене, че няма да възприема четенето като някакво екзотично упражнение. За мен, това са нормални неща, за които не знам как да говоря и проповядвам. То е като да обясняваш защо е важно да се пие вода.

КД: Важно ли е какво четат младите хора или е важно просто да четат?

ЗК: Важно е да четат това, което им доставя удоволствие. В началото на четенето трябва да бъде радостта. Когато детето вече е спечелено, четенето ще се превърне от труд в забавление, а после от забавление - в необходимост, след това в начин да натрупаш знание, да се развиеш, да научиш, да постигнеш повече, да се реализираш по-добре. Всичко обаче започва от удоволствието. Да, четенето е изкушение.

КД: Какво се променя в годините с навика /страстта/ да четеш?

ЗК: С годините у четящите хора се променя най-вече времето, което им остава за четене. Животът сгъстява своите очаквания към тях, отговорностите се увеличават, вече всеки свободен час има значение, всяка минута дори. Ако се учат в добри училища, домашните се увеличават, в добрите колежи и университети (особено в чужбина) изпитите стават с всяка година по-трудни, после идват професионалните задължения, семейството — всичко това редуцира времето за четене. И затова хората стават все по-избирателни в предпочитанията си. В малкото свободно време роман ли да четат, филм ли да видят, на театър ли да отидат, или да прекарат цял следобед, цъкайки на телефона си... Това са реалностите.

КД: Спомням си на Маратона на четящите хора /емблематична инициатива за Варненската библиотека/, как те помолихме да прочетеш текст, традиция за Маратона, и се изненада какво бяхме избрали посред разговора ни за „18% сиво“ – беше вариант на „Череши“,

публикувано в едно добруджанско списание, а после... и нас ни изненада като го разви в сюжетна линия в „Хавра“.

ЗК: Да, така е.

КД: Веднага след срещата с теб започна „Една приказна нощ в библиотеката“, ти остана с Емилия Милкова и колегите, за да видиш нощуващите деца?

ЗК: Да. Някои от тях ми писаха след това, с други съм се виждал на следващи събития.

Общо годишно отчетно-изборно събрание на ББИА, 2019 г.

КД: „Мечтая за това тази страница, която пиша в момента, да стане толкова интересна, че читателят да разгърне следващата и после – следващата, и после – следващата...“? Какво като писател търсиш в /и очакваш/ от читателя си?

ЗК: Нищо, освен любопитство.

КД: Подозирам, че почти няма твоя книга, в която да не присъства „библиотека“, за „книга“ да не говорим...

ЗК: Правя го съвсем умишлено, разбира се. Смятам, че институцията „библиотека“ е основополагаща в развитието на цивилизацията въобще. А за Българското възраждане, тя е и огнище на народната просвета и култура. Библиотеката е споделено знание. И в объркаността наше време, тя може да бъде източник на споделено и проверено знание, а не на фалшиви новини. Но нека съм ясен — аз не приемам тази институция безкритично. Не мога да харесвам библиотеките ей така, просто заради това, че на сградата пише „Библиотека“. Библиотеките ги правят библиотекарите. Ако са хора, осъзнали мисията си, те могат да превърнат всяка една библиотека от обикновена сграда в дом.

Със Захари Карабашлиев разговаря Кристиана Димчева.

[В ПОДКРЕПА НА ЧЕТЕНЕТО]

Из „Публичните библиотеки и Европа 2020“,
Дисертационен труд, 2013 г.

д-р Емилия Милкова

Съвременната роля на библиотеките е на модерни центрове за знание и информираност, които изпълняват не само ***образователни*** и ***културни***, но и важни ***социални*** функции.

Отношението към книгата и четенето в новия технологичен век има своето място сред ценностите на съвременния човек и се разбира като необходим компонент от информационната среда в контекста на „икономиката на знанието“.

Въпросите, свързани с грамотността, социалното изключване, кариерното развитие, промяната на мисленето са теми, по които библиотеките работят с цел приобщаване на децата и учениците към четенето.

Анализът на резултатите от изследването PISA, публикуван от Министерството на образованието и науката, извеждат като сериозен проблем ниското ниво на базисна грамотност сред подрастващите в България. Изследването нарежда българските 15-годишни ученици на 46-то място сред 65 държави от цял свят. България е в групата на Тринидат и Тобаго, Мексико, Тайланд и Уругвай. Почти половината от българските ученици са ***функционално неграмотни***, те не са способни да разбират, използват и осмислят писмени текстове за задълбочаване на познанията си, за повишаване на интелектуалния си потенциал, за активно участие в обществото.

Редица изследвания на съвременното общество алармират за множество проблеми с концентрацията, трудности в четенето и устното изразяване, присъщи на децата от началото на XXI[ви] век. Пълноценното личностно и професионално израстване е нова отговорност, изискване и предизвикателство.

Различни изследвания посочват връзка между нарастването на проблемите в детската възраст и прекомерното гледане на телевизия, филми, видеоигрите, които заменят важни дейности, като усъвършенстване на четенето, социалните и комуникативните умения. Развитието на електронните медии и тяхното разпространение през последните 20 г. води до промени в начина на сетивното възприятие. Формират се нови целеви групи за въздействие вследствие на наличието на нови форми на четене, основаващи се на характеристиките за хипертекст и съвременна комуникация между поколенията.

Къде е мястото на „четящия човек“ сред възхищението на модерния Homo Sapiens от възможностите на новите технологии? Не бива да се пренебрегва факта, че този „вълшебен свят“ се отворя пред очите ни, едва след като книгата ни е помогнала да станем читатели.

Изграждането на личността на детето, възпитаването под влияние на медийната среда и масовото навлизане на визуалните индустрии пораждат необходимост да се изгради умение у индивида за филтриране на „информационния шум“. Информацията е ценност за индивидуалното човешко развитие, само ако е оценена и преработена - превърната в знание.

Четенето е едно от сложните умения, които децата усвояват в ранна възраст. То е много повече от разпознаване на буквите и съчетаването им в думи и изречения. Четенето не е само за себе си, а е част от структурата на една цялостна култура на отнасяне към личността и света. В основата на тази култура стоят ценностите. Независимо дали се говори за професионална или лична реализация, колкото и знания да имаме, когато нямаме ценности, знанията се разпадат, защото им липсва ориентир и посока. Книгите са фундамента, върху който се изгражда нашата ценностна система и ни помагат да намерим отговор на вечните въпроси за „добро и зло“, „за живота и смъртта“, „за любовта и съвършенството“.

Приоритетното отношение от страна на държавата към въпросите на грамотността, и в частност към четенето, се обуславя от осъзнаването на особеностите на поведението на децата в бедност и изолация, личностната им характеристика е свързана с:

- необходимост от формиране на първоначални знания и информационни компетенции още в най-ранна детска възраст;
- провокирането на интерес към четенето – все по-осъзнат проблем и цел пред редица институции;

Национална конференция с международно участие „Младите хора, четенето и библиотеките“, 2017 г.

- отдръпване на младите хора от традиционния тип „четене“.

„Трансформацията“ на читателя в пространството на мултимедийната култура изисква търсене на баланс между традиция и иновация. Това е причината библиотеката да търси нови форми за пробуждане и поддържане на интереса и любовта към книгата и четенето.

Книгата и четенето в новия информационен век имат своето място сред ценностите на съвременния човек и са необходим компонент от информационната култура, разгледана в контекста на съвременното информационно общество. Очертават се промени и предизвикателства в традиционната библиотека, под влияние на променящия се културен мениджмънт и информационно-комуникационните технологии като среда, обуславяща формирането на стереотипи.

Динамиката на процесите изисква бърза реакция и адаптивност. Библиотеките предлагат стабилност и сигурност в една среда, белязана с модерните за съвремието ***fast*** и ***flash*** реалности. Те са институциите, които формират и възпитават ценности.

„Информационният взрив“ вследствие новите ИКТ възможности промени начина на възприемане. Неовладяното умение за бърз анализ на предлаганата информация и трансформирането ѝ в знание, води до парадокса днешното общество на знанието да мултиплицира общество на незнанието.

Библиотеката има отговорна позиция да пази и възпитава в ценности, да обръща посоката на процеса за превръщане на просвещението в информация, информацията в реклама.

На преден план излизат различни форми от комуникативната дейност на библиотеките. Интерес представлява възможността за съдействие за духовно и интелектуално развитие на личността и обществото, чрез транслиране на социокултурен опит, представен от библиотеките чрез иновативни дейности и услуги за превенция от социално изключване.

Сред приоритетните цели на библиотеката е създаването на условия за социално и културно значим диалог. Промени се откриват и във формите на комуникация, изменят се възгледи, поведенчески реакции. Задължение на библиотеката е да генерира способи и интерактивни форми за предаване на социокултурния опит и познание, съхранено в писмените източници.

Особената двойственост в развитието на библиотеката като съвременен културно-информационен институт съчетава изискванията на Homo Informaticus и Homo Ludens при създаването на културен продукт, надграждането му като цялостен пакет за

въздействие на три нива: **текстово, визуално и комуникативно.**

В този контекст събитийният мениджмънт определя линия за въздействие със съчетаване на различните събития в програма. Транслира идеите чрез разнообразие от форми, съобразно определените целеви групи.

В първото десетилетие на XXI[ви] век се налага мрежовият подход, организационно структуриране от хоризонтален тип в преодоляване на йерархично-пирамидалната система на корпоративно структуриране.

Мрежовите организации са плосък тип организации. При тях съществува стратегическо ядро с възможност за промяна на участниците. Около него се формира кръг от функционални звена. Сътрудниците, обединени в многофункционални, гъвкави екипи, работят по дадена задача или проблем, по отделен проект. Оттук следва и важността на „проектното лидерство“ при осъществяване на един или друг проект. Функционалният управленчески модел е обединението на всички краткосрочно или дългосрочно проектно ориентирани групи в система от мрежи.

Опитът на Варненската библиотека с инициативи в подкрепа на четенето или изграждане на модели за въздействие при „трансформацията“ на читателя

Сериозно предизвикателство пред библиотеките днес от една страна са потребителите на новото ***Google***-поколение, а от друга – децата в риск, в неравностойно положение и от малцинствени групи, с цел „улавянето“ на тяхното отношение към книгата и четенето.

Библиотеките трябва да намерят и реализират такива инициативи, свързани с насърчаване на четенето, които да доведат до коренна „трансформация“ на отношението на потенциалната детска и младежка аудитория.

Чрез програмите си, свързани с книгата и четенето, Варненската библиотека създава различни модели на въздействие върху различни, от социологическа гледна точка, детски и младежки групи.

Най-успешните сред тях са:

- Деца четат на деца
- Маратон на четящите хора
- Една приказна нощ в библиотеката
- Стаята на приказките

Основен белег на по-горе споменатите практики е съчетаването на традиционни форми на четене с елементи на игра и забавление, следващи основната задача – популяризиране на четенето, като част от образованието и социалното включване.

Инициатива „Маратон на Четящите хора“

Осъществена е за първи път на 23 април 2003 г. в Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ – Варна, като част от програмата за честване на 120 години от създаването на библиотеката и отбелязване на 23-ти април

- Международен ден на книгата и авторското право.

Идеята: 12-часово щафетно четене в различни точки на града, при което млади и възрастни отделят по един час за четене на любимите си книги.

Участниците: учители, ученици, читалищни дейци, галеристи, книжари, писатели, издатели, университетски преподаватели, музейни специалисти, медиите, представители на общинската и държавната администрация, граждани. Участието в маратона е доброволно и отворено за откриване на допълнителни „сцени“ на четене.

Параметрите: всеки от участниците в маратона трябва да прочете на глас пасаж от любима книга в продължение на 3 до 5 минути.

Организацията: реализира се от библиотеката. Подготовката на кампанията започва в началото на всяка календарна година. Тя включва: информационна кампания; търсене и създаване на нови медийни партньорства; и разширяване на мрежата на участниците.

Целенасочено се подкрепя изборът на собствен почерк от партньорите. На различните сцени се търси диалога чрез образи и слово, създаващ усещането за общност на четящите и изпитващи удоволствие от взаимното съпреживяване хора.

„Маратон на четящите хора“, 2018 г.

Когато училището е сцена на Маратона, се създава впечатление на разчупване на границите на учебния час и свободно общуване между ученик-учител-библиотекар-родител. Това е средство за намиране и приобщаване на децата от различните целеви групи и възрастните от различните поколения в едно ново общество на знаещите и четящите.

В този социален панoптикум, Маратонът на четящите

хора създава общност. Феноменът на четенето се явява игрови вариант на хипертекста, организиран по правилата на „играещия човек“. Различни чрез свободния избор на текст и еднакви с включването си в общо действие. Едновременно и изпълнители, и слушатели, участниците създават хипертекст, изграден от прочетените страници: Маратонът на четящите хора е своеобразен комуникационен хипертекст: аналогичен на психологията на четенето в мрежата, но обогатен с емоционалното и личностно присъствие, с приобщаването за междуличностно общуване.

Насърчаването на четенето от най-ранна детска възраст е отговорност на цялото общество, и особено на родители, учители, библиотекари. Необходимо е да се разработят инструменти в търсене на възможности за привличане на децата в неравностойно положение и риск, малцинствените групи да бъдат включени в инициативи, подкрепящи четенето: „удоволствие“, „без край“, „без граници“.

Съобразно препоръките на стратегията Европа 2020 и Национален план за развитие България 2020 е наложително държавната политика в подкрепа на децата и младите хора да бъде насочена към възпитаване на вкус и създаване на трайни навици за четене, посока, особено актуална днес и в бъдеще, ако искаме да имаме изградени грамотни, знаещи, квалифицирани и компетентни личности, представящи България пред света.

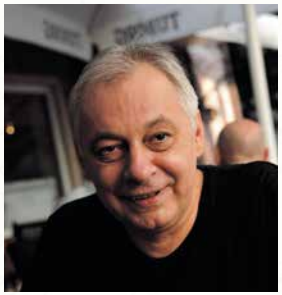

Изложба „Мотоциклетът и изкуството на волния живот“, 2014 г.

БИБЛИОТЕКАТА – ПОРТРЕТ НА ВРЕМЕТО

В памет на Емилия Милкова

д-р Любомир Кутин

Любомир Кутин е философ и социолог. Ръководител на структури в областта на културата. Преподава „История на културата“ в Икономическия университет – Варна. Автор е на изследвания и публикации, посветени на социология на изкуството, културната политика и нестопанския сектор в България. Защитил е дисертационен труд на тема „Фестивалът като феномен на художествената култура“ в Института за изкуствознание към БАН.

В 140-годишното си съществуване Варненската библиотека е неотделима част от новата история на града. Нейното създаване маркира пътя на закъснялата и все още недовършена модернизация в българското общество. Чрез библиотеката светът се „смалява“, поместен в книжни томове. Заедно с това книгата създава необозрими възможности за читателя да обитава различни пространства и епохи. Благодарение на книгите хората стават по-отзивчиви към различни идеи и общи ценности. И накрая, книгите, са незаменим ориентир в отговорите на сложните въпроси на деня.

Библиотеката във Варна изпълнява с достойнство мисията да събира, систематизира и популяризира знанията и световните постижения. С активната подкрепа на образовани граждани бързо създава респектиращ книжен фонд, документира богатото местно наследство, отглежда традиции, създава общност от ценители.

Диалогът с политиците е по-труден, а те имат решаващата дума за устройването на институцията с подходяща база, финансови средства и персонал. Последиците са видими и днес. Варненската библиотека продължава да обитава неуместни пространства. Това хвърля сянка върху престижа на града.

Краткият и интензивен жизнен и професионален път на Емилия Милкова съвпада с преломен момент в дейността на библиотечното дело в страната. В началото на

90-те години на 20 век библиотеките отварят за общо ползване специалните си фондове, системно ограничавани от господстващата идеология и от репресивния апарат. За кратко време, с набавянето на литература, трябваше да се компенсира и недостигът на информация във всички области на знанията и изкуствата.

Малко по-късно дойдоха с цялата си мощ информационните технологии. Библиотеките се оказаха най-подготвени за тази трансформация. Нещо повече, установените стандарти за систематизиране на книжното богатство се оказаха ценен помощник за конкретни софтуерни решения.

Бях пряк свидетел и когато през 1995 година тогавашната директорка, Людмила Стоянова (също отишла си без време), разпалено убеждаваше в нуждата и ползите от Интернет. Закономерно, Варненската библиотека направи следваща важна крачка с дългосрочната си програма за дигитализацията на огромното книжно богатство.

В личната ми биография, периодът 1990-2020 г. обхваща най-интензивните години (30-60) в живота на всеки човек. През 1989 година бях поканен от асистента по философия Иво Стамболийски да водя средношколски Клуб „Философия“. Сбирките на клуба се провеждаха два-три пъти месечно в Средношколския отдел на библиотеката, тогава на ул. „Братя Шкорпил“ 24. С тяхната организация беше ангажирана завеждащата отдела Румяна Йовева.

“Вятърът на промяната“ вече се усещаше навсякъде. Колеги от университета създадоха Средношколската олимпиада по философия. Инициативата целеше да събужда и отглежда критично мислене и творчески способности. По този начин опониране на възгледите за

С екип от доброволци в очакване на „Една приказна нощ в библиотеката" 2012 г.

обучението като еднопосочен процес, при който ученикът е просто вместилище на готови знания. В условията на обществен кипеж не беше нужно особено въображение да се поставят куп актуални въпроси. В една студена януарска вечер, например, през 1990 година, гост на клуба беше отец Любомир Попов с беседа за християнството. Последваха темите за философските и естетическите идеи на Артур Шопенхауер, Фридрих Ницше и Рихард Вагнер, младежките субкултури, психоанализата на Зигмунд Фройд, руските религиозни философи Владимир Соловьов и Николай Бердяев, прожекции и обсъждане на филмите „Андрей Рубльов" и „Сталкер" на Андрей Тарковски. Скоро дойде и признанието. На средношколската олимпиада през 1990 г.[1] победител беше участникът в клуба Тодор Ялъмов. През лятото на същата година той подреди в Средношколския отдел цветно принтирани графики с фрактали - обекти, оформени в своята структура и пластични свойства от математически решения.

През 1992 година поех ръководни отговорности в местната общинска културна администрация. Отношенията ми с библиотеката се трансформираха и ангажиментите ми към Клуб „Философия" трябваше да отпаднат.

Огромно предизвикателство се оказа търсенето на решение за подходяща база на библиотеката. Смяната на собствеността и огромните финансови притеснения за цялата държава влошиха още повече нейното състояние. Погледнато в ретроспекция, опитите за строителство на нова библиотечна сграда във Варна датират почти от нейното създаване през 1883 г. Първоначално библиотеката е в, т. нар., Българско кафене на пл. „Мусала" (днес „Независимост"). По-късно е в сграда на мястото на Стоматологична клиника. През 1930-те години е проектиран, но неизпълнен, Дом-паметник „Св. цар Борис-Михаил", където да се помещават Дом на печата, музей и библиотека в северозападната част на градската градина. През 1942 г. библиотеката се настанява в импозантната, но тясна за нуждите сграда на бул. „Сливница" 46, а след 1990 г. е на сегашното си място в ниското тяло на Община Варна. Дотогава там е Домът за политическа просвета. Макар да не отговаря на потребностите, това е единствената проектирана за целта сграда в града. През 1992-1999 г., след продължителни съдебни дела с Читалище „Варненски будители", Варненската библиотека е принудена да напусне сградата на бул. „Сливница" 46 (с изключение на прилежащите постройки, които и до днес се използват за хранилища). Петдесятната евангелска църква и частни собственици също получават чрез съда право да се разпореждат със сградите в съседство, където дълги години се помещава детският отдел. Заради реституция е освободена и представителната постройка на ул. „Братя Шкорпил" 24, където са отделите „Средношколски", „Изкуство" и сбирката, посветена на

[1] https://philosophyolympiadbg.wordpress.com/1 (прегледан на 5 октомври, 2023)

Стара Варна.[2] Като компенсация са предоставени две подблокови пространства - на Червения площад за Отдел „Изкуство“ и на ъгъла на бул. „Осми приморски полк“ и бул. „Чаталджа“ за Детски и Средношколски отдел.

Не липсваха и някои нестандартни идеи. Направиха се безуспешни постъпки пред Министерството на отбраната за прехвърляне на Военноморска болница за управление на Община Варна. По инициативата на зам. директора Марин Маринов беше обсъдена идеята да се усвоят приземните пространства на сградата на Общината за книгохранилище.

Последният опит за генерално решение е от 2015 г. с обявен международен конкурс за проектиране на нова сграда на мястото на паркинга до общината. Участват 450 предложения от цял свят. Печели проектът на Architects for Urbanity, без да е приведен в действие.[3]

Междувременно, през 2000 г., със съдействието на Фондация „Град и култура“, Средношколски клуб „Философия“ възобновява дейността си в рамките на проекта „Инициатива за гражданска култура“. С основен принос са Павел Павлов, изпълнителен директор, и Людмила Димитрова, председател на фондацията, както и Пенка Динева, учител по философия в Първа езикова гимназия. Темите на срещите са с по-актуални послания: „Власт и демокрация“, „Народопсихологията на българина“, „Чужденецът между свободата и изгнанието“, „Гражданско образование и гражданска култура“. Гостуват и колеги-философи: Златко Енев - писател и издател на онлайн изданието „Либерален преглед - https://librev.com/, Иван Колев - преподавател в Софийски университет „Св. Климент Охридски“ и автор на учебници. Клубът установява и своеобразна приемственост с участието на бившите си членове Тодор Ялъмов, понастоящем зам. декан на Стопански факултет в Софийски университет „Св. Климент Охридски“, и Десислава Неделчева, ангажирана със собствено литературно творчество и критика. Те споделят своите спомени и оценка за значението на заниманията с философия в професионалната си реализация.

Специално внимание заслужават и двете срещи с режисьора Явор Гърдев през 2001 г., носител на голямата награда от средношколската олимпиада по философия от 1991 г. На първата известният режисьор говори за своята естетика и специално темата за екстатичния театър, а втората среща е съпроводена с посещение на постановката „Бастард“ във винарна „Димят“ по текстове от „Книга за Антихрист“ на средновековния монах Адсон де Мутие-ан-Дер и акценти от пиесите за „смутното управление на английския крал

[2] Димчева, Кристиана. Регионална библиотека „Пенчо Славейков“, 10 книги за Варна. 2005, с.402-403. Издателство МС. Варна, 2007

[3] http://www.libvar.bg/index.php/project/newlibrarybuilding/ (прегледан на 2 октомври 2023)

Джон“ от Шекспир и Дюренмат. Сред най-ентусиазираните участници в клуба е и режисьорът Василена Радева, тогава ученичка в Първа езикова гимназия и ревностен почитател на работата на Явор Гърдев, а сега театрален режисьор.

Кръгът на клуба се разширява и с участието на Людмила Димова, дългогодишна журналистка във в-к „Народно дело“, а сега в https://kultura.bg/. Няколко месеца преди атентата на Световния търговски център в Ню Йорк през 2001 г. тя представя книгата на Самюъл Хънтингтън „Сблъсъкът на цивилизациите“.

„Една приказна нощ в библиотеката“, 2016 г.

Част от участниците в клуба се включват в Дните на открити врати и стажовете в Апелативен, Окръжен и Районен съд, Регионалното управление на МВР, Областната администрация и Общинския съвет. През 2002-2004 г. своеобразна кулминация е конкурсът „Младите - автори на обществената промяна“. Формулата на неговото провеждане е уникална. Пресаташетата на местните институции на общинската, държавната и съдебна власт формулират тема, по която участниците - средношколци, да пишат в рамките на три часа. Впоследствие те оценяват есетата и в Деня на българската конституция, 16 април, връчват награди. Темите през годините се фокусират около властта, признанието и справедливостта: „Ако властта е изкуство, можеш ли да бъдеш свободен творец“ (2002),[4] „Властта не прави никого по-достоен за живот в сравнение с друг“ (2003),[5] „Когато тръгнеш да изкачваш стълбата на успеха, не бъди несправедлив с другите, защото можеш да ги срещнеш навсякъде“ (2004).[6] Сборниците

[4] 10 есета за властта, свободата, творчеството. Фондация „Град и култура“. Варна, 2002

[5] 11 есета за успеха, справедливостта и бъдещето. Фондация „Град и култура“. Варна, 2003

[6] 11 есета за властта, справедливостта и достойнството. Фондация „Град и култура“. Варна, 2004

с публикации, освен наградените есета, включват и дискусия на Средношколски клуб „Философия“.

През периода 2002-2009 г., в качеството си на изпълнителен директор на Оперно-филхармонично дружество - Варна, реализирах проекта „Арт нет“. Работещите в местните културни институти посещаваха представления с намалени цени на билети, а при специални случаи и безплатно. Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ се възползваше най-активно от предоставените възможности. Така библиотекарите получаваха богата информация и преки впечатления от продукцията в сферата на операта, симфоничната музика, оперетата и балета.

През последните години Варненската библиотека отвори вратите си за дългосрочната инициатива, посветена на многобройните фестивали, които Варна домакинства. Сканирани бяха стотици стари афиши и плакати, каталози, програми и други публикации по темата. Те влязоха в специален сайт.[7]

Всяко добро партньорство се крепи на няколко прости неща: предвидимост, професионализъм и дискретност. През дългите години на съвместна работа с Варненската библиотека, Емилия Милкова наложи подобен модел на отношения. Участниците се усещаха комфортно. Това подхранваше допълнителни възможности да разгърнат собствения си потенциал в максимална степен.

Независимо от сложните условия, в които е принудена да съществува, Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ защитава всекидневно и безкомпромисно статуса си на водещ културен институт не само за Варна, а в национален и международен план. Това ценно наследство излъчва и днес силни послания за изпълнението на каузата, на която Емилия Милкова беше посветена - изграждането на нова и модерна база за библиотеката, която екипът заслужава, а за гражданите е ключова необходимост за просперитет и основание за самочувствие.

[7] https://varnafestivals.eu /

СПРИЯТЕЛЯВАНЕ С КНИГАТА[1]

д-р Емилия Милкова

Напоследък се говори много, че младите хора не четат, че книгата губи позиции. Вашите думи сякаш опровергават всеобщата тревога?

Е. Милкова: Вярно е, че голяма част от младите ни читатели идват по задължение, за да си помогнат за училище. Това не е фатално. Важното е, че те стигат до книгата. Ако в началото ученикът е дошъл по задължение, постепенно той продължава да идва, но по собствено желание. Стремим се да бъдем по-гъвкави, за да задържим младите си читатели. Те искат много бързо книгата, искат да получат справката на момента, струва им се, че времето за работа е много дълго. Но вземат ли веднъж книга, която е привлякла вниманието им, пак се връщат при нас. Колегите, които работят с младите читатели, се стремят да им обръщат повече внимание, да провокират интересите им. Ако им се даде и подходящата литература, те наистина се сприятеляват с библиотеката. **Четенето е навик, който трябва да се възпитава във времето**. Деликатна е работата и с най-малките. Там се стремим да прилагаме най-нови методи, книгите да са в добър вид. Детският отдел стана много топъл. Доста малки читатели го знаят и го посещават, което е много радостно. Опитваме се да ги каним и на други празници – да им покажем, че във Варна има библиотеки, в които могат да намерят това, което го няма в домашните им библиотеки. Че тук могат да се почувстват уютно, да почетат. В тази насока са усилията ни.

„Една приказна нощ в библиотеката“, 2013 г.

[1] Милкова, Емилия. Сприятеляване с книгата : [Интервю] / Емилия Милкова ; Донка Христова. // Черно море (Варна), V, N 13, 16 ян. 2002, с. 12.

КНИГАТА ЩЕ ОЦЕЛЕЕ ПРЕЗ ВЕКОВЕТЕ[1]

д-р Емилия Милкова

Какво би трябвало да се направи, за да се привлекат повече читатели?

Е. Милкова: Сигурно има много възможности. Ние водим една по-активна рекламна политика. Опитваме се да работим с по-широк кръг читатели, като изнасяме някои основни дейности извън рамките на библиотеката. Основната инициатива е четенето на книгата. Смятаме, че това е полезно и необходимо. Любовта към книгата се възпитава, а това е грижа на цялостната образователна система.

Популярно ли е четенето на книги сред младото поколение?

Е. Милкова: Това е един въпрос, който сигурно вълнува всички ни. Аз мисля, че при нас балансът в предлагането на традиционните книги и новите информационни технологии дават усещането на всеки читател, че той може да намери своето комфортно място в библиотеката и дори чрез компютърния интернет да се обърне към традиционната книга. Книгата ще оцелее през вековете. Друг е въпросът дали имаме най-правилният подход за предлагане на книги спрямо читателите, но мисля, че в нашата пряка работа имаме поне на този етап значителни успехи.

Въпрос: Може ли Интернет да замести библиотеките?

Е. Милкова: Според мен Интернет не може да заеме мястото на библиотеките изцяло. Опитваме се да има при нас едно съвместно съжителство на тези два стила на работа и подход, както традиционните библиотечни книги, така и информацията в електронен

Откриване на изложба „Близки във времето и пространството", 2013 г.

[1] Милкова, Емилия. Книгата ще оцелее през вековете / Емилия Милкова ; Георги Таков. // Издател, VII, 2005, бр. 1, с. 36-39.

вид. Интернет е по-скоро многостранна информационна система с недостатъчна задълбоченост и затова не може да замести напълно книгата.

Четете ли книги и кои са любимите Ви автори?

Е. Милкова: Любим автор? За мен, библиотечния специалист, този въпрос звучи странно. Чета много и всичко, особено в професионалната сфера. Като обикновен читател предпочитам българската литература и с удоволствие прелиствам някоя книга преди лягане.

Какви са Вашите и на колектива бъдещи планове?

Е. Милкова: Работим с доста мащабни проекти и с неща, с които се опитваме да се издигне имиджът на библиотеката, а книгата да намери своето достойно място в съвременния свят. Фактът, че тази година сме носители на приза за най-успешна библиотека към Министерството на културата е доказателство за усилената работа на целия екип на библиотеката. Надявам се в бъдеще да работим с още по-голям ентусиазъм и енергия за благото на КНИГАТА и популяризирането на човешката мисъл и знания през вековете.

Бихте ли отправили някакво пожелание към читателите?

Е. Милкова: Да са живи и здрави. Да ползват ресурсите на библиотеките и да бъдат внимателни и бдителни към книгата. Тя, книгата, е неоценимо богатство, синтезирала вековните знания, мисъл и чувства на цялото човечество, а това богатство трябва да се познава и запази от поколенията.

Национална конференция с международно участие
„Библиотеката 4u – библиотеката и младите хора“, 2012 г.

ЕМИЛИЯ МИЛКОВА – ЛИДЕР И МЕНИДЖЪР

Ваня Грашкина-Минчева

Ваня Грашкина-Минчева е директор на Националния център за информация и документация (НАЦИД) от 2006 г. Дългогодишен председател на Българската библиотечно-информационна асоциация. Към 2024 г. е член на Управителния съвет на ББИА. Носител е на орден „Кирил и Методий“ Първа степен за особено значимите ѝ заслуги в областта на културата от 2020 г. Удостоена е с наградата „Рицар на книгата“ на Асоциация „Българска книга“ в категорията „Награда за политик/общественик с най-голям принос и подкрепа за развитието на браншa“.

Темата за лидерството в библиотечните организации придобива особена актуалност от края на 80-те години на миналия век. Тя се детерминира от съвременните характеристики на общественото развитие, като глобализация, революция в информационните и комуникационните технологии, бум на различни видове кризи, природни бедствия и други нехарактерни явления. Необходимостта организациите да се справят с тях изисква управленци с нови качества, а не само традиционни мениджъри. Съвременните методи на управление като стратегическият мениджмънт и лидерството бързо навлизат от комерсиалната в некомерсиална сфера, за да могат да се справят организациите с новите предизвикателства. Лидерството се възприема като *пряко, непринудено влияние на личности, притежаващи съответните качества по посока на постигане на дадена цел.*[1] В съвременните условия то има изключително важно значение за развитието на организациите, а лидерът, от своя страна, играе основна роля за създаването на визия и постигането ѝ.

Лидерството се разглежда и като съвкупност от уникални личностни черти, умения и компетентност. Съвременното схващане за лидерството акцентира върху необходимостта от създаване на съответните лидерски умения и компетентност, не толкова на личностните черти.

[1] Христов, Симеон. Теории и модели на лидерството. Варна: Сита-МБ, 1993. с.13

Библиотеките като цяло са традиционни и консервативни институции. Библиотечните специалисти се самоопределят като затворена и интровертна общност, която счита за необходимо да убеждава околната среда в своята полезност. Битува убеждението, че библиотечните ръководители трябва да са по-скоро професионални експерти, отколкото лидери, за да управляват професионално библиотеките.[2] Постепенно обаче се утвърждава схващането, че лидерските качества са крайно необходими на библиотечните професионалисти, за да се справят с днешните предизвикателства. Американската изследователка Jordan изследва 100 успешни ръководители на водещи обществени библиотеки в САЩ. Тя идентифицира набор от 19 основни умения, като водещи са: ориентиране към услугите за хората, интегритет, визия за бъдещето, умения за застъпничество, комуникационни умения, разбиране и ориентация в политическата ситуация, отговорност.[3]

Личността на Емилия Милкова е рядко срещано съчетание на лидерски и мениджърски качества. Неслучайно под нейното ръководство Варненската библиотека се разви като модерен културен, образователен и информационен институт, като се отличава значително от другите обществени библиотеки в страната с иновативните си практики и новаторски инициативи. В настоящото изложение ще се спра на някои от най-ярките ѝ лидерски и мениджърски качества, които тя прояви като ръководител на Варненската библиотека от 1998 година до кончината ѝ на 31 март 2021 година.

Сред лидерските ѝ качества на първо място трябва да се отбележи нейното **визионерство**. Тя се вълнуваше от това, какво трябва да направят библиотеките, за да останат релевантни в ерата на глобализацията, на Интернет и бързата промяна. Тя имаше идеи как трябва да се развива библиотеката и беше убедена в необходимостта от трансформационна, а не еволюционна промяна. Нейната визия за обществената библиотека е отразена най-пълно в дисертационния ѝ труд „Публичните библиотеки и Европа 2020“. В него тя извежда нов функционален модел на „обществената библиотека – утре“ с иновативни решения и концепция за реализация.[4] Във функционалния модел тя идентифицира няколко важни приоритета. Разглежда ролята на библиотеката за подобряване на достъпа и

[2] Mulins, J., Linehan, M. Are Public Libraries Led of Managed? In: Library Review, 2006, Vol.55, N4, pp.237-248; O'Connor, S. The heretical library manager for the future. In: Library Management, 2007, Vol.28, N1-2, pp.62-71.

[3] Jordan, M. Developing Leadership Competences in Librarians. In: IFLA Journal, 2012, Vol.38, N1, pp. 37-46.

[4] Станева-Милкова, Емилия. Публичните библиотеки и Европа 2020: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по докторска програма „Книгознание, библиотекознание и библиография“ в образователно направление 3.5 Обществени комуникации и информационни науки. София, 2013. 178 с.

повишаване на качеството на образованието и обучението и качествените характеристики на работната сила. Спира се на ролята на библиотеката за развитието на културата, изкуствата и творческите индустрии, както и разширяване на достъпа до изкуство на гражданите и повишаване културата на населението. Обосновава ролята на библиотеката за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване. Разглежда потенциала на библиотеката за постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал. Конкретно се спира на ефективното и устойчиво усвояване на туристическия потенциал на регионите и развитието на културните и креативните индустрии в регионите. Разглежда укрепването на институционалната среда като средство за по-висока ефективност на публичните услуги за гражданите и бизнеса. Специално място отделя на ролята на библиотеката в дигиталното общество и мястото на дигитализацията в развитието на библиотечните услуги и дейности. Тази визия за библиотеката тя въплъти в практиката, изпълнявайки функцията на ръководител на библиотеката.

Годишни награди на Министерство на културата по случай 24-и май, 2010 г.

Емилия Милкова се отличаваше със своята **иновативност и новаторство**. Ще се спрем само на няколко примера. Варненската библиотека първа стартира създаването на дигитална библиотека през 2009 година, като дигитализира местни периодични издания от 1880 година насам, пощенски картички и фотографии от края на 19-20 век както от собствения си фонд, така и от фондовете на читалища, местни културни институти и частни колекции. Тя е първата библиотека, която включва дигитализираните си обекти в EuropeanaLocal. Проектът „Стара Варна", който също е част от дигиталната библиотека, е олицетворение на ролята на библиотеката в опазването и пропагандирането на местното културно историческо наследство.

77-и Конгрес на IFLA, Пуерто Рико, 2011 г.

Насърчаването на четенето бе един от основните ѝ приоритети като директор. През 2003 година Варненската библиотека стартира инициативата „Маратон на четящите хора" по случай 23 април - Международния ден на книгата. По предложение на Емилия Милкова от 2005 година това стана национална инициатива на ББИА, която се разраснa и продължава и до днес вече 18 години. Като част от инициативата Варненската библиотека провежда за пръв път и „Една приказна нощ в библиотеката", която намери място в практиката на много обществени библиотеки. Много други инициативи на библиотеката в сферата на насърчаване на четенето бяха мултиплицирани в дейността на десетки обществени библиотеки в страната.

Варненската библиотека първа издава електронни библиографии в България, които могат да се ползват онлайн. За мултимедийните библиографски указатели „Пенчо Славейков" и „Николай Лилиев" през 2004-та и 2006-та година е номинирана в категорията „Електронно публикуване и нови технологии" на националната награда „Христо Г. Данов".

Друга конкретна цел на Емилия Милкова бе въвеждането на иновативни услуги и усъвършенстване на традиционните такива посредством съвременните технологии. Впечатляващо е, че голяма част от иновативните

услуги, които библиотеката внедрява, са по идея на нейните читатели и така изцяло отговарят на техните потребности. Сред тях са електронни заявки за документи, електронни читателски картони, идентификация на библиотечните документи с баркод, точки за самостоятелно заемане и връщане на библиотечни документи. Библиотеката присъства активно в социалните мрежи, поддържайки собствени профили във Facebook, Pinterest, Twitter и Youtube.

Като лидер и мениджър Емилия Милкова въвежда проектната дейност и тя се утвърждава като неизменна част от работата на библиотеката. Варненската библиотека е една от първите, която участва с проекти по програмата „Учене през целия живот“ още в периода 2007-2013 година. В рамките на тази програма стартират първите практически курсове за възрастни хора: „3-та възраст онлайн“, насочен към придобиване на основни умения в областта на ИКТ, които продължават и до днес. Участието на Варненската библиотека в EuropeanaLocal не се ограничи с представянето на дигитални обекти само от краеведските фондове на библиотеката. Тя пое ролята на агрегатор за обществените библиотеки от България, като публикува дигитални обекти и метаданни за тях от краеведските им фондове.

Важно нейно лидерско качество са уменията ѝ за застъпничество. Именно благодарение на тези умения тя успя да убеди ръководството на общината в необходимостта от нова, собствена сграда на библиотеката, в която да се осъществяват в пълнота нейните функции. Доброто отношение на общината към библиотеката се дължи на голяма степен на способността ѝ така да представя ролята на библиотеката, че да убеждава политици и общинари в нейната значимост и важност. По нейно предложение за първи път у нас се проведе конкурс за проект на библиотечна сграда. През 2015 година от общината бе обявен конкурс за идеен проект за нова сграда на Варненската библиотека. В надпреварата участваха 450 проекта, постъпили от цял свят. Журито от експерти единодушно избира холандския идеен проект на архитектурно бюро „Architects for Urbanity“. Проектът за новата сграда бе представен с изложба в София по време на Националната библиотечна седмица през 2016 година. Тя споделяше, че построяването на новата сграда на библиотеката е нейната кауза като директор на библиотеката, но за съжаление не ѝ достигна време, за да се справи с този проблем.

Това свое качество тя прояви като депутат в 44-то Народно събрание и като председател на ББИА. Лобираше последователно за по-доброто финансиране на библиотеките чрез бюджета, като привличаше за тази цел вниманието на мнозина депутати и получаваше тяхната подкрепа в Комисията по култура и медии. Тя бе в постоянен контакт с ръководството на Министерството на

културата и се застъпваше за провеждането на последователна политика към библиотеките. Сред нейните приоритети бе осъществяването на програмата на Министерство на културата за обновяване на библиотечните фондове – „Българските библиотеки – съвременни центрове за четене и информираност“, и по-доброто ѝ финансиране. Тя никога не се оплакваше от неразбиране на библиотечните проблеми от страна на изпълнителната и законодателната власт. От нейното поведение винаги лъхаше позитивизъм и увереност, че библиотечната политика ще се развива в положителна насока.

Емилия Милкова отделяше голямо внимание на колектива, с който работеше. Тя умееше да **създава екипи и да работи в екип**. Мотивираше колегите си, вдъхновяваше ги и ги увличаше със своите идеи. Тя беше отворена за новите идеи на своите колеги, които също намираха приложение в практиката. За нея повишаването на квалификацията и развитието на нови умения сред членовете на колектива бяха от съществено значение. Тя умееше да обединява хората от различни структури на библиотеката по начин, който прави отделните служители и библиотеката като цяло по-ефективни. Системно организираше курсове за повишаване на квалификацията на колегите си, създаваше различни екипи за работа по национални и международни проекти. Членовете на тези екипи пътуваха в чужбина и се включваха в множество международни конференции и семинари.

Не на последно място трябва да отбележим високия професионализъм на Емилия Милкова, който се проявяваше в цялостната ѝ дейност като ръководител на библиотеката. Тя следеше всички новости в развитието на библиотеките. Специализира през 2002 година в САЩ по програма „Информационен мениджмънт и библиотечни науки“, през 2007 г. в Германия по програма „Чуждоезиково обучение“ и през 2008 година отново в Германия по програма „Културен обмен“. Автор е на десетки публикации в областта на библиотечното дело, съставител е на библиографии и сборници. Именно поради ярко изявените ѝ качества на професионалист тя бе избирана два мандата за член на Постоянната комисия за обществените библиотеки на IFLA /2011–2015/. Дълги години е член на Управителния съвет на ББИА, като от 2006 до 2011 година бе заместник-председател, а в периода март 2020 - март 2021 неин председател. Била е член на Националния експертен съвет по дигитализация към Фонд „13 века България“ и на Националния съвет по библиотечно дело към министъра на културата.

Сред отличителните качества на Емилия Милкова са високото ѝ чувство за отговорност, отличните ѝ организационни умения, енергичността ѝ и добрата ѝ ориентация в политическата обстановка, постоянството, с което работеше за осъществяване на

идеите си. Тя притежаваше умението да комуникира и да създава партньорства с други библиотеки и културни институти. Варненската библиотека има своя положителен международен имидж благодарение на участието си в редица международни проекти.

Приносите на Емилия Милкова не остават незабелязани. През 2010 г. по повод 24 май – Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост, тя е наградена от Министерство на културата с плакет и грамота за принос в развитието на българската култура. През 2016 г. е отличена с награда „Носител на просветата 2016“ в категория „Те – носителите на просвета“ на Националното представителство на студентските съвети в Република България. По време на нейното ръководство библиотеката получава през 2003 година наградата „Варна“ за принос в обогатяването на книжовния живот на града и за ролята ѝ в повишаване културата на четене, през 2006 година става носител на националната награда „Христо Г. Данов“ в категория „Библиотеки и библиотечно дело“, а през 2014 година е отличена с годишната награда на ББИА в категорията „Библиотека на годината“.

Емилия Милкова остави своята ярка и неповторима следа в развитието на съвременното ни библиотечно дело. Тя формира колектив с пиетет към иновациите и новаторството, който успешно продължава развитието на библиотеката в същия дух и след нейната кончина. Професионалната дейност на Емилия Милкова е еталон за съвременен лидер и мениджър, който да бъде следван от младите поколения библиотечни специалисти.

Ден на библиотекаря, Румъния, 2014 г.

ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ И ЛИДЕРСТВО БЕЗ ГРАНИЦИ

Анна Попова

Анна Попова-Франсис е библиотекар с богат опит в обществени и академични библиотеки, обучител в продължаващото образование и мениджър на проекти. През 2008-2010 г. тя е библиотечен координатор в програма „Глобални библиотеки - България“, а от 2010 до 2017 г. е координатор на проекти, програми и международна дейност в Българската библиотечно-информационна асоциация. Понастоящем работи като каталогизатор в университетската библиотека на Ball State University, щата Индиана, САЩ

От местното към националното или за куража да променяш действителността

В речта си при получаването на наградата „Access to Learning Award“ за 2010 г. на Фондация „Бил и Мелинда Гейтс“ директорът на Централната обществена библиотека в град Верия, Гърция Йоанис Трохопулос изтъкна, че успехът на тази малка библиотека оборва мита, че необходима предпоставка за развитието на библиотеките е наличието на национална програма. Убеден е, „че проекти от малък мащаб ще станат източник на решителни промени на национално ниво. Използването на нови технологии по творчески и иновативен начин определено може да преодолее бариери, породени от стара традиционна структура“.[1] Той не смята, че библиотеките непременно се нуждаят от държавно-контролирана стратегия, за да израстват. Същевременно прави уточнението, че не подценява задължението на държавата и обществените органи да създават рамки за развитие и да обезпечават работата на библиотеките в цялата страна.[2] Световното признание на тази библиотека помогна на Йоанис Трохопулос да създаде мрежа от локални лидери и да мултиплицира успехите в много други библиотеки в Гърция чрез създадената от него неправителствена организация „Библиотеки на бъдещето“. Той изгради школа от последователи, които продължиха неговата мисия.

В България през последните 25 години Регионалната библиотека „Пенчо Славейков“ – Варна изигра ролята на този местен акумулатор и реализатор на идеи, чиито иновации се оказаха заразителни и бяха умножени в национален мащаб. От скромен проект за дигитализиране

[1] Trohopoulos, Ioannis. Acceptance Speech for the 2010 Access to Learning Award of the Gates Foundation https://lekythos.library.ucy.ac.cy/bitstream/handle/10797/12466/troxopoulos-en.pdf?sequence=1&isAllowed=y посетен на 21 окт. 2023

[2] Пак там

на пощенски картички от Стара Варна, проектът прерасна в Дигитална библиотека Варна, която стана част от европейското културно пространство в Europeana. Библиотеката се превърна в агрегатор на данни за Европеана от ценните колекции на други библиотеки в България. Маратонът на четящите хора, заченат във Варна, мигновено се поде от другите библиотеки и се превърна в ежегодна национална кампания.

Професионалистите от библиотеката са важен фактор във всички национални проекти и програми на Българската библиотечно-информационна асоциация и на Фондация „Глобални библиотеки", където е необходима визия, опит, умения и човешки ресурс. От местен ръководител Емилия Милкова постепенно разшири кръга на отговорностите си и се превърна в национален лидер – председател на Българската библиотечно-информационна асоциация (2019-2021) и депутат в 44-тото Народно събрание (2017-2021), където в Комисията по култура и медии отстояваше интересите на българските библиотеки. Изявите на библиотечния екип на Варна преминаха националните граници с участие в многобройни европейски проекти. Библиотеката има своя глас на международната сцена като член на консорциума Europeana.

Емилия Милкова работеше с разбирането, че да си полезен на своята общност, ти трябва да си част от света, да вземаш най-доброто от професията в другите страни и като почерпиш нови знания и умения, да представиш собствената си уникалност пред света. Да направиш неповторимата Варна видима за целия свят. Да помогнеш и на други библиотеки да покажат колекциите си в световната мрежа. Да развиваш потенциала на местната общност, като предлагаш обучения и услуги, които далеч надминават очакванията ѝ. Това е истинският патриотизъм в днешния свят без граници. Смятам това уточнение за необходимо в момент, когато политически идеологии се надпреварват да отричат концепцията за отвореното общество и да налагат свой тип изолационен патриотизъм.

Емилия Милкова ни напусна безвреме, но изградената от нея школа от професионалисти пое управлението уверено, без да се почувства сътресение от болезненото физическо отсъствие на лидера. Направих този паралел между Варна и Верия, тъй като дълбоко вярвам в потенциала на инициативата „отдолу", в местния капацитет да развиваш библиотеката и общността, без да чакаш готови административни решения „отгоре". Защото те може и да не дойдат, а очакването на Годо е деструктивно занимание. В интервю от 1994 г. тогавашният заместник-министър на културата Георги Константинов е силно обезпокоен, че проектът за Национална автоматизирана библиотечна мрежа (НАБИМ) е финансиран от Фондация „Отворено общество", страхувайки се неоснователно, че държавата губи контрол върху правилата

за достъп до книжовното наследство. Той предлага изграждане на „експериментален център по информатика“ към Министерството на културата, закон или министерско постановление за дейността на НАБИМ, които да поемат ръководството на НАБИМ „докато не е станало късно“.[3] Всичко знаем, че такъв център никога не се създаде, напротив, Министерството се отдръпна от идейната и финансовата подкрепа на НАБИМ. Докато по-голямата част от музеите все още чакат Министерството да им осигури софтуер за управление на фондовете, библиотеките успяха да намерят решения, макар и всяка за себе си, без да се осъществи така необходимото споделяне на библиографски записи. В същото време, Регионалната библиотека „Пенчо П. Славейков“ под ръководството на Емилия Милкова изработи свой собствен продукт за управление на колекциите и скоро внедри търсене и заемане на библиотечни материали, което не отстъпва на съвременните автоматизирани системи за библиотечен мениджмънт по света. Библиотеката е най-активната в услугата „междубиблиотечно заемане“. Тя беше и първата обществена библиотека, която предостави достъп до Интернет за потребителите си.

79-и Конгрес на IFLA, Сингапур, 2013 г.

Властова дистанция – доколко приемаме йерархията за неизменна и доколко предпочитаме равнопоставени отношения?

Нидерландският социопсихолог и антрополог Геерт Хофстеде (1928-2020) е автор на популярната теория за измеренията на националните култури. Той предлага 6 показателя („културни измерения“), които характеризират отделните култури и по които те могат да се сравняват. Резултатите от

[3] Константинов, Георги. Национална автоматизирана библиотечно-информационна мрежа – четиридесет месеца по-късно //Български писател : седмичник. II, 40, 3-9 октомври, 1995, с. 12-13.

изследванията в над 70 държави (през 2001 и 2010) са измерени в скала от 1 до 100. Тук ще коментирам само първото измерение – „властова дистанция“ (power distance).

Краткото определение в Уикипедия гласи: „Властовата дистанция се отнася до неравномерното разпределение на власт между различни части от обществото и нивото на приемане на това неравенство в семейството, на работното място или други организации... Членовете на организацията могат да приемат или отхвърлят властовата дистанция в рамките на културната рамка на институцията, а показателят властова дистанция е създаден, за да измери нивото на приемане“.[4]

В международното изследване висок резултат по скалата от 1 до 100 получават обществата, в които: йерархията означава екзистенциално и неоспоримо неравенство; родителите учат децата на покорство; обучението е фокусирано върху учителя; подчинените в една организация очакват да им бъде нареждано какво да правят; правителствата са автократични и биват сменяни с назначения (а не с избори) или с революции; религиозните общности се ръководят от йерархия от свещенослужители; висока корупция, скандалите се прикриват. Нисък индекс на властова дистанция получават обществата, в които: йерархията означава екзистенциално неравенство, установено за удобство; родителите се отнасят с децата като с равни; обучението е фокусирано върху ученика; подчинените очакват да им бъде поискано мнение; правителствата се определят от вот на избори и смяната от едно правителство с друго е мирна; религиите подчертават равенството между вярващите; корупцията е рядка, а скандалите означават край на политическата кариера.[5]

С висока стойност на властова дистанция са държави в Източна Европа, Латинска Америка, Азия и Африка. Изключение от Източна Европа са Латвия, Литва и Естония, които имат стойности между 40-42 и така се доближават до САЩ (40), Нидерландия (38) и Австралия (38). С ниска стойност на властова дистанция са страните в Северна Европа и англоговорящите западни страни. В България нивото на приемане на властовата дистанция е високо – 70. За сравнение индексът в Гърция е 60; Турция – 66, Северна Македония и Албания - 90, Босна и Херцеговина – 90, Сърбия – 86, Румъния – 90, Русия – 93. Тези

[4] Power distance. Wikipedia
https://en.wikipedia.org/wiki/Power_distance Посетен на 05.11.2023

[5] Hofstede, G. Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context // Readings in Psychology and Culture, 2(1), 2011, p. 9
https://scholarworks.gvsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1014&context=orpc#:~:text=This%20article%20describes%20briefly%20the,Orientation%2C%20and%20Indulgence%2FRestraint.

стойности могат да бъдат сравнявани на интерактивния уеб сайт, поддържан от екипа на Хофстеде.[6]

По-ниската властова дистанция означава по-малко бариери, по-висока степен на граждански контрол, вземане на решения с консенсус, поемане на лична отговорност. Всичко това предполага висока децентрализация на процесите в обществото. Обществените групи не разчитат на еднолична власт да им реши проблемите, а се заемат сами със собствената си съдба.

Широко участие на граждани и служители – по-добри библиотеки

Ако приложим тази теория към състоянието на библиотечния сектор в отделните страни, ще видим ясно откроена зависимост: колкото по-нисък е индексът на властовата дистанция, толкова по-развити са библиотеките. Най-напредналите, модерни и бързо откликващи на промените библиотеки в Европа, които бяха посетени от български библиотекари и за които бяха поместени статии в списание ББИА Онлайн, са в страни с нисък индекс на властова дистанция: Дания (18), Финландия (33), Нидерландия (38). При тях виждаме стабилен диалог между администрацията и гражданите, силна ангажираност на местните общности в политиките на библиотеките и в дизайна на нови публични пространства. Членовете на обществото участват с готовност, защото знаят, че ще бъдат чути. Налице са държавни политики и стратегии, които нямаше да съществуват без активната намеса и капацитета на гилдията, без наличието на силни хоризонтални структури и ясно огласени потребности на цялото общество. Лидерството на национално равнище не идва от нищото, а от съвкупния капацитет на лидерството в местните структури.

По време на международния проект INELI2 (2013-2015) за обучение на библиотечни лидери на Фондация „Бил и Мелинда Гейтс“, Спаска Тарандова и аз се срещахме с колеги от пет континента, изслушвахме презентации, участвахме в дискусии. Като на длан се виждаха проблемите на библиотеките от авторитарни общества – липсата на финансиране се дължи не само на нечуваемост, от страна на висшестоящите, а и на сковаваща йерархична система и неефективен диалог в обществото. Стана ясно, че всички работят безрезервно и всеотдайно, но успехът спохожда тези, които работят в по-диалогични, отворени и включващи общества. На равнище отделна библиотека, решаващо е ангажирането на членовете на екипа и тяхното удовлетворение, че гласът им е чут.

Успешни са тези лидери, които не разчитат на едноличната си компетентност във всяка една област, а умеят да откриват

[6] The Culture factor Group. Country Comparison Tool
https://www.hofstede-insights.com/country-comparison-tool посетен на 05.11.2023

таланти и да въвличат сътрудниците си във вземането на решения - така, както блестящо го правеше Емилия Милкова. Добри практики на отглеждане на таланти и ангажиране на персонала се открояват ярко в интервютата на списание ББИА Онлайн с трима забележителни библиотечни лидери – Ханелоре Фогт (Германия), Инга Лунден (Швеция), Джеймс ЛаРу (САЩ).

79-и Конгрес на IFLA, Сингапур, 2013 г.

Ние сме държавата!

Докато работех в Изпълнителното бюро на ББИА (2010-2017), се натъквах на прояви, произтичащи от сравнително високата властова дистанция в нашето общество. ББИА е организация от равнопоставени членове. По стара традиция обаче много колеги ни възприемаха като държавен ръководен орган и очакваха от нас решения (а не само съвет и консултация) на чисто местни проблеми; очакваха отговор на въпрос, който може да бъде намерен от тях самите, ако имаше повече сговорчивост в библиотеката и поемане на отговорност. Тъй като не можеха да постигнат консенсус на място, търсеха решение „отгоре“. Очакваха също, че можем да предотвратим затваряне на училищна библиотека в училище, което се закрива поради липса на достатъчно ученици в населеното място. Оправдаваха нежеланието си за членство в ББИА с въпроса – „Какво ни дава ББИА?“, очаквайки от ББИА да бъде държавата-майка. Както много пъти е подчертавано, силата на професионалната организация е в – „Какво аз давам на ББИА“ и в колективната експертиза на нейните членове.

Индексът на властовата дистанция в различните държави е резултат на многовековно историческо развитие както на самата държава, така и на влиянието на нейните съседи. Пример за регионално влияние е ниската властова дистанция в Литва, Латвия и Естония, която е по-близо до съседна Финландия,

отколкото до събратята по съдба в бившия социалистически лагер. Трудно е да се прогнозира ще има ли промяна на този индекс в посока надолу за България и след колко години (или векове?). Присъединяването ни към Европейския съюз със свободното движение на хора показва различен стил на поведение най-вече сред младите хора. Програма „Глобални библиотеки - България", продължена от дейността на Фондация „Глобални библиотеки-България", позволи общуването в мрежа на всички библиотекари, което внезапно отпуши диалога на равна нога и обмена на знания, както никога досега. Интернет разруши много бариери. Дали бавно, но сигурно не се връщаме към естествената гражданска съпричастност на предците от Възраждането?

Тридесетгодишната работа по проекти на Българската библиотечно-информационна асоциация и нейните многобройни инициативи също разчупиха традиционната вертикала на общуване, въвличайки колеги от цялата страна да работят по общи проекти. Тази роля е обобщена в думите на проф. Александър Димчев пред XXV-тата Национална конференция на ББИА (2015 г.): „Чрез СБИР/ББИА разбрахме, че сме част от държавата и можем да участваме активно в нейното моделиране (колкото и претенциозно или отчуждено да прозвучи). Че ние сме суверен в тези процеси, а не верноподаници. Тази убеденост ще се задълбочава и осъзнава от все повече колеги стига да работим заедно за хората в нашата страна. Да излезем от зоната – „какво държавата е направила за мен". Защото ние сме държавата! Трябва да се опитваме да я подреждаме на нашето работно място по начин, че тя да бъде в хармония с други „архитекти" – от останалите гилдии, както и в нашите домове, улици, населени места и семейства."[7]

Един от последните проекти на ББИА е „Повишаване на гражданското участие в процесите на изпълнение и мониторинг на политики и законодателство" по програма „Добро управление" на Европейския социален фонд.[8] Проектът е важен в много аспекти, включително и с това да стимулира гилдията за смело гражданско участие, а библиотеките - да бъдат организатори и модератори на граждански дискусии.

Всички разсъждения дотук са в съзвучие с глобалната визия на IFLA за библиотеките, изработена чрез консултации с библиотекари от целия свят, включително и от България. Тя гласи: „Нашата визия е силен и обединен библиотечен сектор, овластяващ грамотни,

[7] Димчев, Александър. Съществува ли библиотечно-информационна политика в България – опит за поглед върху 25-годишен период. Реквием за библиотеките, или настроение за бъдещето? // Визия за бъдещето на библиотеките в България: доклади от XXV Национална конференция на ББИА, Стара Загора, 4-5 юни 2015 г., с. 11.

[8] ББИА. Методика за гражданско включване в процеса на оценка на въздействието на законодателството, приложима за различни сфери на управление https://www.lib.bg/novini1/2023/metodika.pdf

информирани и участващи общества“.[9] „Участващи“ означава отговорни, инициативни и диалогични – самата изконна същност на едно истински демократично общество. Без такива участващи общества демокрацията е фасадна; тя имитира по неуспешен начин западната демокрация и затова поражда дълбоки разочарования. Нашите библиотеки имат потенциала да бъдат много по-решителен катализатор на гражданско участие за благото на тези общности.

В памет на Емилия Милкова нека никога не забравяме, че всичко започва от личната ни роля да променяме собственото си работно място и непосредственото обкръжение. Увлечени в стремежа към съвършенство, неусетно да пръскаме светлина върху много по-обширни територии – географски и духовни. Нейната блестящо изпълнена роля на лидер е паметен урок за таланта да облагородяваш света около теб, а чрез него – и цялата страна.

[9] IFLA global vision #8
https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/296 /1/gv-report-summary.pdf посетен на 04.11.2023

Засаждане на дърво по случай 125 годишния юбилей на библиотеката, 2008 г.

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВОТО ДА ПРАВИШ НЕЩО РАЗЛИЧНО И СТОЙНОСТНО[1]

д-р Емилия Милкова

Интервю с Емилия Милкова, директор на Регионална библиотека „Пенчо Славейков“, зам. председател на СБИР от 2005 година.

Емилия Милкова завършва немска езикова гимназия в Добрич, дипломира се в ДБИ, а след това завършва и история във Великотърновския университет. Историята си остава нейната страст, въпреки малкото време, което ѝ остава за нея. Във варненската библиотека е от 1992-ра година, а от 1998-ма е неин директор.

През 2008 г. Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ отбелязва 125 години от създаването си, но Вие имате също своя десет годишен юбилей като мениджър. Предложената от Вас тема за националната кръгла маса „Библиотеката – мит и реалност“ представи проектът „успешна библиотека“. Какво е задължителното условие за проекта „успешна библиотека“ ?

Вярно е, и бях пропуснала, но колеги ми припомниха този факт. Мисля си, че първото и важно условие е човек да обича това което прави, да събере добър екип, да успее да го мотивира и едновременно с това сам да бъде креативен и да търси това качество в колегите, трябва да може да чува различното мнение и да го приема. Тези десет години наистина изглеждат много, но аз ги чувствам като един дъх, като непрекъснат низ от събития. Това, което ме е стимулирало и зареждало е идеята, че правим нещо интересно, т. е. предизвикателствата, и си мисля, че това е основен мотив и за голяма част от колегите с които работим заедно, защото е трудно в нашата професия да бъдат стимулирани финансово, по-скоро стимулът идва от съзнанието, че правиш нещо различно и стойностно. Това зарежда.

Какво според Вас включва понятието „модерна библиотека“ и смятате ли РБ „П. Славейков“ за такава?

Много са изискванията към една модерна библиотека, но си мисля, че съчетанието на традиция, добре комплектуван фонд, интересни колекции, с начина на представянето им в общественото пространство, с новите технологии и услугите, които предлагаме на нашите читатели, съчетание на традиция и съвременност, е моделът на успешна библиотека. Разбира се, той не е краен, той се развива, защото събитията край нас са много динамични. Преди десет години в библиотеката имаше няколко компютъра, беше първата

[1] Милкова, Емилия. Предизвикателство е да правиш нещо различно и стойностно : Интервю с Емилия Милкова, директор на Регионална библиотека „Пенчо Славейков“, зам.-председател на СБИР / Емилия Милкова. // Библиотека, XV, 2008, N 2, с. 41-43.

библиотека, предложила услугата „електронна поща“, а днес вече говорим за информационен център, каталози в Интернет, мрежи и пр. Важно е библиотеката да не изостава от съвременните тенденции и развитие, защото идващите поколения изискват от нас повече, да бъдем по-адаптивни и атрактивни в предлагането на информацията.

Кои са Вашите най-трудни професионални моменти и предизвикателства? Какво постижение на библиотеката е ваша лична гордост?

За съжаление, в годините библиотеката преживя различни събития, свързани със сграден фонд, с адаптация на сгради. Процесът е двустранен – загубваш една сграда, получаваш друго пространство, което се опитваш да адаптираш и за библиотечните процеси, и да създадеш уют за читателите. Искаш да се превърне в място за срещи, за да има атмосфера. Трудно ми е да посоча личен успех, той е общ успех, но това, че библиотеката е изцяло отворена към новите технологии, че предлагаме нови информационни услуги за първи път, че направихме първите електронни книги, че създадохме друго лице на Варненската библиотека със съчетанието на традицията, която имаме и иновациите. Съчетахме една културна традиция с различни провокации, свързани с книгата и четенето. Тези различни кампании, на които сме „автори“ в годините са нашето творчество, с което можем да се гордеем, че са осъществени тук, във Варненската библиотека.

Имате ли наблюдения коя възрастова аудитория е най-активният Ви потребител и как влияе Интернет на потребността от библиотека?

По принцип, младите хора – ученици и студенти, имат свои мотиви, при тях нещата се преплитат - четат и по задължение, и за удоволствие, търсят библиотеката като място за срещи и приятели. Това е активна читателска аудитория, за която се радваме много. Средното поколение търси изключително много художествена литература. В този отрязък от живота хората търсят други четива, имат друг стереотип и се обръщат към библиотеката, като посредник за любима книга.

Нашите по-възрастни читатели, които в началото имаха по-негативно отношение към новите технологии, привикнаха към техническите новости, преодоляха този стрес и разбират предимствата на технологично новото обслужване, което им предлагаме. Вече търсят сами в електронния каталог и го предпочитат пред традиционните каталози. Средната възрастова група читатели са и чести посетители на информационния център да потърсят информация за житейски и служебни проблеми. Ние сме отворени към всички възрастови категории.

Какви професионални качества трябва да притежава съвременният библиотекар и подкрепяте ли тезата за необходимостта от „Обучение през целия живот“?

Да, това е изключително важно. Но този тип учене трябва да е провокиран и желан в

голяма степен от самия индивид, а едновременно с това той трябва да има подкрепа от институциите, колегите. Много са промените, динамиката в нашия живот и не бива да изоставаме от професионалната информация, библиотеката участва активно в професионалните форуми.

Какви умения ще трябва задължително да притежава бъдещият библиотекар?

За съжаление, през последните години се броят на пръсти младите хора, които са постъпили в нашата библиотека. Може би за тях на този етап е по-привлекателно да останат в столицата, да останат в частния бизнес, което дава по-добри финансови възможности за реализация, вярвам, че ще дойде времето, когато повече млади хора ще работят в библиотеката и усилията на всички са в тази посока.

Имате ли някаква футуристична визия за Варненската библиотека след 50 години - сграда, тип общуване с читателите, нови библиотечни носители, нови функции? Как си я представяте? Дали няма да е с друго име?

Варненската библиотека носи името на Пенчо Славейков – един изключително интересен творец, мой любим автор, много прогресивен като мислене, много краен като изказ във времето, в което е живял. Винаги търсещ новото и със самочувствието на европеец сред европейци. По-интересно е, каква ще бъде библиотеката след 50 години – книгата ще има своето достойно място, но трябва да си мислим за електронните книги, е-вестници, по-друг тип комфорт за бъдещите читатели, които може да нямат много време да се задържат в библиотеката, а може да има и такива, които ще припознаят в библиотеката мястото, което ще им даде спокойствието и уюта.

Ще попитам нещо лично, от коя Ваша несбъдната професионална мечта не бихте се отказали?

Винаги съм била отворена към новите технологии, като начин на мислене, т. е. на възможността, те да бъдат подчинени на нашата работа и тя да бъде извършвана по по-елегантен и естетически начин. Всяко предизвикателство в тази посока е предизвикателство към самите нас. Преди години, при посещение в библиотеки в други страни сме се изненадвали на електронното обслужване, каталози, асансьори за инвалиди, сега ги виждаме и в България. При бъдеща възможност за сграда на Варненската библиотека ще има възможност да се търси в тази посока.

Интересните хора, интересните срещи….

Много са. Не съм си мислила, че нашата професия в даден момент ще се окаже изключително адаптивна и конвертируема. В Европа и Америка има изключително внимание и уважение към библиотеките и нашата професия. Изведнъж с това внимание отвън получихме и уникалния шанс да се видим с колеги, споделим опит. Тези контакти са неоценимо богатство.

Благодарение на тази „инвазия“ на нашите колеги отвън, полека взе да се променя мисленето на нашата колегия, на институциите.

В тези години имахме уникалната възможност колеги от гилдията да пътуват по целия свят и да се срещат с колеги от различни страни и да се уверят, че проблемите са еднотипни, но изключително голямото желание за работа дава възможност да се промени ежедневието, да се променят отношенията. И това е доказването всеки ден.

Има ли резерви в организацията и функционирането на регионалните библиотеки в България? Какво ще промени новият закон за библиотеките?

Да, говори се изключително много за липсата на ясна нормативна база. Тя създава нормативни пречки в нормалното функциониране на обществените библиотеки. Регионалните библиотеки са 28 в страната, обособени на базата на големите градове, на бившите окръзи, но си мисля, че би трябвало да има все пак категоризация, това е грозна дума, но трябва да има библиотеки, естествени центрове. На практика в някои от проектите, по които работим с други библиотеки, се получава това с естествения център. Координаторът е двигателят, а всички други сме партньори. И тъй като всички сме много чувствителни на тази тема за малки и големи, за столица и провинция, тази деликатна тема се избягва.

Но за да имаме по-добро обслужване, да имаме възможност за участие в по-големи

Национална награда „Носител на просветата“, 2016 г.

проекти, ни трябва създаването на тези естествени центрове, които да обединят усилията на поне няколко библиотеки по създаване на различни проекти.

Правим неща, които бихме направили съвместно по-лесно. Всяка библиотека сега търси свое решение на даден проблем, а би могла с координацията, било териториална или друга, да се получат по-големи резултати. Тук не става въпрос за голямата библиотека, кой ще ръководи, има много примери за ротационен принци. Необходимо е да използваме ресурса на библиотеките с доказали се на този етап възможности да станат естествени центрове и да дърпат останалите и да ги мотивират по този начин.

Вие сте един от експертите, които работиха по предложения закон за обществените библиотеки, смятате ли че той ще промени, какво ще промени, казахте, че това е едно от необходимите условия за успех?

Всяко едно изясняване на нормативната база, създаването на стандарти, които да дадат възможност за оценка на библиотеките, на тяхната дейност, е едно положително явление. Надявам се да има такъв закон, да даде основа за по-добра работа в библиотеките и най-вече по-добро взаимодействие на библиотеките с местната власт, с другите институции.

Но закона не е единственото достатъчно условие, трябва да се мисли в посока как той ще се прилага, какви са последващите нормативни актове. Това е ангажимент на държавата .

Нещо лично, труден ли е балансът между личния мотив, стремеж и професионалната отговорност?

Да, понякога човек си задава въпросите, кое е по-важно, може би точно е баланс между личното и професионалното. Професионалното, от гледна точка на човек с професия, който иска да намери своята реализация. За да успееш е необходима хармония между семейството и професионалната ти изява. В тази хармония, в този баланс, важна роля играе разбирането и подкрепата, която човек намира в своето семейство. Наскоро Ингрид Шикова в своя лекция за членството за България в ЕС отбеляза, че то се гради на основата на много любов и търпение и аз мисля, че хармонията се гради така - с любов и търпение.

Какво е вашето послание в празничните дни?

Първо, за колеги и приятели много здраве. Много ми се иска трудните дни да не се повтарят за Варненската библиотека. Като всички поколения работили в библиотеката, ние се стремим към нов дом за нея.

КОРЕСПОНДЕНЦИЯ ПО ПОВОД КОНКУРС ЗА ДЛЪЖНОСТТА ДИРЕКТОР НА РБ „ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ“, 2015 г.

д-р Емилия Милкова

Здравейте колеги,

днес излезе на сайта на Община Варна обявата за конкурс за длъжността директор на РБ „Пенчо Славейков“. Не бих искала да научите от медиите тази „новина“. Мисля, че в годините доверието, което сме градили помежду си, както и практиката на открит разговор, изисква от мен и ме кара да споделя откровено с вас аргументите за това действие, както и моите намерения. На основание на Закона за закрила и развитие на културата, общините са в правото си да обявят конкурси за длъжността директор на регионални културни институти на тяхната територия. Въз основа на това, Община Варна предприема тази стъпка.

Моето намерение и вътрешно дълбоко убеждение е, че ще се явя на конкурса! Бих искала да знаете, че решението ми е обмислено, но така също бих могла да кажа, че е дълбоко емоционално и много, много лично! Оказа се, че в моя професионален път, така се случи, ще се явя за втори път на конкурс за една и съща позиция (1998 г. спечелих конкурс за Директор, а от 1992 г. работя във Варненската библиотека.)!? ...

Съвсем искрено и по човешки, приятелски бих казала, че съм имала хубави и тежки моменти, проблеми и пак много, много хубави мигове!! Благодаря!

Нещата, които постигнахме досега заедно ми вдъхват увереност и желание да продължим по започнатия път. Надявам се и разчитам на вашата подкрепа в това ми решение!

Има още много работа, колеги!

Избрах тази „съвременна“ форма за общуване, но истината е, че няма как да се видим всички заедно в скоро време, за което моля да ме извините! Ще изпратя мейла на ел. адресите на всички отдели и се надявам всички да го прочетат.

Хубава и успешна 2015 година!

Форум „Глоб@лни библиотеки“, 2017 г.

Информационни и комуникационни технологии в библиотеките

БИБЛИОТЕКИТЕ И ИКТ

инж. д-р Радка Калчева
Директор на Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ - Варна

Радка Калчева работи в областта на информационните и комуникационните технологии повече от 20 години в Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ - Варна. От 1999 г. е завеждащ отдел Информационни технологии, а от 2005 г. и координатор Европейски проекти. Радка Калчева е и магистър в областта на библиотечно – информационните науки, като от май 2017 г. е директор на Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ – Варна. Под нейно ръководство са проектирани, създадени и внедрени в библиотеката каталог „Книжни и некнижни носители“ и каталог „Периодика“. От 2008 г. библиотеката започва процес по дигитализация и Радка Калчева е един от основните дизайнери и разработчици на Варненска дигитална библиотека. През същата година библиотеката става един от основните български мултидисциплинарни агрегатори на данни за Европеана, а от 2019 г. е и акредитиран национален агрегатор. Радка Калчева е един от водещите български експерти в областта на дигитализацията. През последните няколко години, под нейно ръководство, Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ разработи и внедри нови дигитални услуги - дигитална читателска карта, собствено пространство на потребителите – „Моята библиотека“, чатбот Ели – виртуален асистент-библиотекар, и Библиомат – услуга за заемане на книги 24/7. Г-жа Калчева има опит в успешното реализиране на повече от 15 проекта, финансирани по различни европейски програми в областта на ученето през целия живот, ИКТ и Еразъм +.

Международната федерация на библиотечните асоциации (IFLA) предоставя данните, че в световен мащаб в над 320 000 обществени библиотеки и повече от милион парламентарни, национални, университетски, научни и академични, училищни и специални библиотеки се гарантира, че информацията, както и уменията, необходими за нейното

усвояване, са достъпни за всички – това ги прави жизненоважни институции в дигиталната ера. Днес, библиотеките предоставят инфраструктура за информационни и комуникационни технологии (ИКТ), помагат на хората да развиват своя капацитет за ефективно използване на информация и съхраняват тази информация, за да може тя да бъде достъпна и за бъдещите поколения, като достигат ефективно до всички слоеве на населението (https://www.lib.bg/kampanii1/nbs2017/access-and-opportunity-for-all-Bulgarian.pdf).

За Регионална библиотека „Пенчо Славейков" – Варна, тази „информационна революция" започна през далечната, или не толкова, 1992 г., когато един млад компютърен гуру убеждава директора на тогавашната Народна библиотека „Пенчо Славейков" да регистрира домейн име в областта .bg - libvar.bg и да разкрие звено „Електронна поща", където гражданите да могат да изпращат и получават имейли. Следващите няколко години, когато Интернет е все още екзотика, а не неотменна част от ежедневието, „Електронна поща" е бутикова услуга, предлагана на гражданите, анонсирана с рекламното послание - „получавате собствен имейл адрес в домейна на библиотеката".

Това имиджово, но не до там необходимо (от тогавашна гледна точка) решение, се оказа стратегическо в дългосрочен план. Людмила Стоянова (директор на библиотеката по това време) поставя отправната точка на дългия и стръмен път на развитие в областта на ИКТ, поет от Варненската библиотека.

Бързото развитие и напредък се случва в мандата на следващия директор. През 1998 г. започва успешното сътрудничество на Емилия Милкова с Радка Калчева и екип от висококвалифицирани експерти в областта на библиотечно–информационните и компютърните науки. Новоназначеният директор Милкова, библиотечен специалист със силен афинитет към технологиите, поверява автоматизацията на библиотечните процеси на младия инженер - специалист по компютърни и информационни технологии (бивша изчислителна техника) Радка Калчева. Така започва дългият и нелек процес на трансформация на традиционната институционална същност на библиотеката в лидер в областта на прилагането на информационните технологии в библиотечната дейност. Въпреки, че иновативните технологични решения не са особено популярни сред професионалната общност, скоро те са припознати като правилния път за развитие на библиотечно-информационната теория и практика.

Варненската библиотека става първата обществена библиотека с уеб сайт в България. Услугата се внедрява през 1999 г. Две години по късно, през 2002 г., Емилия Милкова приема нестандартната тогава идея базите данни и каталога на библиотеката да са разработени в изцяло уеб-базирана версия. От днешна гледна точка уеб-базираните приложения са стандарт за работа. Преди 20 години, във

времена, когато уеб браузърите имат екзотични имена, които вече никой не помни, а компютрите са с РАМ памет, измервана в КВ, да се позиционира информационното обслужване на цялата библиотека в Интернет, да се използват БД, работещи със свободен софтуер, да не се зависи от Майкрософт, да се заменят всички работни станции с такива, които също работят със свободен софтуер, е много отговорно административно решение, базирано не само на интуиция и визионерство, а и на вяра в уменията на екипа, силна подкрепа на нетривиалните технически решения и много желание нещата да се случват.

Колелото на времето се върти в спирала и всеки следващ цикъл надгражда предишния. След каталога на книгите, разработени са уеб-базирани модули за комплектуване, обработка и каталогизация на книжния фонд, надградени и за неknижните носители, автоматизирани са отчисленията, инвентаризацията, затворен е и цикълът на периодичните издания. През 2004 г. Емилия реализира амбициозната идея библиотеката да има интегрирана автоматизирана система за обслужване на читателите, която обедини виртуално трите, физически разделени, сгради на библиотеката, читателските търсения, автоматизира издаването на читателските карти, постави на научни основи статистиката. Това и днес е единственият възможен начин да се реализира мечтата на служителите и гражданите на Варна за единна библиотечна институция със собствена сграда – засега само във виртуална среда. Уникалният момент тук е времето, в което се случва всичко това. Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ успява да изпревари с около 10 (може би и повече) години масовото навлизане на този тип технология. Емилия

Представяне на система за самостоятелно връщане на книги, 2014 г.

Милкова взема управленски решения за внедряване на иновативни технологии, които сега се приемат за азбучни. Този тип функционалност е кауза за целия екип на библиотеката. Удовлетворяващ е фактът, че лидерството ни в това отношение се подкрепя и припознава и днес в професионалната общност, защото обединените усилия са основния фактор за развитие. Те бавно и методично дават резултати, за да се превърнат библиотеките от консервативни институции в атрактивни притегателни центрове за местната общност. След 2010 г. започва повсеместната подмяна на остарелите и неотговарящи на изискванията на читателите стари технологии и внедряването на все по-нови и съвременни технически решения. Моделът на работа на Варненската библиотека в областта на ИКТ започва да се „копира“ (в добрия смисъл на думата) и се приема за еталон от колегите, като се прилага повсеместно.

Вдигането високо на летвата на собствените възможности поражда в повечето хора желание да искат още и да си поставят нови и по-високи цели и хоризонти. Емилия беше такъв човек. Стремежът и бе библиотеката да излезе от ролята на статична организация. Усещаше, че времето се променя и технологиите се очаква да бъдат не само спомагателна част от библиотечната дейност, а да се превърнат в основния инструмент за работа на библиотекаря, заменяйки молива на нашите предшественици.

Емилия усещаше тенденциите и бе винаги подготвена за изискванията на времето.

Така се стигна до 2008 г., когато се взе решение библиотеката да започне работа по дигитализацията на емблематични за институцията документи – краеведския фонд и колекциите от картички и фотографии от края

Национална кръгла маса „Библиотеката – мит и реалност“, Варна, 2008 г.

на XIX и началото на XX в. Създаде се архитектурата, дизайна, софтуера и инструментите, които сега са част от Варненска дигитална библиотека.

Така започна дигитализацията и нашата съвместна работа с Европеана. Амбициозният проект – да представим България подобаващо в Европейската дигитална библиотека, по-късно се превърна в емблема за нашата библиотека. През тези години дигитализацията се изведе на преден план, превърна се в една от основните функции на институцията, а Варненската дигитална библиотека стана еталон в България.

Усилията ни се оценяват и от Европеана – имаме съвместно реализирани 4 големи проекта и сме припознати за акредитиран агрегатор на данни от България. Чест за нас е да сме удостоени със знака - „Europeana Trusted Partner".

Дигитализацията бе любимото дете на Емилия. Толкова любимо, че посвети темата на докторската си дисертация на нея. Последният проект, по който тя работи в тази област, е свързан с изграждането на единна база данни за библиотеки и музеи.

Ако погледнем обратно към информационните технологии – между 2012 и 2017 г., библиотеката разшири много портфолиото си от електронни услуги, като не малка част от тях се основат на ИКТ:

- Електронна заявка за книга/библиографска справка или МЗС;
- Самостоятелно заемане и връщане на книги;
- Електронна читателска карта, интегрирана в мобилния портфейл.

Емилия бе и емисар – обичаше да говори по теми, свързани с технологиите, въпреки, че не бе ИТ специалист. При постъпването в библиотеката на нов хардуер, тя бе любопитна за всяка една негова характеристика, вълнуваше се как работи техническото средство, какви параметри има, какви технологии използва. При софтуера и разработката на всяка една нова услуга държеше да знае логическата схема ... Трудно е ИТ специалист да обясни на човек, който не борави с терминологията, какво прави една програма, как работи един суич, какво е уеб-сървър, имейл сървър и защо има различни машини, които изпълняват заявките към БД на електронния каталог и такава, която съхранява сканираните вестници. Емилия обаче обичаше да учи: нови понятия, техники, приложения, а тя, от своя страна, формира нас като личности, превърна ни в лидери и професионалисти, които винаги имат желание за развитие и повишаване на професионалната си квалификация.

Емилия Милкова бе визионер и мотиватор.

[ИНФОРМАЦИОННИ И КОМУНИКАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ В БИБЛИОТЕКИТЕ]

Из „Публичните библиотеки и Европа 2020“, Дисертационен труд, 2013 г.

д-р Емилия Милкова

Ключовите функции на съвременната обществена библиотека подпомагат човешкото развитие в три основни сфери на дейност: образование, информация и култура. Изпълнявайки обществените си задължения и изпълнявайки информационната си функция, библиотеката трябва да:

- е местният център за информация, чрез който са достъпни за ползване всички видове знание и информация в обществото;
- има ключова роля в събирането, организирането и разпространението на информация;
- осигурява достъп до широк диапазон от информационни ресурси;
- събира информация с местно значение и да я предоставя за всички.

Информационната дейност на библиотеките включва цялостното информационно обслужване на потребителите, с използване на всички методи, форми и средства на справочно-библиографска и информационна дейност.

Количествените и качествените показатели на справочно-библиографската и информационната дейност варират поради повишаването на броя и вида на информационните източници, изискванията на потребителите, комплексността на информационните потребности, трансмутациите в технологиите.

Въпреки терминологичното разнообразие, основните направления в Справочно-библиографската и информационната дейност са:

- съставяне на библиографски пособия и системи за библиографска информация;
- справочно-библиографско и информационно обслужване;
- създаване и поддържане на справочен апарат;
- консултативна и методическа помощ.

Информационното обслужване в съвременните библиотеки е процес на комуникация между потребителя на информация и библиотекаря, извършващ информационното търсене и предоставящ информационната услуга.

Каналите и същността на тази комуникация се променят и обогатяват поради непрестанното развитие на технологичните средства и възможности. Съвременните ИКТ водят до кардинални промени в библиотечните дейности, до увеличаването и универсализирането на достъпа до информация. Въпреки, че четенето остава от основно значение за качеството на живот и стойността на всички дейности, които го насърчават, новите технологии променят библиотечните колекции и източниците на информация. Предоставянето на иновативни услуги и програми, които да отговарят на съвременните нужди от информация

на различни групи от населението, непрекъснатото оценяване и подобряване на системите за управление и доставка на материали и услуги, водят и до промяна и в ролята на библиотекаря, като информационен специалист с уникален принос в процеса на свързване на потребителите с информация, от която се нуждаят.

Във времето на безкрайно бързо променящите се реалии, когато **виртуалният** свят подменя **действителния**, библиотеките трябва да се променят, според изискванията на потребителите си. Променят се и компетентностите и уменията на библиотечните служители.

В доклада *Core Competences of Librarianship*, публикуван от Американската библиотечна асоциация през 2009 г., сред основните изисквания към информационно-технологичните умения на библиотекарите са посочени:

- Знание за концепции и въпроси, свързани с жизнения цикъл на записани знания и информация, от създаването през различните етапи от използването и депозирането;
- Умения, свързани с развитие, оценка и организиране на информационни ресурси;
- Познаване на ИКТ, тъй като те засягат ресурсите, предоставянето на услуги и начини на използване на библиотеките и другите информационни агенции;
- Познаване на принципите и техниките, необходими за идентифициране и анализ на нововъзникващите технологии и иновации, за да се признават и прилагат съответните технологични подобрения;
- Познаване на концепции, принципи и умения за създаване на услуги, които да осигуряват достъп до знания и информация на лица от всички възрасти и групи;
- Знание за техниките, използвани за извличане, оценка и синтез на информация от различни източници за употреба от потребители от всички възрасти и групи;
- Познаване на методите за успешно взаимодействие с хора от всички възрасти и групи, осигуряване на консултации, посредничество и насоки при използването на информация.

"Библиотекарят на двадесет и първи век трябва да се чувства удобно в много роли - да е изследовател, съветник, да може да планира, мениджър оценител, член на екипа, да решава проблеми и същевременно да може да оправи компютъра или принтера при нужда" - четем в доклада на Грейс Соу и Хедър Тодд, „Library 3.0 Where are our skills?"

Навлизането на онлайн информационните ресурси и услуги доведе до промяна на потребителските нагласи, до нуждата от информация в режим 7/24, дистанционен достъп, онлайн комуникация. Характерът на тази комуникация, както и широката гама от комуникационни канали води и до е-управление на информационните услуги, което включва електронни взаимодействия, в комбинация с традиционните комуникации „лице в лице".

Автоматизирането на библиотечните процеси и услуги, започващо през последните тридесет години на XX-ти век, прави традиционно за съвремието ни предоставяне на:

- достъпът до електронни каталози, локални бази данни, библиографски указатели и др.;
- пълнотекстови бази данни, съставящи електронни колекции на конкретни библиотеки;
- електронна доставка на документи;
- реферативни списъци от онлайн ресурси.

Тенденциите са свързани с промените, наложени от използването на ресурсите в Интернет и на мрежовите приложения за комуникация – електронна поща, скайп, чат и др. На световния информационен пазар се появяват нови субекти. В края на 90-те се намесват и частни комерсиални онлайн компании, занимаващи се с, традиционното до този момент за библиотеките, информационно обслужване като WebHelp, Ask Jeeves и др.

Отговаряйки на предизвикателството, в началото на XXI-ви век библиотеките от цял свят създават различни служби и сдружения, занимаващи се с онлайн и информационно обслужване: Collaborative Digital Reference Service, 24-7 Reference Project, Virtual Reference Desk, Ask Us.

Широко приложение намира услугата *Попитай библиотекаря* (Ask a Librarian), поддържана на уеб сайтовете на библиотеките. Въпреки, че естеството на информационните дейности привидно остава непроменено, поради все по-нарастващите масиви онлайн съдържание, ролята на библиотекаря преминава от информационен специалист **„търсач“** в информационен специалист **„оценител“**.

Традиционното справочно-библиографско информационно обслужване се виртуализира. Разработват се редица Интернет базирани услуги. Библиотеките създават уеб базирани платформи, позволяващи по-голяма флексибилност и бързина в комуникационния канал потребител ⇔ библиотекар.

В онлайн среда на потребителите се дава възможност да използват: Формуляр за писмена справка, Формуляр за Междубиблиотечно заемане, Формуляр за електронна доставка на документ.

Интегрирането на ИКТ във всички сфери на живота и нуждата от информационни специалисти, предлагащи на публиката информация и знание за използването на електронни услуги, извежда на преден план библиотечната професия като една от „най-хай-тек професиите по отношение на работата с дигитална информация“. Библиотеките започват да предлагат иновативни информационни услуги, достъп до е-услуги и създаване на портали, осигуряващи е-обслужване от е-правителство, е-образование, е-заетост, е-култура, е- наука, е-здраве и др.

БИБЛИОТЕКАТА НИ ВЛЕЗЕ ПЪРВА В ИНТЕРНЕТ[1]

д-р Емилия Милкова

Народна библиотека „Пенчо Славейков“ е първата в страната, която предложи на читателите си електронна поща и достъп до Интернет. Отскоро поддържа и собствена страница в глобалната компютърна мрежа.

Въпрос: Г-жо Милкова, варненци вече имат свободен достъп до автоматизираните бази данни на библиотеката, както и до „Държавен вестник“ в електронен вариант. От тук нататък какво още?

Е. Милкова: Амбициите ни са много по-големи. Надяваме се до края на годината наши бази данни, част от картотеките и библиографиите ни да излязат в Интернет и да могат да бъдат ползвани директно от потребителите на мрежата. Ще се опитаме да автоматизираме напълно някои библиотечни процеси, да променим начина на работа, което ще облекчи труда на колегите и ще улесни читателите. Обменът на информация по електронен път открива нови възможности и пред библиотечното книгозаемане.

Веднага искам да кажа, че всичко това не е моя приумица, а програмна стратегия за развитието на библиотеката, зад която стои екип от инженери-програмисти и библиотечни специалисти и тъкмо в тях е уповането ми, че използвайки създадената база и натрупания опит, ще вървим напред.

Онлайн конференция „Дигитализация и иновации в областта на културното наследство - предизвикателства и възможности“, 2020 г.

[1] *Милкова, Емилия. Библиотеката ни влезе първа в Интернет: [Интервю] / Емилия Милкова; Росица Атанасова. // Морски труд, прил. на Дневен труд (Варна), II, N 44, 15 апр. 1999, с. 1, 5.*

Въпрос: Това означава ли, че пренебрегвате традиционната книга и библиотечното обслужване?

Е. Милкова: В никакъв случай. Бих го нарекла мирно съвместно съществуване на двата вида носители на информация и нейния обмен.

Въпрос: Какво очаквате да се промени в отношението на варненци към библиотеката?

Е. Милкова: Бих искала библиотеката да се възприема не само като книгохранилище и място за раздаване на книги, но и като прозорец към света, средище на културна дейност и социални контакти. Място, където човек може да получи най-новата информация по даден въпрос в печатен или електронен вид. Читателят влиза при нас с определен проблем. И това трябва да бъде първата ни мисъл – професионално и отзивчиво да му помогнем да се ориентира, и дори когато конкретното заглавие липсва, той да си тръгне с мисълта, че е намерил варианти за решение на проблема. Тогава и отношението към библиотеката ще се промени.

Въпрос: На какво разчитате?

Е. Милкова: Това, че работя в тази библиотека от години, ми помага много. Познавам професионалните проблеми, колектива. Разбира се, имаше един неизбежен период на адаптация. Всекидневно се сблъсквам с различни мнения по отношение на работата. Много ценя независимата позиция, която се отстоява с аргументи. Стремя се към диалог. Бих искала с колегите да размахваме не шпаги, а идеи, разумни предложения, интересни решения. От самото начало работя в екип и това ме радва.

Въпрос: От какво се наложи да се откажете, сядайки на директорския стол преди година?

Е. Милкова: И аз често си задавам този въпрос. Дори скоро дъщеря ми ме попита: „Мамо, не беше ли по-добре, когато не беше директор?“ Трудно е да намериш време за всичко и за всички, да си внимателен към колегите и проблемите им, и в същото време да опазиш ненакърнена топлината към най-близките си хора.

Ограничихме пътуванията през уикенда, тъй като често се налага да идвам в събота - да напиша или обмисля нещо на спокойствие. Малко е времето за четене – от романите съм се отказала, но чета с удоволствие философия, публицистика, дневници, мемоари. Някога посягах често към книги на немски, за да поддържам езика, но отдавна не съм го правила. Но не мога да се откажа от вечерите в компания – а ние сме семейство с много приятели, когато човек се събере с приятни хора, наистина забравя всекидневните проблеми. Може да послуша музика, да се посмее или просто да помълчи. Не мога да се откажа и от десетте летни дни, които прекарваме семейно на планина – винаги на различно място, в някое малко селце, където да сме сами.

НОВ ДОМ ЗА ВАРНЕНСКАТА РЕГИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА: ЕДНА НЕРЕАЛИЗИРАНА МЕЧТА. (Проектната дейност като инструмент за развитие на обществените библиотеки в страната)

Спаска Тарандова

Спаска Тарандова работи в библиотечната сфера от 30 години. От 2015 г. е изпълнителен директор на Фондация „Глобални библиотеки – България“. През 2011 г. участва в програмата „Библиотекари на утрешния ден: комуникация и лидерство“ в Центъра за международни библиотечни програми Мортенсън към Университета в Урбана-Шампейн, Илинойс. През 2012-2015 г. е част от Международната мрежа за библиотекари иноватори (INELI), финансирана от Фондация „Бил и Мелинда Гейтс“. Член е на Управителния съвет на Българска библиотечно-информационна асоциация и на Постоянния комитет за Публичните библиотеки на IFLA. Член е на редколегията на професионалното списание ББИА онлайн, член на работни групи към Министерство на културата, МОН и Министерство на труда и социалната политика.

С Емилия Милкова ме свърза дългогодишно професионално и лично приятелство, прекъснато бързо и нелепо от COVID-19 пандемията през пролетта на 2021 г. Все още, в определени работни моменти, си водя мисловен диалог с нея по-различни библиотечни теми и се питам как би реагирала тя. Еми се отличаваше с широк и задълбочен погледа върху средата, в която функционират и се развиват библиотеките в страната и чужбина. Тя следеше световните тенденции във всички аспекти на библиотечното дело и търсене решения за тяхното прилагане в България. Като член на Управителния съвет на Българската библиотечно-информационна асоциация и неин председател от 2020-2021 г., и като дългогодишен директор на регионална библиотека „Пенчо Славейков“ гр. Варна тя работеше библиотеките да са развиват така, както е регламентирано в препоръките на IFLA за обществените библиотеки.

В годините след промените през 1989 г. българските библиотеки се озоваха в ситуация на системно недофинансиране и липса на

адекватни административни реформи относно начина на организация и финансиране на библиотеките в страната. През 2009 г. беше приет Закона за обществените библиотеки през 2009 г. и Стандарт за библиотечно-информационно обслужване, утвърден по-късно през 2015 г., които не доведоха до необходимите административни реформи и осигуряване на финансово обезпечаване на дейностите на библиотеките.

Финансирането на обществените библиотеките продължава да е на база субсидирана численост, което принуждава библиотеките да търсят различни възможности за да развиват нови услуги и програми за работа в новата цифрова среда в услуга на гражданите и с необходимите библиотечни колекциите (на хартия и електронни ресурси), материална база, автоматизирани библиотечните процеси и въвеждане на нови услуги на база на технологиите. Кандидатстването с проекти по програми, финансирани от национални, европейски или частни фондове стават инструмент за развитието и модернизирането на библиотеките.

Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ е сред първите обществени библиотеки в страната, която вижда потенциала на проектната дейност като инструмент за финансиране на различни дейности, въвеждането на нови услуги, или повишаване на знанията и уменията на библиотечните специалисти, и в определени случай и за развитие на библиотечните колекции при системното недостатъчно финансиране на библиотеките в страната в последните 30 години.

Моята цел не е да направя обзор на проектната дейност на библиотеката през годините, а само да маркирам отделни аспекти от проектната дейност на библиотеката, която г-жа Милкова ръководеше дълги години, и които доказват качествата ѝ на лидер с визия за съвременното развитие на библиотеките.

През 90-те години Варненската регионална библиотека първа в страната се възползва от програмите на Гьоте институт и Отворено общество, в условията на засиленото търсене на чужда литература, инструмент за обогатяване на библиотечния фонд с нови колекции и за абонамент на периодични издания в електронна и печатна форма, за достигането до нови публики и обогатяване на културните прояви на библиотеката.

От началото на 2000-та година Регионална библиотека „Пенчо Славейков“, под ръководството на г-жа Милкова, започва да изгражда партньорства и да работи активно по проекти на Европейската комисия за изграждане на леснодостъпно информационно общество. Така се поставя началото на системните усилия на библиотеката да бъде в крак с тенденциите в Европа за ролята, която европейските публични библиотеки и културни организации трябва да играят в развитието

на една нова електронна Европа при използване на цифровите технологии. По-късно библиотеката започва да работи активно по програма Еразъм като проектите са насочени към развиване на умения за разработване и прилагане на иновативни практики в процеса на обучение и преподаване за библиотечните специалист, за да бъдат ментори и обучители на възрастните потребители.

Специално трябва да откроим проект EuropeanaLocal, който е особено важен не само за регионална библиотека „Пенчо Славейков“, но и за процеса на дигитализация на библиотечните колекции в България и предоставянето на достъп до българско културно наследство. В рамките на EuropeanaLocal, стартирал през 2008 г., е създадена мрежа, която да подобри оперативната съвместимост на дигиталното съдържание, съхраняване от регионални и местни институции, и да го направи достъпно посредством Европеана на Европейската дигитална библиотека (The European Digital Library). Чрез този проект се включат голяма част от европейските мрежи, изградени от библиотеки, музеи и архиви на местно и регионално ниво като предоставят огромното количество дигитално съдържание, съхранявано в тях. Днес Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ има водеща и координираща роля за културните институти в България, които искат да представят своите колекции в EUROPEANA.

Моето по-близко сътрудничество с Емилия Милкова започна с работата по проект „Българските библиотеки – място за достъп до информация и комуникация за всеки“, познат повече като Програма „Глоб@лни библиотеки – България“ и прерасна в и дългогодишно приятелство и съвместна работа в ББИА и Фондация „Глобални библиотеки – България“ като приемник на Програма „Глобални библиотеки - България“. Програмата промени средата и начина на работа на обществените библиотеки в страната. В периода 2009-2013 г. Програма „Глоб@лни библиотеки – България“ осигури информационно и телекомуникационно (ИТ) оборудване, както и Интернет връзка за посетителите в 960 обществени библиотеки в градове и села из цялата страна. Повече от 3000 библиотечни служители бяха обучени в работа с компютри и Интернет, предоставяне на съвременни библиотечни услуги, библиотечен мениджмънт, общуване и работа с потребители и общности, застъпничество и писане на проекти. В Програмата бяха включени библиотеки от 260 общини и 98% от територията на страната, което целеше да съдейства за преодоляването на вътрешните и междурегионалните различия в социалното и икономическото развитие на страната. В рамките на работа на ФГББ ние продължихме съвместните си усилия за подобряване на средата в обществените библиотеки, за повишаване на знанията и уменията на библиотечните специалисти като във времето, когато г-жа Емилия Милкова беше народен представител

активно работехме на ниво парламентарни комисии и Министерство на културата.

Не мога да пропусна и проекта за нова сграда на Варненската библиотека - една нереализирана мечта. Повече от осем години след обявяването на конкурса и избора на проект, колегите от Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ – гр. Варна и цялата библиотечна общност са в очакване, вече може би на чудо. Спомням си с каква радост и гордост по време на XXVI Национална библиотечна конференция „Динамични библиотеки – достъп, развитие, промяна“ г-жа Милкова представи изложбата „Конкурсът за нова сграда на Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ – Варна“. Дали днес, когато отново се подема разговорът за новата сграда на Варненската библиотека, проектът на холандското архитектурно бюро „Architects for Urbanity“, спечелил в силна конкуренция с 450 предложения от цял свят и престижното международно жури, ще се реализира или ще остане като една мечта на Еми Милкова? Днешната дискусия, която поставя под съмнение мястото на библиотеката, ме навежда на мисълта, че общината се опитва да измести фокуса и да се откаже, в крайна сметка, от реализацията на този проект. Какво ли ще си помислят нидерландските архитекти за България и за общината във Варна, която е отделила не малко средства за конкурса и съответните процедури, а е готова да се откаже. Тъжно е, защото Варна вече можеше да има своята нова библиотека, която да осигурява на варненци и нейните гости модерен достъп до информационни, образователни, развлекателни и културни дейности в привлекателна модерно оборудвана и функционално разпределена среда. Не е ли време да спрем да даваме примери с добри практики от вън и да се опитаме ние да бъдем давани за пример?

В заключение само ще отбележа, че обществените библиотеки днес функционират в коренно различна информационна среда в сравнение с периода преди 10 години. Ако трябва накратко да характеризираме тази среда, то ключовите думи са: нарастваща роля на глобалната мрежа и силно разпространение на социалните мрежи, всеки гражданин е не само ползвател, но и създател на електронна информация. Цифровизацията набира скорост, нараства обемът на дигитално създадените документи. Същевременно нараства необходимостта от информация в помощ на образованието и обучението, породена от демократизацията на образованието и легитимирането на неформалното и самостоятелното учене, както и ученето през целия живот. Библиотеките са основен играч в тези процеси и за тяхното активното участие те се нуждаят от модернизация и адекватно финансиране.

Емилия Милкова вярваше в това и посвети професионалния си живота на тази кауза.

ПРОЕКТНИТЕ ДЕЙНОСТИ КАТО СЪЗДАВАНЕ НА БЪДЕЩЕ

д-р Наталия Николова
Национален Каподистрийски Университет на Атина

Д-р Наталия Николова - изследовател-политолог от Националния Каподистрийски университет на Атина, Гърция. Притежава опит в областта на образователни и културни проекти като работи през последните 15 г. за Европейската комисия и Съвета на Европа. Публикациите и през последните години са свързани с теми като развитие на младежки образователни и културни политики, изследване на колективната памет чрез съвременно изкуство и материално наследство и др. През 2023 г. е била специализант („Coolidge research fellow“) в Ню Йорк, САЩ на „April/ Auburn Society“.

„Имам една мечта днес“ - се казва в прочутата реч на Мартин Лутър Кинг, която той произнася на стълбите на Линкълн Мемориал във Вашингтон на 28 август 1963 г. Реч, в която има апел за световен мир, зачитане правата на хората от всички раси, религии и държави (*Martin Luther King, Jr.*, 2016).

1. Въведение

Изследователската ми работа през последните години е неизменно свързана с културологични теми за паметта и нейната функционалност за обществото. Памет, пост памет, колективна памет са ключови фундаменти за социума, в който живеем. Всеки ден наблюдаваме нарастваща поляризация в свят, чийто хоризонт е обстоятелстван от нарастващо неравенство, продължаваща екологична криза, намаляване на природни ресурси и отстъпление от международни договори за фундаментите за мир. Дали това ще бъде възприемано като край на демокрацията и институциите, които ни заобикалят, е дискусионен въпрос. Важно е обаче, търсейки и подпомагайки общността, в която живеем да имаме разбирането, че с дейностите, които инициираме, идеите, които представяме, ние подпомагаме нейния процес на преход и развитие. Това прави в годините и Регионалната библиотека „Пенчо Славейков“ – гр. Варна, с многообразието осъществени проекти и дейности, които са систематични индикатори за посоката на развитие на нашето общество, но и са иновационни за времето през което са създадени, обединяващи граждани и общности. Би било добре да се отличи и тяхната приобщаваща роля, което прави динамиката на дейностите и тяхната устойчивост във времето не само планиран процес, но и реализирана дейност. Създаване на общности чрез проектни дейности е изходна

хипотеза в това изследване - в контекста на много от осъществените проектни дейности на библиотеката, в тяхното многообразие от теми, от създаване на дигитални умения сред различни възрастови групи, дигитализиране на културно наследство до приобщаване на уязвими общности - бежанци.

2. Същност на проектните дейности и тяхната роля в подпомагане на създаването на общности

Изследването поставя темата за проектните дейности в тяхното многообразно целеполагане, специфика и насоченост. Регионална библиотека „Пенчо Славейков" е пионер във въвеждането на иновативни продукти към гражданите и в ускорената дигитализация на библиотечни единици. Бързо развиващата се информационна технология и среда и нуждата от съвместни проекти с други институции, създават партньорства през годините за библиотеката още през 90-те години и продължават до ден днешен. Създаването на мултикултурни общности чрез дейността на библиотеката е тенденция, която е широко залегнала в дейността на един от бившите ѝ директори д-р Емилия Милкова (Милкова, 2001). За нуждите на настоящото изследване ще използвам рамка (Wisniewska, 2015), която диверсифицира проектните дейности като подпомагащи обществото, проектите като целящи приобщаване и такива, създаващи колективна памет. Трите категории представят проектни дейности, осъществени от библиотеката в партньорства, които дават начала за въвеждане на иновативни практики и промяна на общностните механизми, чрез овластяване със знания и умения в посока интеграция, чрез приобщаване в глобални механизми за функциониране на общностите и утвърждаването на проектните дейности в техния социален аспект като общуване.

- **Проектните дейности като подпомагащи обществото в неговото функциониране и създаване на умения за учене през целия живот**

Живеем в свят и общества, които са динамични и бързо променящи се, и в които надеждата може и да е процес на достигане, която конструираме и изграждаме чрез целенасочени дейности. Все повече предизвикателствата пред всички сфери на живота ни се определя с актуалността да боравим с информационните технологии. Концепцията за „Учене през целия живот" и 8-те компетентности (*RECOMMENDATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning (2006/962/EC)*, no date), залегнали и в осъществяването на стратегическата рамка „Образование и обучение 2010" (Работна програма Образование и обучение 2010 г. Резолюция на Европейския парламент от 18 декември 2008 г. относно предоставяне на обучение през целия живот за знание, творчество и иновации — прилагане на работната програма Образование и обучение 2010 г. (2008/2102(INI), дефинират ясно и категорично имплементирането им

в образователните програми и схеми за обучение. Утвърждаването на необходимостта от усвояване на компетентност 4-та, свързана с цифровите технологии, с увереност и критичност, способства създаването на образователни и обучителни схеми, както и насърчаването на споделяне на добри практики. В по-късен етап стратегическата рамка „Образование и обучение 2020“ (*Образование и обучение 2020*, 2021) утвърждава постиженията на предходната програма и поставя акцент в подпомагане всеки един гражданин на ЕС да има възможност, чрез продължаващо обучение да разгърне и развие своя потенциал. Проект „Информационна грамотност 2.0“ (Digital Literacy 2.0, 2012), финансиран по програма „Учене през целия живот“ е осъществен в периода 2012 - 2014 г. от консорциум от публични институции и неправителствени организации от 7 европейски страни - България, Белгия, Великобритания, Германия, Португалия, Полша и Франция. В своите цели партньорството осъществява необходимостта от развитието на информационното общество с цел превенция от социална изолация.

Важно е да се подчертае и характера на осъществените дейности с цел обучение, а именно неформални методи, които не само подпомагат участниците в проектните дейности, но и са съобразени с включените целеви групи от всички възрасти. Създадената обучителна програма (Stiftung Digitale, 2014) вследствие на емпиричния опит от проведените работни ателиета и сесии с участници от всички възрасти на общността в гр. Варна, подпомага функцията и ролята на библиотекаря обучител, който вече планира директно информационните нужди на читателите, подпомагайки го за учене през целия живот.

- **Проектните дейности като интеграция и приобщаване**

Европейските предизвикателства през последните две години са обект на множество информация и дезинформация, посредством различни информационни канали. Интензивната имиграция, мигрантската криза вследствие войната в Сирия, климатичните промени са множество измерения, чрез които европейците проявяват солидарност и прилагат политики на интеграция. В своята същност и процес на развитие интеграционната политика в България по отношение мигрантите се е базирала и на активен обмен от знания и опит със страните членки на Европейския съюз. В допълнение през годините, следвайки политики за развитие на потенциала на мигрантите, се дава възможност на различни организации и институции да подпомогнат процеса за установяване на сравнителни индикатори на европейско ниво за мониторинг на резултатите от интеграционните политики. Въпреки това интензивният поток от бежанци и търсещи закрила хора от Украйна в България през 2022 г. постави необходимостта от по-целенасочени дейности за изграждане на места за социална интеграция.

Променящите се реалии изискват и възможна промяна на структури, които осъществяват комуникация, но в синхрон с емпатия и комплексни дейности. В този контекст ролята на библиотеката като медиативна структура в помощ на групите в риск, се затвърждава в цялост чрез проекта „Creative Art Hub".

Дейностите по проекта са осъществени в периода 2022 г. - 2023 г. в сътрудничество с Bookfan.tasy като част от програмата „Европейско предизвикателство 2022" на Европейската културна фондация (ECF). В подкрепа на необходимостта от справяне със социалната изолация, проектните дейности подкрепят участието на украински деца и младежи в дейности чрез изява на творчески инициативи и диалог в сигурна и защитена среда. Пространството на библиотеката и неговите различни отдели се превръщат в споделено място за приобщаване към нова култура чрез създаване на мрежи и чрез процес на съвместност на различните общности. В този процес виждаме ролята на библиотеката в ситуация на бърза необходимост, като пряко отговаряща на нуждите на обществото, променяща се към новите предизвикателства, но и осъществяваща нов вид социална услуга и функция към интеграция на социално уязвими групи. В създадената неформална среда чрез обучение и процес на практика, се дава възможност да се експерементира с нови подходи за по-добра интеграция, което се явява и желан резултат в рамките на проекта.

- **Проектните дейности като подпомагащи колективната памет на обществото**

В днешно време изследванията на темата за паметта са се превърнали в трансдисциплинарна област, в която често липсва парадигма. Хуманитарни и социално научни дисциплини включват различни мултидисциплинарни подходи и интерпретации, където паметта е не само обект на изследването, но и се явява изследователска рамка. В своя понятиен инструментариум колективната памет е обхванатата от термини/процеси като пост памет (post memory) и лична памет. В съответствие с концепцията на Мариан Хърш – „Пост-паметта" описва връзката, която „поколението след това" носи с личната, колективна и културна травма на онези, които са дошли преди – за да преживеят те „помнят" само чрез истории, образи и поведение, сред които са израснали.

Колективната памет е важна функция във всяко общество, тъй като съхранява и прехвърля културния капитал на обществото, увековечавайки неговото съществуване. Колективната памет и свързаните практики с нея са чувствителни теми в България, които често водят до поляризация и дори до пълно отричане на определени исторически истини. Колективната памет може да бъде конструирана, споделяна и предавана от големи и малки социални групи. Примерите за тези групи могат да включват нации, поколения, общност като колективната памет може да се отнася до споделен обем от

знания; образът, разказът, ценностите и идеите на социална група; или непрекъснат процес, чрез който колективните спомени за събития се променят. В същото време колективната памет се влияе от съдържанието на всяко измерение на идентичността, докато нейното национално измерение се конструира чрез обединяването на различни версии на миналото към националната памет. В подпомагане на изграждането на многообразието на колективната памет се явява и проектът „Живата история" - работно ателие, част от секторна програма „Грюндвиг" на Европейската комисия за „Обучение през целия живот", провел се през 2011 г.

Дейностите на проекта създават възможност, посредством паралелна и реална разходка на паметниците на културно-историческите забележителности на гр. Варна за диалог между поколенията на участниците. В модулите на проекта се споделя знание от краеведи, библиотечни и музейни специалисти, общественици. Участниците биват подпомогнати чрез многостранен процес на културен диалог и устна история, оригинални документи от фондовете на библиотеката. Всички тези систематични проектни дейности се явяват и в помощ на демократизирането в конструирането на колективна памет.

3. Заключение

Във всичките представени проекти на Регионална библиотека „Пенчо Славейков" се наблюдава как гражданите се включват не само като участници, но и като създатели на процеси и събития и възстановяват силни връзки в рамките на мрежи и общности и обогатяват общите блага. Практики като тези утвърждават ролята на библиотеките като медиатори, но и дават възможност за промяна на установения образ на публичните институции в обществото. Още повече, проектни дейности като тези, подпомагащи създаване на бъдеще и развитие на различните общности, трябва да бъдат подкрепени чрез различни обществени механизми и инструменти както на местно, така и на национално ниво.

Литература

Bookfan.tasy (no date). Available at: https://www.facebook.com/bookfan.tasy.blog/ (Accessed: November 28, 2023).

Digital Literacy 2.0, D.L. 2. 0 (2012) *Digital Literacy 2.0*, *Digital Literacy 2.0*. Available at: https://www.digital-literacy2020.eu/content/sections/index.cfm (Accessed: November 28, 2023).

EUR-Lex - c11082 - EN - EUR-Lex (no date). Available at: https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/lifelong-learning-programme-2007-13.html (Accessed: November 28, 2023).

Home (no date) *Public Library Varna*. Available at: http://www.libvar.bg/ (Accessed: November 28, 2023).

Martin Luther King, Jr. (2016) *National Archives*. Available at: https://www.archives.gov/nyc/exhibit/mlk (Accessed: November 28, 2023).

POSTMEMORY.net (no date). Available at: https://www.postmemory.net (Accessed: November 28, 2023).

RECOMMENDATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning (2006/962/EC) (no date) *Official Journal of the European Union*. Available at: http://publications.europa.eu/resource/cellar/0259ec35-9594-4648-b5a4-fb2b23218096.0005.03/DOC_1 (Accessed: November 28, 2023).

Rolon-Pereira, S. (no date) „Martin Luther King Jr.pdf."

Stiftung Digitale (2014) *DLit2.0 Curriculum*, *Stiftung Digitale* . Available at: https://www.digital-literacy2020.eu/content/sections/index.cfm/secid.59 (Accessed: November 28, 2023).

The Europe Challenge 2022 – Регионална библиотека Пенчо Славейков, Варна (no date) *Public Library Varna*. Available at: http://www.libvar.bg/index.php/europechallenge-2022/#1658819749202-fa230b24-bca1 (Accessed: November 28, 2023).

Tracey, L. (2022) *„I Have A Dream": Annotated*, *JSTOR Daily*. Available at: https://daily.jstor.org/annotations-i-have-a-dream/ (Accessed: November 28, 2023).

Wisniewska, A. (2015) *Build the City: Perspectives on Commons and Culture*. Krytyka politiczna, Europan Cultural Foundation, pp. 14–18.

Милкова, Е. (2001) *Http://www1.libvar.bg/archive/gera/bulgarian.html* [Preprint].

Образование и обучение 2020 (2021) *Publications Office of the EU*. Available at: https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/a1ffa181-8ac4-11eb-b85c-01aa75ed71a1 (Accessed: November 28, 2023).

"Работна програма Образование и обучение 2010 г. Резолюция на Европейския парламент от 18 декември 2008 г. относно предоставяне на обучение през целия живот за знание, творчество и иновации — прилагане на работната програма Образование и обучение 2010 г. (2008/2102(INI)" (no date) *Официален вестник на Европейския съюз* [Preprint].

Работно ателие „Живата история" (2011) *Public Library Varna*. Available at: http://www.libvar.bg/index.php/project/zhivataistoriya/ (Accessed: November 28, 2023).

ДА ГО НАПРАВИМ ОТНОВО!

Даниел Вайс

Даниел Вайс е директор на Innovación Social Emprendedores Sociales (ISES), Испания - неправителствена организация, която работи в областта на социалните иновации и социалното предприемачество. Организацията работи за библиотеките като външен експерт в използването на града като образователен модел. Експертният опит на ISES е в проектирането на нови услуги за граждани в сферата на културата и образованието и партнира на Варненската библиотека в различни проекти като „Интерактивна визуална компетентност между поколенията“ (NTVIS), „Library Teaching Technology LIBRATECH“, Проект AITMES: Прилагане на мобилните информационни технологии в сферата на образованието и библиотеките. Успешното сътрудничество с Даниел Вайс лично и неговата организация превръща РБ „Пенчо Славейков“ в препоръчан и търсен партньор за последвалите международни проекти.

Не мога да кажа с точност дата и годината, в която за първи път чух за Варненската библиотека. Чрез разговор или по време на работа по проект, проф. Серап Курбаноглу от университета Хаджетепе, Анкара, ми каза, че в България има една библиотека, на която трябва да обърна внимание. Тази библиотека беше варненската, а Емилия беше нейният директор. Преди не бях чувал за Варна и не знаех, че е вторият по големина град в страната, нито че се намира на брега на Черно море. Беше пълна изненада, абсолютно откритие, защото никога преди това не си бях мислил да посетя тази част от Европа, в рамките на европейски проект, но идеята беше вълнуваща. Тогава, не мога да си спомня как точно се установи връзката, но вероятно е било чрез Радка Калчева. Така започна нашето общо пътешествие, като цяло по напълно нормален начин, както става в живота. Познаваш някого, който познава друг човек, който, от своя страна познава трети. Така се свързваш с различни хора. Връзката не е същата, както сега, защото тогава нямаше социални мрежи, освен Фейсбук, а и той все още не беше много популярен, мисля, че тепърва се поставяше началото му. Установената връзка беше човешка, подход, в който или харесваш хората, или не. Нямаше го това „космическо“ усещане за социални медии, което съществува днес.

Срещата беше с Емилия, Радка и целия екип на библиотеката и беше вълнуваща, човешка среща. Различни хора, събрани като на тиймбилдинг от Емилия, където можеш да отидеш с „луди“ идеи, които да развиеш, да реализираш нови проекти, каквото ти е

дошло на ум, те бяха отворени към това да си сътрудничим и да си съдействаме. Не защото ние бяхме много напреднали, а защото имахме идеи, които да са полезни за обществото в цялост. Един от проектите, в който добре помня, че те имаха важна роля за неговата реализация, носеше много специално име - „Интерактивна визуална компетентност между поколенията“ (NTVIS – New Transgenerational Visual Literacy), ново поколение на учене чрез визуализация.

Идеята беше как можем, на теория, да привлечем тогавашната младеж да си сътрудничи с по-възрастните, защото Скайп, помните Скайп, тогава прохождаше. Тази социална мрежа се използваше главно от мигранти, които живеят, да речем, в Турция, Гърция или Полша, а семействата им - в друга страна от Европа. Така, че те можеха лесно да общуват по между си. Тогава дори не се знаеше значението на думата „хаштаг“, но новият начин за комуникация се коментираше много в медийното пространство - радиото, различни програми и реклами. Слагаш хаштаг и име, и така можеш да бъдеш цитиран. Изглежда като нещо много остаряло, но имаше много подобни - Youtube, Facebook, Twitter. Въпреки това, тогава я нямаше тази „експлозия“ на социалните мрежи, каквато имаме днес, и не даваше такова отражение върху живота ни.

Проект „Обучение през целия живот (LL4S)“, 2008 г.

Библиотеката винаги е била невероятно място. Не само защото обединява ползвателите и е място за реализиране на идеи и проекти, но и защото помага на хората, улеснява ги в тяхното ежедневие със създаването на ново поколение услуги, които смятат за необходими и полезни.

Това се случи преди много години, наистина много години. Идеи и проекти, които по онова време бяха напълно нови. Днес, това е стандарт, да мислиш по определен начин, да използваш инструменти, познание, създадено с други хора и т. н. Да, това са хубави спомени.

На Балканите има и нещо друго, което можеш да откриеш. Това е гостоприемството - нещото, което взех със себе си, което научих. На север, в северните страни, когато имаш половин час обедна почивка, това е загуба на време. Хапваш сандвич и се връщаш на работа. Но когато отидеш на юг в Европа, особено на Балканите – Гърция, България и другите страни, там е животът. Наслаждаваш се не само на храната, но и на компанията, на разговорите. Там времето и гостоприемството са напълно различни. Това е нещото, което открих, защото преди да отида там, за Източна Европа съществуваше възприятието, че е управлявана от Русия, че е „сив“ район, че сред хората царят неграмотност и невежество. Да срещна Емилия и екипа на библиотеката беше една от най-приятните изненади в живота ми. Заради това сега, когато Емилия вече не е сред нас, искам да и кажа нещо, защото знам, че ни слуша. Сега тя е на друго място, което ние все още не познаваме, но аз съм и толкова благодарен за възможността да израсна като човек, личност, професионалист. Тя ми даде възможността да срещна невероятни хора. Такъв тип хора, които срещаш на улицата и не казваш само -“Здравей“, а спираш и започвах разговор с тях, отивате заедно на по кафе. С такива хора човек винаги иска да се срещне отново. И много пъти съм мислел, че трябва да се върнем, да работим заедно по нови проекти, нови идеи и възможностите на това време. Всичко това ми даде толкова много, обогати живота ми. Всичко започна с един обикновен разговор с човек, посетил Варненската библиотека. Да, има много какво да кажа за това преживяване, защото то обогати живота ми и ми вдъхна сила, затова - да, да го направим отново!

Из „Публичните библиотеки и Европа 2020“, Дисертационен труд, 2013 г.

д-р Емилия Милкова

Промените в нагласите и разбиранията за същността на библиотеката в началото на XXIти век я характеризират като социална институция, включена в различни подсистеми на обществото и непосредствено свързана с осигуряването на интересите на социалната общност в цялост. В контекста на информационното общество „социалната значимост на библиотеката в структурата на обществените отношения нараства и я превръща във важна обществена информационна институция.“

Библиотеките са в помощ на гражданите за преодоляване на „социалната изолация“ и „цифровото разделение“. Новата роля на библиотеката като образователен център има и своите предимства:

- признаване на необходимостта, значимостта;
- откъсване от общото обучение и интерес към конкретния потребител;
- превъплъщение от библиотекар експерт в библиотекар учител;
- отдалечаване от библиотеката като място, което предоставя специфични услуги, към библиотеката като медиатор, който улавя и направлява информационния поток, в улеснение на процеса за учене през целия живот.

В обществената библиотека мястото, където теорията се среща с практиката в помощ на всеки от нас – примерите за ролята на информационен медиатор са много и разнопосочни. От началото на XXI-то столетие Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ осъществява дейности, свързани с повишаване на информационните компетентности на библиотечните специалисти и на гражданите. Те са осъществени под формата на реализирани проекти чрез програма „Учене през целия живот“, организирани квалификационни форми (семинари, работни срещи и др.).

Някои от примерите, свързани с дейността на Варненската библиотека като територия на „знание и традиция“, „традиция и иновация“, „знание и информация“.

Проект Информационна грамотност 2.0

Изграждането на развито информационно общество е обща отговорност на всички и трябва да се използва всяка възможност, за да се гарантира, че никой няма да се озове в социална изолация. Наша обща задача е да предложим различни форми на професионално, непрофесионално и алтернативно образование за възрастни. Съгласно Европейската програма, информационната грамотност е условие за лично удовлетворение и активна гражданска позиция. Основната цел на

проект „Информационна грамотност 2.0“ е да разработи и приложи подход за учене през целия живот в сферата на информационните и комуникационните технологии, адресиран към различни групи възрастни. Образователната програма е изградена за нуждите на Web 2.0 среда, което улеснява достъпа до информационно познание. Целта е да се достигнат разнообразни целеви групи и да им се създадат умения за работа със средствата на информационните и комуникационните технологии.

Неформалното обучение на професионални кадри за ползване на ИКТ се създава в момента. Съществуват отделни добри европейски практики и стремежът на проект „Информационна грамотност 2.0“ е да обедини тези усилия като идентифицира критериите за успех и създаде методология със специален акцент върху иновативните неформални образователни подходи и модели за сътрудничество. Постигнатите резултати са потенциален модел за неформално и продължаващо професионално образование за целите на обучението през целия живот.

Проектът надгражда опита, придобит в други партньорства по програма Учене през целия живот, подпрограма Грюндвиг на Европейската комисия, в унисон със стратегията Европа 2020. Използва се каскадният метод на преподаване и мултиплициране.

Проект „Обучение през целия живот (LL4S)“, Швеция 2010 г.

Обучителните модули обединяват и предлагат познание за използването на Интернет, различните информационни и комуникационни канали, социалните мрежи с техните минуси и плюсове.

Варненската библиотека е активен партньор в реализацията на поставените цели:

- повишаване на квалификацията в сферата на информационните и компютърните технологии;
- предоставяне на продължаващо обучение за възрастни за придобиване на

умения за работа с компютър и Интернет;
- популяризиране на информационната грамотност с цел продължаващо образование сред възрастни потребители;
- улесняване на употребата на ИКТ за нуждите на образованието през целия живот;

поддържане на диалог за „обучение на обучителя“ при прилагане на неформалното образование в Европа. Проектът се реализира в международно партньорство между седем европейски страни от консорциум, изграден от публични институции и неправителствени организации от Германия, Португалия, Белгия, Полша, Франция, Великобритания и Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ от България.

Проект Lifelong Learning for Seniors (LL4S)

Реализираният от Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ – Варна проект Учене през целия живот (LL4S) е награден от Центъра за развитие на човешките ресурси (национална агенция, администрираща програмата Учене през целия живот в България) със специален сертификат за качество.

Най-значимата инициатива, стимулирана от участието в LL4S, създадена, организирана и поддържана от Варненската библиотека, е практическият курс за възрастни хора 60+ „Компютърни и информационни умения за начинаещи“, който е с постоянно присъствие в културния календар.

Примерите за осигуряване на информационна грамотност са много и разнопосочни по тематика, съдържание и форми на организация и провеждане. Генералният извод, който ги обединява, е важността, устойчивостта и възможностите на библиотечната институция и личността на библиотекаря като медиатор и ретранслатор на информационни послания. Компетенциите са комбинация от умения, знания и поведения, които са важни за успеха на организацията, личното представяне и развитие. Медиативната функция по пътя на информацията е единствено възможна при добро познаване на потребителя, принципите на усвояване на знания и умения.

Проект „Обучение през целия живот (LL4S)“, Швеция 2010 г.

ОПАЗВАНЕ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО ЧРЕЗ ДИГИТАЛИЗАЦИЯ. ДОБРИ ПРАКТИКИ И ПЕРСПЕКТИВИ[1]

д-р Емилия Станева-Милкова

Народен представител, член
на Комисията по културата и медиите
и Комисията по политиките за българите
в чужбина в 44-то Народното събрание
на Република България

д-р Цветелина Войчева

Регионална библиотека
„Пенчо Славейков“ – Варна

Културното наследство е иманентна, същностна характеристика, определяща индивидуалната и колективната значимост на обществото и заема важна роля във всички проявления на човешката дейност. В условията на глобално съществуване е определящ фактор за избора на среда и качество на живот. Налага се възгледът за окачествяване на културното наследство като мощна духовна ценност, но, едновременно с това, и ресурс за приобщаващо и устойчиво обществено развитие. Съхранението, опазването и предаването през поколенията на културния фундамент на човечеството е от държавен, национален, европейски и световен интерес за опазване на идентичността и дори националната сигурност на народите и обществата.

Развитите политики високо ценят социалната значимост на културното наследство и полагат грижа и старание за неговото съществуване и сетнешно битуване в различните проявления на общественото развитие – духовно, икономическо, образователно, дори финансово и социално. Съвременният дигитален начин на живот дава възможности, но поражда и предизвикателства по пътя на опазването и споделянето на културното наследство. Емблематични в това отношение са думите на еврокомисар Мария Габриел, споделени от трибуната на международната конференция „Визия за европейското културно наследство 2025 в дигиталния свят“, част от културната програма на българското

[1] Докладът е изнесен в онлайн конференция „Дигитализация и иновации в областта на културното наследство - предизвикателства и възможности“, 22.06.2020, организирана под патронажа на евродепутат Искра Михайлова (https://www.iskramihaylova.eu/cultural-conference).

председателство на Съвета на ЕС, чийто домакин в Европейската година на културното наследство (2018) бе Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ – Варна. На форума, организиран с подкрепата на Министерството на културата и Фондация „Европеана“ към Европейската комисия, госпожа Габриел изрази своето становище, че е *„дошъл моментът европейското политическо лидерство и цифровите технологии да бъдат обединени в търсене на нови начини за опазване и защита на културното ни наследство, което е крайъгълният камък на нашето общо европейско бъдеще. И защо това да не започне от Варна? Варна има специално място в европейската и световната история като люлка на цивилизацията в Европа.“* Отправи призив към участниците в конференцията, представители на административни, културни и обществени организации от 24 държави, библиотечни и информационни специалисти, архивисти, музейни работници от цялата страна *„да използваме потенциала на цифровите технологии в пълна степен. Те имат силата да свързват хората и да улесняват достъпа до произведения на културата и изкуството, което до неотдавна беше привилегия на определен брой лица.“* Тя изтъкна, че *„като единствено по рода си съчетаване на културата и технологиите, електронната библиотека „Europeana.eu“ днес предлага достъп до над 50 млн. произведения на изкуството, артефакти, книги, видеозаписи и звуци от цяла Европа на всички 24 официални езика на ЕС.“*

Много са предизвикателствата по този ясно очертан път за развитие на подходите за опазване и разпространение на културното ни наследство. Част от тях се свързват със съответната нормативна база, различните политики в това отношение, финансирането на дейностите, синхронизиране на методиките и ефективното използване на резултатите от дигитализацията. Ясен е отговорът на въпроса – „Защо да започнем от библиотеките, защо от Варна?“

Библиотеката е органичното, естественото пространство, в което културата се случва. От древността до днес, глобалният социум, библиотеката е храмовият, сакрален дом на книгата и знанието, който осигурява свободен достъп и закрила на културното наследство с единствената цел, да осъществява отговорно своята мисия. Да, българските библиотеки функционират в рамките на вече изградена библиотечна инфраструктура, която не е реформирана в съответствие със социалните, демографските и икономическите промени през последните 30 години, липсват чисто физически условия, като сграден фонд и ергономични условия за функциониране, в национален и европейски план, получаваното финансиране е твърде недостатъчно, а дигитализирането на културното наследство не е обвързано със стратегия, осъществява се в доста скромен мащаб в сравнение с държавите членки на Европейския съюз. Само около 5,54% от книжовното наследство на България

е дигитализирано. Дигитализацията на културното наследство у нас се случва спорадично, но с водещата роля на библиотеките, в сравнение с останалите културни институти – музеи, галерии, архиви.

Варненската дигитална библиотека е една от първите в страната, създадена през 2008 г. от Регионална библиотека „Пенчо Славейков“, която е активен и отговорен член на дейностите на Фондация Европеана от нейното начало, поставено с проект „EuropeanaLocal“ през 2008 г. През годините институцията доказа своята висока експертиза във всички дейности на Европеана за агрегиране, дигитализиране, дескриптивно разкриване на съдържание, обработка на метаданни, опазване и предоставяне на информация на вариативен потребителски профил и публики. Библиотеката е най-големият доставчик на данни от България за Европейската дигитална библиотека, което доведе до случването на едно знаково събитие – утвърждаването на най-старата културна институция във Варна за пълноправен член на мрежата на националните, мултидисциплинарните и тематичните агрегатори на дигитално културно съдържание в Европа.

Водеща е ролята и значението на Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ – Варна, за събирането, представянето и опазването на културно-историческото ни наследство в Европа. На 1 януари 2019 г. бе поставено началото на проект „Споделеното културно наследство в Европеана“/“Europeana Common Culture“, който се реализира по програма CEF на Европейската комисия и е съфинансиран от Механизма за обединена Европа в рамките на Европейския съюз.

Целта е да се разработи хармонизирана и координирана среда за националните агрегатори на Европеана, да подпомогне сътрудничеството, споделянето на ресурси и технически средства, както и съгласуването на

Изложба “Близки във времето и пространството”, София, 2013 г.

общи препоръки и стандарти. „Споделеното културно наследство в Европеана“ предстои да подобри качеството на съдържанието и метаданните, за да повиши релевантността на информацията и удовлетвореността на потребителите.

Обединените усилия на 24 партньорски организации, национални библиотеки, културни и научни институти от Холандия, Австрия, Белгия, Германия, Гърция, Унгария, Италия, Литва, Полша, Португалия, Румъния, Словения, Швеция, Сърбия, Кипър, Испания, Естония, Латвия, Ирландия, Финландия и Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ – Варна, от България, ще допринесат за подобряването на 4 милиона записа от над 13,9 милиона вече предоставени единици от всички национални агрегатори на съдържание в Европейската дигитална библиотека - Европеана. Метаданните ще бъдат качествено подобрени, за да отговарят на рамката за публикуване в Европеана. Предстои и обогатяването на съдържанието с над 1,7 милиона нови записа. Конкретните пилотни механизми за свързани данни демонстрират иновация в агрегирането, а експерименталното семантично обогатяване ще подобри релевантността на търсената информация, откриваемостта и индексирането на записите на Европеана с цел те да са достъпни и от полза за всеки потребителски профил.

Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ – Варна, е сертифицирана от Общото събрание на агрегаторите в Европеана и Фондация Европена за национален агрегатор на съдържание от България в Европейската дигитална библиотека. Председателят на Общото събрание на агрегаторите в Европеана - Марко Рендина, заместник-председателят на Общото събрание на агрегаторите в Европеана - Сара ди Джорджо, и секретарят на Общото събрание на агрегаторите в Европеана - Хенинг Шолц, удостоиха с високата чест културната институция, като официалното им становище гласи:

„Европеана изгражда мрежа от национални, мултидисциплинарни и тематични агрегатори на данни в подкрепа на институциите, ангажирани с опазването на културното наследство в Европа, за да могат те да споделят съдържание в Европеана и да го правят достъпно за нови аудитории. Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ – Варна, е активен член на тази мрежа и е градивен елемент от екосистемата на Европеана.

Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ – Варна, допринася за развитието на инициативите на Европеана като си сътрудничи с културни институции, събира и предоставя автентично, точно и фактологично вярно съдържание, за да бъде то разкрито и достъпно чрез Европеана. Информацията става достояние на образованието, науката, творческите среди и широката общественост. Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ – Варна, е с разпознаваема експертиза в областта на консултирането и подпомагането на процеса на дигитализация, описанието и предоставянето на

съдържание и метаданни, лицензирането и спазването на дескриптивните формати, общодостъпността на информацията и нейното многоезично представяне чрез контролирани тезауруси.

Благодарение на реализираната дейност и приноса към развитието на инициативите на Европеана, Общото събрание на агрегаторите в Европеана приема и утвърждава Регионална библиотека „Пенчо Славейков" – Варна, за пълноправен член на мрежата на националните, мултидисциплинарните и тематичните агрегатори на дигитално културно съдържание в Европа" (http://www.libvar.bg/wp-content/uploads/pdf/RBPS_Europeana_aggregator.pdf).

Към настоящия момент, Варненската дигитална библиотека съхранява и дава свободен достъп до над 90 000 дигитализирани обекта, 120 заглавия от зората на Варненския периодичен печат и 7000 визуални материали – фотографии, пощенски картички, плакати, покани от периода на Възраждането, след Освобождението и до средата на XX век. Регионална библиотека „Пенчо Славейков" притежава успешно функционираща през годините методика за подбор на носители на информация с цел дигитализация, разработване на метаданни и техническа реализация, зад която стои екип от висококвалифицирани служители.

По-голямата част от реализираните проекти с участието на библиотеката през последното десетилетие са свързани с усъвършенстване на експертните умения, дигитализиране и опазване за поколенията на културното-историческото наследство на Варна, региона и агрегираните данни от страната. Дейността на библиотеката е пример за партньорство в тази област, библиотечните специалисти имат желание, готовност и възможност да споделят и обменят своите знания и опит с колеги от страната и Европа.

Европейските проекти са много важни за провеждането на дейностите по дигитализиране на културното наследство, особено по отношение на предоставящи информация и финансиране, но те не бива и не могат да са водещи и единствено определящи за случването на дигитализацията, както често се получава у нас. При наличието на единна стратегия, нормативна база и подкрепящи политики, дигитализацията на културното наследство в страната може успешно да се организира именно чрез мрежата и структурите на обществените библиотеки. Те могат да са ресурсна материална и експертна база, ментори и обучители за колегите от сродни културни институции – музеи, галерии, архиви. Обединените и координирани усилия на национално и териториално, областно и общинско ниво са гарант и катализатор за успешната реализация на дигитализацията и опазването на културното ни наследство. Предизвикателствата са много, но не са непреодолими. Европейските практики показват посока на ориентиране към приложение в ежедневието и широко достъпност на създадените дигитални масиви, оптимизиране

на тяхната функционалност чрез тематично разкриване с цел релевантност и ефективност в предоставянето на информация. Пример за това са изградените тематични колекции в Европейската дигитална библиотека – Европеана – Археология, Изкуство, Мода, Индустриално наследство, Ръкописи, Миграция и др. (https://www.europeana.eu/bg/collections). Докато ние все още поставяме началото на опитите си за дигитализиране, съвременното състояние на европейската дигитализация на културното наследство е в период на надграждане на ресурсната база за разширяване на достъпа до него и удовлетворяване на широк кръг от потребителски интереси и потребности. Разработват се дигитални приложения за търсене, използване и предоставяне на съдържание, създателите на колекции все по-често се обръщат към виртуалната реалност за представяне и пресъздаване на дигиталните масиви. Наблюдава се повишен интерес към реализирането на кростематични проекти, предефиниращи значението на дигиталните колекции в други индустрии. По този начин се подкрепя бизнеса, всички сфери на общественото и икономическото развитие, но паралелно с това е и от полза на всеки в неговото ежедневие. Дигитализацията е предначертаното единствено възможно бъдеще за културното наследство и страната ни не може да си позволи да не е част от него.

Международна конференция „Визия за Европейското културно наследство 2025”
Варна, 2018 г.

Екипът на Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ – Варна, изказва своята благодарност на европейските и българските институции за съвместната дейност, подкрепата и високата оценка. С повишен оптимизъм и вяра в споделените усилия продължаваме да оставяме българската следа в културното наследство на Европа.

НЕОБХОДИМА Е НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА ДИГИТАЛИЗАЦИЯ НА БИБЛИОТЕЧНОТО НАСЛЕДСТВО, СМЯТА ПРЕДСЕДАТЕЛЯТ НА ББИА[2]

д-р Емилия Милкова

Необходимо е да се разработи и приеме Национална стратегия за дигитализация на библиотечното наследство, каза в последното си интервю за БТА Емилия Милкова, която беше председател на Българската библиотечно-информационна асоциация /ББИА/ и дългогодишен директор на Регионалната библиотека „Пенчо Славейков“ във Варна.

Когато говорим за дигитализация, акцентът не трябва да е върху техниката, а върху това масивите да разпространяват знание, до тях да се достига по-лесно и по-бързо, беше позицията на Милкова. По думите ѝ, в България поне половината от регионалните библиотеки разполагат с техника и, още по-важно, с кадри, които да се занимават с този процес. Позицията на Милкова беше, че не бива да се изпада в крайности и всяка културна институция да се занимава с дигитализация. Според нея, по-добрият вариант е да бъдат определени центрове, които да поемат тази задача. Останалите библиотеки могат да подават своите книги или издания и после да ползват създадения масив, обясни Милкова. И допълни, че целият процес трябва да се реализира при ясно разписване чие притежание са авторските права на дигитализирания обект.

Приемането на Стратегия ще позволи да се регламентира всичко необходимо, няма да има дублиране на информацията, а ще бъде спестен и финансов ресурс, бе становището на Милкова. Според нея, в документа трябва да се изясни и как трябва да бъде популяризирана информацията. Не е проблем нещо да се „качи в компютър“, но това не носи полза за никого, метаданните трябва да бъдат така обработени и представени, че да са лесно достижими за всеки потребител, е мнението на Милкова. Тя даде пример, че в Европейската дигитална библиотека „Европеана“ усилията са насочени точно в тази посока - достъпът да е за цял свят. В България сме доста консервативни в това отношение, има големи притеснения някой да не ни открадне колекцията, ако я качим някъде свободно, посочи Милкова. Нейната лична позиция беше, че не бива да има притеснения от такъв характер, защото данните са достатъчно защитени. Освен това, когато нещо е видимо, то не може да се фалшифицира или открадне, е мнението на Милкова.

Като председател на ББИА, Милкова беше на мнение, че една от най-важните задачи на организацията е квалификацията на библиотекарите. По думите ѝ, за целта асоциацията винаги е разполагала с качествени експерти за провеждане на обучителни курсове.

[2] Варна, 1 април /Мила Едрева, Георги Генчев, БТА/

Всяка библиотека може да покани експерт по желана от нея тема - описание и каталогизация, социални мрежи, новите медии, стандартите в дигитализацията, обясни Милкова. И изрази задоволство, че при избухването на пандемията асоциацията е реагирала много бързо и е превела част от препоръките на Международната библиотечна асоциация как да се работи в тези условия, как да се дезинфекцират книгите и т. н.

Най-важната задача сега е стандартът за библиотечно-информационно обслужване, който е разписан като подзаконов акт, да започне да се прилага реално, допълни Милкова. По думите ѝ, той регламентира показателите, по които би трябвало да се финансират библиотеките - каква да е осигуреността с книги, според броя на жителите, как да бъдат разположени библиотеките на териториален принцип. В стандарта са заложени параметри и макар все още да не сме подготвени всичко това да стане реалност, първите стъпки по прилагането на европейските и световните норми трябва да бъдат направени, беше позицията на Милкова.

Друг проблем, според председателя на ББИА, са пропуски в единния класификатор на длъжностите. Позицията на асоциацията е, че отделните позиции трябва да се разширят и дефинират по-детайлно, което ще позволи на библиотекарите да растат професионално, обясни Милкова. Нейната позиция беше, че към професията има интерес от страна на младите хора. Тази специалност дава много богата обща култура, учи как се селектира информация, обясни Милкова. Според нея, това е причината младите хора да я изучават с удоволствие. Само че завършилите не работят по специалността заради ниските заплати, те са достатъчно търсени, като и много бързо се реализират, но не и в библиотеките, посочи Милкова.

Тя припомни още, че у нас все още има проблеми с авторските права. Издателите и авторите искат, когато се мултиплицира нещо, да има възвръщаемост към тях, преводача и т. н. По думите на Милкова, в много държави това се случва в библиотеката - на всяко заемане на дадена книга, се правят отчисленията за автора. Асоциацията няма нищо против това, но процентът трябва да бъде отчислен от държавния бюджет и да има система, по която да се измерва ползваемостта на дадена книга, обясни Милкова. Според нея, проблемът в случая идва от това, че в големите библиотеки има автоматизирани системи, но в по-малките - не, което поставя въпроса те как ще отчитат колко пъти е заета творбата на едикой си автор. Освен това, трябва да се реши и колко години назад във времето или напред в бъдещето важат авторските права, допълни Милкова. По думите ѝ, у нас по тази тема все още няма нищо твърдо регламентирано. Има европейски директиви, които трябва да влязат в нашето законодателство, но хубавото е, че по разрешаването на тези въпроси вече се работи и нещата постепенно ще се подредят, беше оптимистично настроена Милкова.

ПОСЛАНИК НА БИБЛИОТЕКИТЕ

д-р Емил Радев

Д-р Емил Радев е евродепутат с два мандата от ЕНП/ГЕРБ от 2014 г. От юли 2019 г. е заместник-председател на комисията по граждански свободи, правосъдие и вътрешни работи на Европейския парламент. Юрист по образование, член на Адвокатска колегия-Варна. От 2009 до 2014 г. е народен представител в 41-вото и 42-рото Народно събрание. Там е част от комисиите по правни въпроси, контрол на европейските фондове, борба с корупцията, конфликт на интереси и парламентарна етика. Бил е общински съветник в Общинския съвет на Варна от 2007 г. Ръководи правната комисия към местния парламент, бил е председател на групата общински съветници на ГЕРБ. Читател и приятел на Варненската библиотека. Приел е да бъде „Посланик на библиотеките“ в ЕП. Засвидетелства внимание и съпричастност към инициативите на Варненската библиотека.

Д-р Емилия Милкова ме приобщи към каузата на библиотеките. С присъщата си деликатност, без излишен патос, а с широк кръгозор и много посветеност на това, което прави, тя ме накара да се почувствам част от нещо голямо. Чрез нея получих почетния знак „Посланик на библиотеките“ и в навечерието на Деня на народните будители през 2014 г. станах част от инициативата „Members of European Parliament Library Champions“ в подкрепа на обществените библиотеки в ЕС.

Започнах да дарявам книги на Регионалната библиотека „Пенчо Славейков“ във Варна година по-рано. Не съм планирал този жест да се превърне в традиция, но от тогава до сега това е моят начин да отбелязвам Деня на народните будители, който няма аналог в Европа, и да засвидетелствам уважението си към мисията на библиотечната общност. Последваха съвместни проекти и с други библиотеки в страната. Участието ми в „MEP Library Champions“ вероятно е допринесло за това продължително сътрудничество, но кампанията всъщност само зададе посоката. За останалото ме мотивираха срещите с хора като Еми Милкова, които ми показаха, че „походът на книгите“ не се нуждае от мисионерски

план, нито от лобистки натиск, а от цялата осъзнатост на застъпничеството.

Целият ми професионален път е свързан с правото. В този ресор съм съсредоточил работата си и в Европейския парламент, но приех с отговорност да бъда посланик на библиотеките и се надявам да оправдая доверието. Нямам претенции, че направеното е достатъчно, но съм сигурен, че каузата заслужава всяко усилие.

Като директор на Варненската библиотека Емилия Милкова първа ме въведе в храма на книгите не като читател, а като приятел – запозна ме отблизо с усилията, които се полагат за обогатяване на библиотечния фонд и за дигитализиране на българското книжовно наследство, разказа ми за многобройните проекти, които се реализират за насърчаване на четенето и учене през целия живот, за модернизиране на библиотечните услуги. С присъщия си оптимизъм и с много новаторски устрем тя умееше да вдъхва увереност, че „мишката няма да изяде книжката“, ако използваме разумно възможностите на съвременните технологии, вместо да им се противопоставяме. Мечтаеше не просто за нов дом за варненския книжен фонд, а за модерно и притегателно пространство за обмен на знания, за срещи и културни изяви, с още по-активно присъствие в духовния живот на морската столица.

За да утвърждават Варненската библиотека като добрия пример, Емилия Милкова и прекрасният ѝ екип смело подемаха нови идеи и партньорства. Това е и главната причина да съм първият български евродепутат и едва третият в Европейския парламент, станал част от кампанията „MEP Library Champions“.

В рамките на Програмата „Обществени библиотеки 2020“ и в партньорство с Българската библиотечно-информационна асоциация мащабната инициатива се реализира от Фондация „Четмо и писмо“ под

Изложба “Близки във времето и пространството”, Брюксел, 2016 г.

председателството на принцесата на Нидерландия Лаурентин – посланик на ЮНЕСКО по въпросите на грамотността.

Инициативата обедини представителите на Европейския парламент в подкрепа на всички над 65 000 обществени библиотеки в ЕС, които приемат повече от 100 милиона посетители годишно.

На практика „MEP Library Champions" започна с посещения на евродепутати в библиотеките. Първите събития се състояха през септември 2014 г., когато Антанас Гуога посети обществена библиотека в своята родина Литва, а Мартин Шулц, който тогава председателстваше ЕП – градската библиотека в Кьолн. Независимо от политическите си пристрастия и професионални интереси, съпричастност към каузата показаха и всички колеги от българската делегация в Европейския парламент. Самото участие в кампанията е въпрос на личен избор и взаимодействие с партньорските организации, затова подходът в началото беше сходен, но пък всеки има свободата да надгражда.

Насърчавайки диалога между политиците и библиотечната общност, инициативата постави фокус върху ролята на библиотеките за устойчив растеж и развитие на обществото. Нещо повече – тя показа, че библиотеките също разработват и провеждат политики.

Те разширяват своята дейност във време, в което европейските общества се стремят да осигуряват повече възможности за самостоятелно развитие на хората, така че да придобиват дигитални умения, да учат, творят и създават през целия си живот, да разполагат с достъп до информация в безопасна среда. Затова подкрепата, за която говорим, има за цел да утвърди обществените библиотеки не само като място за четене и заемане на книги, а като институции за образование, култура и информация, за социално и цифрово приобщаване.

Дигиталната трансформация, която изисква нов тип грамотност и компетентности, има сериозен принос за видоизменянето и допълването на функциите на библиотеките. Тази тенденция намира отражение в проучвания в ЕС още през 2015 г. Според тях 24 милиона европейци участват в дейности за неформално обучение в своята обществена библиотека всяка година и именно там 4,6 млн. души годишно получават достъп до интернет за първи път.

Днес европейският сектор на книгоиздаването е сред най-големите културни и творчески индустрии в Европа с около 600 000 публикувани заглавия годишно – огромно богатство, което подчертава културното и езиково многообразие на ЕС. Библиотеките имат важна роля за събирането, съхранението и опазването на безценното ни книжовно наследство, а дигитализацията открива нови

перспективи за това и прави възможно развитието на европейски мрежи за обмен на информация и добри практики. Един от най-ярките примери е Европеана – платформата, която дава достъп до цифрова колекция от милиони обекти на културното наследство, съхранявани от различни институции в цяла Европа.

Като варненец и посланик на библиотеките в ЕП се гордея, че под ръководството на Емилия Милкова Регионалната библиотека „Пенчо Славейков“ е първата у нас, предоставила съдържание в Европеана и днес е партньор на хиляди европейски библиотеки, галерии, музеи и архиви, които споделят и популяризират културно наследство. Благодарение на техните усилия, без дори да напускаме домовете си, можем да се наслаждаваме на истинска съкровищница от произведения на изкуството, книги, музика, вестници, видеа, артефакти и др. Достатъчно е само да разполагаме със смартфон, таблет или компютър – достъпност, с която бързо свикваме и, за съжаление, невинаги истински оценяваме.

Като читател си давам сметка, че съвременното общество е залято от всевъзможни информационни ресурси, а във веригата за създаване на стойност библиотеките имат огромно значение, защото допринасят за развитието на култура на четене и критично мислене. Вярвам, че това е особено важно днес, когато проблемът с дезинформацията и фалшивите новини непрекъснато се изостря.

Колкото и достъпни обаче да са книгите – печатни или в електронен формат, необходимостта да се поддържа интересът към тях не намалява. В това отношение библиотеките и европейските институции гледат в една посока. Подкрепата за книгите и четенето в ЕС присъства по един или друг начин в програми като „Творческа Европа“, „Еразъм +“, „Хоризонт Европа“. Предлагат се редица стимули за творческо сътрудничество и мобилност, за превод и разпространение на литература, за изграждане на платформи и мрежови организации в сферата на културата и културното наследство. От 2009 г. ЕС присъжда годишна награда за литература, с която са отличени и съвременни български автори – Калин Терзийски за „Има ли кой да ви обича“ през 2011 г., Милен Русков за „Възвишение“ през 2014 г., Ина Вълчанова за „Остров Крах“ през 2017 г., Георги Бърдаров за „Absolvo te“ през 2021 г. Провежда се и Европейската нощ на литературата, в която България се включва вече 12 поредни години, а през март 2023 г. стартира и нова инициатива, насочена главно към младите хора – отбелязването на Деня на европейските автори. Той стана повод в над 1000 училища от цяла Европа да се организира четене на глас на откъси от любими книги с участието на автори, известни личности или представители на сектора на книгоиздаването. Събитията, съпътстващи Деня на европейските автори, дадоха възможност много младежи да научат повече за процеса на създаване на една

книга, в който участват автор, илюстратор, преводач, редактор и др.

Голяма част от проектите, посветени на книгите, са насочени именно към децата, тъй като четенето има ключова роля за развитието на подрастващите, а продължителността на престоя им пред екраните, уви, продължава да нараства. Изследванията обаче са категорични за предимната, която четенето за удоволствие дава на младите хора. По данни на Института за изследвания в образованието от 2020 г. например разликата в четивната грамотност на учениците, които четат редовно художествена литература и тези, които никога не четат подобна литература, се равнява на почти 2 години обучение в училище.

Напълно споделям разбирането, че отношението към книгата трябва да се формира още преди децата да се научат да четат. В някои държави в ЕС се осъществява програма „Първа книжка“, която предоставя на децата първа книга и карта за библиотеката. И в това отношение Варненската библиотека е пример за добри практики, защото отдавна се старае да приобщава своите читатели от най-ранна възраст и сред притежателите на читателски карти има и доста невръстни деца. Това, разбира се, не би било възможно без родителското участие и подкрепа при началните стъпки в библиотеката. Искрено вярвам в силата на личния пример, затова и моята малка дъщеря получи първата си карта за библиотеката на 3-годишна възраст.

Конференция "Книжовното наследство - от буквата до дигиталната библиотека", Европейски парламент, Брюксел, 2016 г.

Неслучайно към децата са насочени и голяма част от инициативите, които съм подкрепил като посланик на библиотеките в ЕП. Освен традиционните дарения на книги, съм съдействал за редица конкурси за есе и детски рисунки. Последният до момента се проведе съвместно с Регионалната библиотека „Партений Павлович“ в Силистра, където за пореден

път дадохме възможност на децата да творят през лятната ваканция, като почерпят вдъхновение от поучителните приказни истории, които са прочели. През годините съм осигурявал награди и за активни читатели в рамките на кампанията „Читател на годината“ – скромен жест, но начин да покажем, че четящите хора са ценни за обществото ни.

Една от най-мащабните ни съвместни инициативи с Регионалната библиотека „Пенчо Славейков“ във Варна се състоя през 2016 г., навръх 24 май. Конференцията „Книжовното наследство – от буквата до дигиталната библиотека“, която организирах в Европейския парламент в Брюксел, даде възможност за широка дискусия относно ролята на технологиите за развитието на библиотеките в ЕС и необходимостта от обществена и институционална подкрепа за тяхната дейност. Форумът обаче се оказа и прекрасен повод да отбележим в ЕП най-българския празник, да напомним за делото на светите братя Кирил и Методий, обявени за съпокровители на Европа, за значението на кирилицата, която след присъединяването на България през 2007 г. е сред трите официални азбуки на ЕС.

Ангажиментът към библиотеките придаде много по-дълбок смисъл на съпричастността ми към издаването на няколко ценни енциклопедии, които поддържат историческата памет и чувството ни за национална идентичност. Мотор на родолюбивото начинание, което сърцато подкрепих, стана историкът д-р Тодор Тодоров от Силистра – депутат в 45-ото Народно събрание, общественик и мой приятел. Започнахме с енциклопедията „България в Първата световна война (1914–1918)“, а в началото на 2019 г. излезе от печат „България в Балканските войни (1912–1913)“. Още същата година, на знаковата дата 9 май – Ден на Европа и Ден на победата

Конференция „Българският прочит на докладите „Новият ренесанс“ на Комитета на мъдреците и „Стратегическият план за Европеана 2011–2015“, Брюксел, 2011 г.

над хитлерофашизма, именно в Регионалната библиотека „Пенчо Славейков“ във Варна се състоя представянето и на двутомното издание „България във Втората световна война (1941–1945)“. Трилогията не е издадена с комерсиална цел, така че дарихме книгите на библиотеки, училища, читалища, чрез които задълбочените изследвания на авторския колектив, начело с доц. Милен Куманов, да достигнат до повече хора. Всяка от енциклопедиите предлага изобилие от архивни материали, които пазят спомена за кръвопролитни битки, трудни политически решения, лица и събития, свързани с участието на България във войните.

Радвам се, че съм част и от инициативата за издаването на още една енциклопедия. В над 1000 страници тя е събрала историята на Силистренска област. Книгата е резултат от двугодишните усилия на научен колектив от 47 автори. Надявам се идните поколения да оценят положения труд, защото малко региони в страната могат да се похвалят с подобно справочно изследване.

Едно от най-големите съвременни предизвикателства пред библиотечната общност несъмнено се оказа COVID-пандемията, която ни наложи редица ограничения и буквално промени ритъма ни на живот. Будният екип на Варненската библиотека обаче отново показа новаторски подход и готовност да посрещне трудностите с оригинални и креативни решения. Подадох ръка на идеята за Библиомат, още щом директорът на библиотеката Радка Калчева ми разказа за планираната нова услуга. Резултатът не закъсня. През януари 2021 г. открихме първия в страната Библиомат. Той позволява на читателите да вземат от библиотеката заявените по електронен път книги по всяко време на денонощието, включително в почивните и в празничните дни.

На събитието присъства и Еми Милкова в качеството си на председател на Българската библиотечно-информационна асоциация, но същевременно и на народен представител. Като дългогодишен директор на Регионалната библиотека „Пенчо Славейков“ тя сърдечно приветства реализацията на проекта. В него виждаше поредното доказателство, че Варненската библиотека е двигател на процеси в страната ни и има основания да съизмерва работата си с тенденциите във водещите библиотеки по света. С визионерския усет на човек, който проправя пътища там, където други не се решават да пристъпят, Емилия Милкова умееше да анализира нещата не само през призмата на настоящето, но и с мисъл за утрешния ден. Затова в коментара си веднага обвърза ефекта от услугата Библиомат със скритата роля на библиотекаря, която диктува новите насоки на развитие в библиотеките и дава на читателите самочувствието, че сами изпълняват заявките си. Убеден съм, че тъкмо този начин на мислене има еволюционно значение за библиотеките и особено за адаптацията им към дигиталната ера, така че и занапред да бъдат носител на

знания, творческо вдъхновение и растеж, да градят здрав мост между поколенията.

За съжаление, същото това събитие се оказа последното, на което се срещнахме с Емилия Милкова, преди коварната болест да ни я отнеме. Хора с нейната ерудираност и широта на мислене са истинска рядкост. Открояваше се с безусловен професионализъм, със своята последователност, диалогичност и с ведрата усмивка, с която посрещаше всички. Светъл човек! Пълна с идеи и отворена към света и промените, които настъпват в него, тя беше готова да търси и намира решения. Това личеше от всеотдайната ѝ работа във Варненската библиотека и начело на Българската библиотечно-информационна асоциация, но и в Народното събрание, където неуморно отстояваше необходимостта от по-силна държавна подкрепа за библиотеките, за читалищата, за всички културни институции. Така Еми Милкова остави дълбока диря и вдъхновяващ пример за всички хора на духа, които отговорно и целеустремено продължават библиотечното дело, неговите традиции и развитие. Скромно, но упорито и отдадено, тя спечели за обществено-значимите каузи, на които се бе посветила, достойни последователи сред колегите си, но и истински приятели, застъпници и... посланици на библиотеките.

Конференция "Книжовното наследство - от буквата до дигиталната библиотека", Европейски парламент, Брюксел, 2016 г.

ЕМИЛИЯ СТАНЕВА–МИЛКОВА - МОИТЕ СПОМЕНИ ЗА НЕЯ

Нанси Болт

Нанси Болт е библиотекар с магистърска степен по библиотечни науки от Университета на Мисури и работи като държавен библиотекар в Колорадо (САЩ) от 1987 г. в продължение на осемнадесет години. Била е директор на Асоциацията на щатските библиотеки в САЩ. Нанси Болт е носител на наградата Джон Еймс Хъмфри/ OCLC/Forest Press за 2016 г. на Комитета за международни отношения на Американската библиотечна асоциация (ALA), присъдена за значителен принос към международното библиотечно дело. От 1996 г. Нанси Болт е активен двигател и координатор на поредица от посещения на библиотеки и обиколки с лекции в България, основава проекта Sister Libraries за партньорство между обществени библиотеки в България и (САЩ), който в разгара си обединява 29 библиотеки в щатите Колорадо, Айова и Мериленд с партньори в България. Тя е директор на проект за американско-български библиотечен обмен ABLE и последователно години наред полага усилия в помощ на българските библиотеки, за да създадат обществени информационни центрове и да насърчава библиотечните специалисти да развиват лидерски умения в полза на обществена и управленска подкрепа за библиотеките.

Има четиригодишен мандат като председател на Секцията за библиотечно обслужване на хора със специални потребности към Международната федерация на библиотечните асоциации (IFLA).

През 1994 г. имах честта да приветствам Искра Михайлова в Colorado State Library, където бях библиотекар и асистент по образованието. Когато Искра се върна в България ме покани, за да разгледам библиотеките. Тогава се запознах с Емилия Станева–Милкова.

Не помня точната дата на срещата ни, но добре помня, че бях мигновено впечатлена от нейните лидерски способности и от постиженията на Регионална библиотека – Варна. В следващите няколко години, аз и Искра, заедно със Снежана Янева, специалист в Посолството на САЩ в България, организирахме редица срещи и семинари за български библиотекари. През 1999 г. вече имахме установено партньорство между библиотеките в България и Колорадо.

Когато започнахме да търсим български библиотекари, които да вземат участие в това международно начинание, Емилия беше сред първите доброволци. По този начин Варненската библиотека се превърна в партньор на библиотеката в Боулдър. Тези сътрудничества бяха много успешни. Библиотеката в

Боулдър се обърна към варненските юноши с молба да напишат статии на английски език, които да бъдат публикувани в младежко списание. Емилия създаде уебсайт, посветен на партньорството, който бе много харесван.

Регионална библиотека – Варна, започна и проект по дигитализация на културно-исторически документи, свързани с Варна, като по този начин, чрез библиотеката в Боулдър, сподели своята история с жителите на града.

През пролетта на 2002 г., Посолството на САЩ в България осигури финансова подкрепа за български библиотекари, за да присъстват на конференцията на Американската библиотечна асоциация в Атланта, щата Джорджия, а след това и в Колорадо, за да посетят и останалите библиотеки – партньори.

След конференцията в Атланта, библиотекарите заминаха за Колорадо, където бяха посрещнати от партниращите библиотеки. На среща в Ийгъл Вали, Колорадо, Емилия представи програмата за партньорство между библиотеките, както и други идеи за сътрудничество, предложени от Варненската библиотека.

В Денвър Емилия успя да посети и обществената библиотека в Боулдър, да се срещне с нейните служители. Последва голям прием и в библиотеката в Бемис. Дона Джоунс Морис, президент на Библиотечната асоциация в Колорадо, подари на Емилия плакет в знак на почит към Българската библиотечно-информационна асоциация. Емилия също подари на Библиотечната асоциация в Колорадо подобен плакет.

Пътуването пожъна наистина огромен успех. Докладът на американските библиотекари е свидетелство за повишеното сътрудничество с техните български партньори. След завръщането си в България, Емилия написа на г-жа Морис:

Откриване на Американска читалня, 2004 г.

"Първо, искам да Ви благодаря за чудесното време, прекарано в Колорадо, за възможността да се запозная с американските си колеги, да науча как се работи в тамошните библиотеки и да мога да споделя своя опит с българските си колеги. Беше ми много приятно да посетя библиотеката в Боулдър и да се запозная с Мери, както и с останалите служители на нашата побратимена библиотека.

През 2004 г., Библиотечната асоциация на Колорадо кандидатства за субсидия от правителство на САЩ, за да създаде програма за обмен между библиотекари в Америка и България (проект ABLE). Емилия отново беше сред първите, които се включиха, и предложи Регионална библиотека – Варна, да бъде не само част от проекта, но и да стане негов лидер.

Лидерството на Варненската библиотека в проекта беше ясно показано в становището на Ребека Милър.

Една от главните цели бе да се създадат центрове за информация и комуникация и почти всички библиотеки – партньори, които участваха в проекта, успяха да постигнат това. И все пак, библиотеката във Варна беше сред първите и, според оценката, една от най-ефективните в проекта. Една от причините за това бе, че библиотеката вече беше установила партньорства с местните правителствени агенции и неправителствени организации. Докладът за проекта описва Варненската библиотека като една от най-опитните в установяването на партньорски сътрудничества. Документът гласи:

"В основата е фактът, че библиотеките разполагат с достатъчно ресурси, за да изградят партньорства с местните власти. Властите, заедно с неправителствените организации, оценяват библиотеките в ролята им на информационни организатори. Въпреки, че решенията на общината се съхраняват в архива на сградата, гражданите предпочитат да ги използват в библиотеката, където достъпът е свободен. Също така, библиотеката е достъпно и неутрално място, където може да се открие необходимата информация. Варненската библиотека описа ситуацията по много убедителен начин: „Уверени сме, че нашата библиотека може да бъде мъдър медиатор, който се изразява на достъпен, а не строго административен език, което е от полза за онези граждани, които не са запознати със структурата и услугите на общината."

Емилия имаше и талант за промотиране участието на Варна в проекта. Бяха публикувани редица статии. Градът успя да оцени Варненската библиотека с Емилия начело, като им присъди „Златна значка" за техния проект за дигитално наследство и за постиженията по проекта ABLE.

Още от началото на проект ABLE знаехме, че партньорските библиотеки могат да пожънат успех, само ако демонстрират

пълна отдаденост от страна на директора и няколко човека от служителите на конкретната институция. Регионална библиотека – Варна, имаше успех точно заради лидерството на Емилия.

Когато проектът бе финализиран, Библиотечната асоциация в Колорадо и Фондация „Америка за България“ кандидатстваха за втора субсидия от правителство на САЩ, но за съжаление не бяха одобрени. Въпреки това, Емилия имаше пълната готовност да подкрепи участието, ако се беше осъществило. Тя написа писмо, в което не само подчертаваше съпричастността на Варненската библиотека, но и обещаваше подкрепа и на другите участващи библиотеки в България:

“От името на Регионална библиотека – Варна, искам да потвърдя, че подкрепяме втори проект ABLE и субсидията на Фондация „Америка за България“. Участието от наша страна в проект ABLE беше много успешно и полезно. Библиотека вярва, че подобряването на културното разбирателство между двете страни и развитието на библиотечните дейности, които спомагат цивилизованото общество, са важни и необходими за нас. Имаме готовността да помогнем на други участващи библиотеки, за да се превърнат в такива успешни партньори, каквито бяхме ние по време на първия проект.“

Имахме удоволствието официално да работим с Емилия още веднъж. Регионална библиотека – Варна, отбеляза своята 130 годишнина на 11-ти май 2013 г. Емилия помоли за видеоклип от Колорадо, с който да бъдат поздравени за 130 години качествени библиотечни услуги. Успяхме да заснемем поздравителни послания от няколко члена на борда на директорите на Библиотечната асоциация в Колорадо и изпълнителния директор на Американската библиотечна асоциация – Кийт Фийлс. Емилия получи съобщенията навреме, за да бъдат излъчени по местната телевизия на 11-ти май.

Такава беше Емилия в професионален аспект. Чувствам, че я познавах и в личен план. Уважавах я дълбоко като библиотечен лидер. Беше добра в създаването на библиотечни услуги, практична, политически ориентирана и реалист, що се отнася до осигуряването на подкрепа за Варненската библиотека. Беше активна в поддържането на библиотеките в България, Европа, а чрез IFLA, и в останалите части на света. Ясно помня колко горда беше от дигитализирането на наследството на Варна и наличните ресурси. Помня, че беше горда от всичко, което Варненската библиотека постигаше и не скромничеше да го представи пред света.

Регионална библиотека – Варна, имаше късмета да има Емилия за свой лидер, която я направи такава, каквато е днес.

ДА ЗАЩИТАВАМЕ ПРЕСТИЖА НА ИНСТИТУЦИЯТА БИБЛИОТЕКА И НА ПРОФЕСИЯТА БИБЛИОТЕКАР[1]

д-р Емилия Милкова

Ваня Грашкина: *Нека се върнем назад към началото на професионалния Ви път. Какво Ви провокира, за да изберете тази професия и да се насочите към книгите, библиотеките и четенето?*

Емилия Милкова: Винаги съм имала отношение към книгите, четенето, харесвала съм като предмети литература, история, защото дават свобода, пространни знания, информираност, широта на погледа. Това е материя, която изисква отдаденост, постоянство, кара те да четеш не само задължителната учебна литература, а да търсиш още и още и да откриеш книгите като познание, приключение. И така, някак си естествено, се озовах в Библиотечния институт, а по-късно надградих и със специалност История.

В. Г. Дълги години бяхте директор на Регионална библиотека „Пенчо Славейков „- Варна, една от водещите и иновативни регионални библиотеки у нас. С какви предизвикателства се справихте? Кои свои успехи цените най-много?

Е. М. Да, от доста време съм директор на Варненската библиотека. Когато се явих на конкурса за директор и го спечелих, бях най-младият директор в гилдията. Времето залагаше на промени и заедно с колегите, с които започнахме работа във Варненската библиотека, се опитахме да създадем един по-различен образ на БИБЛИОТЕКАТА, т. е., библиотека, залагаща на контакта с читателите,

В Народното събрание с изложба „Съвременната българска библиотека“, 2006 г.

[1] Милкова, Емилия. Да защитаваме престижа на институцията библиотека и на професията библиотекар : Интервю / Емилия Милкова, Ваня Грашкина. // ББИА онлайн, №5, 2020

библиотека „без стени“, разкрила и направила леснодостъпни за гражданите богатите си фондове, подкрепила желанието им за знания, дарила ги с онази любов и топлота, която те имат само сред близките хора в дома си. С гордост мога да споделя, че проектите „Маратон на четенето“, „Деца четат на деца“, „Стара Варна“ (дигитализирани пощенски картички XIX в. и исторически артефакти), тръгнаха от Варненската библиотека и продължават и днес, благодарение на професионализма на екипа на библиотеката, на тяхната упоритост и отдаденост на книгите и четенето.

В. Г. *Попрището на директор на регионална библиотека сменихте с това на народен представител. Успяхте ли да намерите пресечната точка между професията и ангажиментите на народния представител?*

Е. М. Да, от 2017 г. съм депутат, член на Комисията по културата и медиите и Комисията за българите в чужбина. Пресечната точка, златното сечение не знам дали съм го открила, но през тези три и половина години съм се стремила целенасочено да подкрепям и подпомагам библиотеките и читалищата като част от общия културен процес, да изтъкна ролята им в обществото, да напомня колко много те са важни и необходими за всеки един български гражданин. Опитвала съм се да защитавам винаги позиции от гледна точка на четящия, информирания човек. Подкрепяла съм, заедно с моите колеги в парламента, усилията на Министерството на културата заедно да дадем път на различни програми и проекти в подкрепа на българските културни институции, творци и, най-вече, да бъдем полезни за гражданите и да им осигурим достъп до информация и познание за всеки, дори и в най-отдалеченото населено място у нас. Илюстративни за стремежа ни са програмите „Българските библиотеки

Изложба посветена на библиотеките в Народното събрание, 2006 г.

- съвременни центрове за четене и информираност“, „Помощ за книгата“ и др.

В. Г. Вие сте дългогодишен член на УС на ББИА. Обогати ли Ви работата в асоциацията? Тази година се навършват 30 години от създаването на ББИА. Как оценявате ролята на асоциацията в развитието на библиотечното дело у нас?

Е. М. Работата в асоциацията винаги ми е носила единствено и само позитивни емоции, зареждала ме е с много енергия, което не означава, че са липсвали проблеми. Колегите, с които сме заедно, са отдадени на каузата „библиотеки“ и това мотивира. Всички сме доброволци в тази организация и така вече 30 години от нейното създаване. Асоциацията е търсен партньор от библиотеките в страната. Подпомага, консултира, търси решения на редица казуси от библиотечната практика. Провежда образователни курсове, подпомагащи професионалното израстване на колегията. Асоциацията винаги е откликвала на новостите в професията, големи и малки библиотеки, една общност сме, помагаме си, подкрепяме се, но асоциацията е тази, която обединява и легитимно заявява позициите на библиотечната гилдия. Със своята дейност и различни инициативи стана видима за местните и държавните органи и организации, за обществото. Приемането на предложението 11 май да бъде утвърден като Ден на библиотекаря е един от безспорните ни успехи. Националната библиотечна седмица, Наградите на ББИА по повод професионалния празник, ежегодните научни конференции и сборниците с доклади от тях, професионалната литература и списанието, които издаваме, са аргументи за авторитета на организацията ни. Наши представители участват в различни работни групи и формати, свързани с библиотечната теория и практика теми, запознават, убеждават във важната роля на библиотеките днес, борят се за доверието на членовете ни.

В. Г. Какво Ви даде участието Ви в работата на Постоянната комисия на секцията „Публични библиотеки“ на IFLA в периода 2011 – 2015?

Е. М. Участието ми в Постоянната комисия на секцията „Публични библиотеки“ на IFLA беше една изключителна възможност за професионални контакти, разширяване на кръгозора, за придобиване на нови знания, идеи. Чуждият опит, който споделих на библиотечни форуми, провокира български библиотеки да се опитат да реализират в наши условия някои иновативни решения. От друга страна, представих и наши успешни инициативи в насърчаване на четенето, работата с деца в различни библиотечни формати, популяризирането на професията и ролята на библиотеката за опазването на културното ни наследство и развитието на обществото. Изключително съм радостна, че след изтичането на мандата ми отново имаме представител в Постоянната комисия на секцията – Спаска Тарандова.

В. Г. *През юни т. г., която както отбелязахме е юбилейна, бяхте избрана за председател на ББИА. Каква е Вашата визия за дейността и развитието на асоциацията през следващите години?*

Е. М. В своята 30-годишна история асоциацията винаги е имала решаващо място в живота на библиотеките. Важно е и днес да продължим с добрите традиции, да потърсим по-голяма динамика в живота на регионалните дружества, обмен на идеи и успешни практики, да заложим на експертността и иновативността на секциите към организацията и, преди всичко, да продължим да се грижим и работим с всеотдайност за своите членове. За да имаме като общество интелигентни млади хора, да имаме устойчив и приобщаващ растеж е важно да превърнем библиотеките в съвременни центрове за знания и информираност, с ключова роля в преодоляване на дигиталното неравенство. Важно е да развием обучителната си дейност с нови образователни курсове, отговарящи на динамично променящите се изисквания. Отговорността на библиотеките за опазване и съхраняване на книжовното наследство, както и за дигитализирането му, налагат да се търсят нови инструменти (финансови, технологични, административни), които да спомогнат за осъществяването на държавната политика и формирането на стратегия в тази област. Електронните книги, авторските права, лицензите са теми, по които ще продължим да търсим решения, разбира се, с включването на всички страни, имащи отношение по тази проблематика. Асоциацията е жив организъм, който тупти с пулса на времето на нашите членове и откликва на всички теми, въпроси, проблеми, поставени от тях.

В. Г. *Вие сте пътували и посещавали много библиотеки в чужбина. Има ли библиотека в света, която е еталон за Вас и Ви вдъхновява?*

Е. М. Много са различни библиотеките, но на мен ми допадат тези, които съчетават традицията и модерността. Приветливи сгради, добронамерено посрещнати читатели. Те са фокусното, средищно място или, както ги наричат в Нидерландия - „Културни къщи“. Харесвам много библиотеки, но най-вече ме впечатляват тези в Нидерландия и във Финландия. Развитите, прогресиращи общества залагат на просперитета на библиотеките си, полагат усилия в тази посока. И малките и големите библиотеки си взаимодействат, силни са взаимовръзките между тях, разчитат на библиотечната мрежа, която са изградили и постоянно укрепват. Разбира се, харесвам и други библиотеки и то не само европейски. Независимо в коя точка на света се намират библиотеките, те създават специфична атмосфера, изпълват културните пространства, вдъхват им живот и самите те се превръщат в любими места с история за различните поколения.

В. Г. *Както цялото ни общество, така и библиотеките са подложени на сериозното изпитание на COVID-19. Как според Вас се справят?*

Успяват ли да намерят пътя към своите читатели и ползватели?

Е. М. Заради пандемията COVID-19 много библиотеки в Европа и по света бяха принудени да затворят, други да въведат ограничения за посещение, намалиха обхвата на услугите, които предоставят и спряха програмите, които обикновено се провеждат в самата библиотека. Библиотекарите по цял свят работят усилено, за да осигурят достъп до колекции и услуги от разстояние. В това отношение не правят изключение и българските библиотеки, които започнаха усилено да популяризират своите онлайн услуги (с уговорката, че не е много голям процентът на тези, които предлагат такава дейност). Сериозно предизвикателство пред библиотечните мениджъри е, по-скоро, как да управляват ефективно отдалечената работа на персонала, както и какви правила и мерки да предприемат в новата обстановка. Трябва да отбележим, че асоциацията реагира много бързо и адекватно и представи на сайта си „Препоръки за повторно отваряне на библиотеките в условията на извънредна епидемична обстановка", подготвени в съответствие с разпоредбите на Министерството на здравеопазването и наличните най-добри международни библиотечни практики. Документът е обобщен и подкрепен от IFLA и EBLIDA по отношение на политиките за достъп, сигурността на персонала, социалното дистанциране и хигиенизирането на колекциите. Въпреки сложната ситуация, почти всички библиотеки продължават да предлагат дистанционни услуги, както и посещения на място, съобразно изискванията и регламентите.

Гостуване на Хорхе Букай в Регионална библиотека "Пенчо Славейков", 2012 г.

В. Г. *Какви качества смятате, че трябва да притежава съвременният библиотекар?*

Е. М. От дълбоки времена та чак до днес, библиотекарят е олицетворение на пазителя на знанието, той е този, който държи ключа към него и уверено те води по пътя на познанието. Съвременният библиотекар трябва да притежава изключително добра професионална подготовка, информираност, почти енциклопедични знания (по-добри от тези на Google и Wikipedia), дигитална грамотност и умения. От съществено значение е да обича книгите, да е енергичен в работата си, отворен към различни предизвикателства, да носи възрожденския дух, да е добър човек. След тези думи, май наистина развенчахме мантрата за спокойната и безпроблемна работа на библиотекаря. Освен това, трябва да отдадем и заслуженото признание за високите критерии и научен подход в образователния процес, който прилагат университетите, които подготвят библиотечно-информационни специалисти.

В. Г. *Какво според Вас трябва да се промени в дейността на библиотеките и библиотекарите през XXI век?*

Е. М. Библиотеките трябва да са по-отворени към своите читатели/потребители през социалните мрежи, медии, блогове. Да търсят потребителското мнение и препоръки. Да заложат на електронни услуги, на дистанционна работа, която да пести време. Това са тенденции за развитие на съвременните библиотеки като място (виртуално и реално) за достъп до информация, за общуване, споделено обучение, креативност, възможност за прилагане на нови технологии. Тези високи критерии изискват и сериозна отговорност от цялата библиотечна общност от една страна, а от друга, ни задължават да защитаваме престижа на институцията БИБЛИОТЕКА и на професията БИБЛИОТЕКАР, както и да имаме самочувствието на „Съвременни будители".

В. Г. *Какво ще пожелаете на професионалната ни общност и на читателите на списание „ББИА онлайн"?*

Е. М. Преди всичко искам да пожелая много здраве на читателите на списанието и на цялата библиотечна общност, както и много успехи във всички начинания, лични и професионални.

ИМА ХОРА, КОИТО СЪДБАТА Е БЕЛЯЗАЛА С ДАРБАТА ДА ПРОПРАВЯТ ПЪТЕКИ

Амелия Гешева

Амелия Гешева е завършила български език и история в ПУ „Паисий Хилендарски“, магистър е по публична администрация от ТУ-Варна. От 2006 г. до 2012 г. е началник на отдел „Европейска интеграция, етнически и демографски въпроси“ в Областна администрация – Пловдив. В периода 2012 г. до края на 2015 г. е директор на Общинския институт „Старинен Пловдив“. От 2016 г. до май 2017 г. е заместник-кмет на община Пловдив с ресор „Култура и туризъм“. Заместник-министър на културата в няколко правителства след 2017 г. В рамките на служебните си правомощия е организирала и ръководила дейността на областни и консултативни съвети, комисии и работни групи, свързани с изпълнението на политики за регионално развитие, култура и интеграция на малцинствата.

Никога не ми се е отдавало да пиша строго протоколни слова. Те са ми като примка на душата, която се стремя да не си окачвам заради някакви общоприети норми. И този път няма да го направя, но не заради себе си, а заради един човек, който не е живял по шаблоните на своето време. Според мен заради мечтите си. Днес тя не е до мен физически, но е в мислите ми. Чрез тях често ме сръчква да се взема в ръце или ми се усмихва някъде отгоре, за да ми напомни, че приятелите никога не си отиват от нас, пък и имаме да случваме едни общи мечти без значение от кое измерение или житейска позиция го правим.

Да, има хора, които съдбата е белязала с дарбата да проправят пътеки. Да бъдат водачи, да променят мисленето ни и да ни карат да тръгнем с тях и до тях. Заразяват ни със собствената си вяра, че няма непреодолими сила и препятствия, които да спират човешкото вдъхновение и осъзнатостта за лична и обществена мисия. За мен Емилия Милкова беше и ще си остане точно такъв човек. И ако търсим отговор на въпроса как изглеждат будителите на съвремието, то аз имам моя и той е свързан и с личността на Ема. Позволявам си да я наричам така, защото освен в колега, за мен тя се превърна и в сродна душа.

Животът ни срещна, вероятно никак не случайно, в кулоарите на българския парламент през 2017 година. Тя току-що беше стъпила в обувките на народен представител, а аз в тези на заместник-министър на културата. Ситуация непривична, човешки неочаквана и за двете ни в професионален план, колкото сериозна, толкова и комична понякога.

Винаги съм знаела, че логичните обяснения за това дали и как приемаш да допуснеш някого в своя духовен свят, липсват. И днес нямам силата на думите да обясня как и защо се случи нашето приятелство, но знам, че от първата ни среща и двете разбрахме, че трептим на една и съща честота. Нашите срещи и разговори много бързо излязоха от рамките на утвърдения график на дейността на Комисията за култура и медии. Дадохме си негласен обет да се постараем да премахнем една невидима наглед стена на неразбиране или недооценяване, за да потърсим нови възможности за развитието на културните институти в общините. „Все пак... - казваше Ема с усмивка и широко отворени ръце като за прегръдка - ние може да сме нови на това бойно поле, но имаме друг опит на терен. Да се опитаме да променим...Няма начин да няма начин."

Така работата ми ме изправи пред предизвикателството да търся и решения за недотам познатия дотогава за мен библиотечен сектор. Имах шанса до мен да бъдат Емилия Милкова и други професионалисти, но преди всичко - хора с мисия като Снежана Янева, Ваня Грашкина, Анета Дончева, Иван Александров, Димитър Минев, Росица Петрова. На тях ще бъда винаги благодарна за експертизата, уроците, споделения опит и съпричастността. Ако някой някога ме е научил да уважавам труда на библиотекарите и ми е давал куража да се боря за нормативни промени, за обезпечаване на финансиране и поставяне на наболели теми във фокуса на обществения дебат, то това са именно те.

Ема беше родена лидер. Деликатно, но настоятелно, понякога пренебрегвайки себе си, работеше не само за превръщането на библиотеките в съвременни общностни и информационни центрове, но и за осъзнаване на важността на професията библиотекар. Тя не делеше библиотеките на малки и големи. Помагаше както на училищните и читалищните, така и на общинските и регионалните. Защитаваше техните каузи, когато се водиха преговори с Министерството на финансите за обезпечаване на по-високи стандарти за делегирани от държавата дейности. Заедно извървяхме пътя до подписването на споразумението за съвместни дейности между образователните и културните институции, включително библиотеките. Помня и безценните ѝ съвети, когато търсихме решения как да преведем библиотеките през неизвестността на Ковид пандемията, без да блокираме дейността им. И до днес като общество обаче оставаме длъжници на споделените цели и идеи на цялата библиотечна общност за

модернизация на сградния фонд и технологичното обновление, за които тя се бореше, защитавайки концепцията, че това не са просто места за заемане на книги и периодика, а културни и общностни средища, в които, плюс всичко друго, могат да се предоставят публични услуги и информация.

Разказът за приноса на Емилия Милкова към развитието на библиотечното дело е дълъг и вероятно ще бъде написан по-добре от колегите ѝ от Регионалната библиотека във Варна, Библиотечната асоциация и Фондация „Глобални библиотеки“. Тя беше един от стожерите на тези организации и допринасяше за тяхната разпознаваемост и смислено функциониране и развитие. Дори в трудните моменти успяваше да намери баланса в диалога с различните партньорски организации или институции. Сигурна съм, че и колегите ѝ от парламента ще допълнят думите ми с още много спомени и оценки за професионализма и лоялността ѝ като народен представител. Има и истории, на които още не е дошло времето да бъдат публично разказани, но ако днес България е на прага на възможността да се създаде най-после единна платформа за дигитализация в сферата на културата, да има синхронизирана политика и единни стандарти за дигитализация, то това се дължи и на Емилия Милкова. Разбира се, че няма да видите никъде изписано името ѝ. Не заради друго, а заради хроничната човешка и институционална

140 г. Народно събрание, Велико Търново, 2019 г.

амнезия, която ни е обхванала. Но пък съм убедена, че всички, които участваха в процеса на програмиране, пазим паметта за приноса ѝ и за включване на този проект в Плана за възстановяване и устойчивост, както и за начина, по който тя преобърна първоначалната концепция. Искрено се надявам проектът да бъде успешен, защото е безкрайно нужен и ще допринесе както за опазване на книжовното ни наследство, така и за представяне и популяризиране на ценни информационни ресурси в дигитална среда.

Емилия Милкова имаше много професионални мечти, които успя да реализира, но в една от тях гореше истински - Варненската библиотека „Пенчо Славейков“ да има свой нов модерен и просторен дом. Когато в Народното събрание през 2023 година гласуваха Закона за бюджета и средствата за изграждането ѝ бяха осигурени, се замислих как би реагирала Ема на новината. Нямам спомен някога тя да е искала или да си е закачала значка на ревера, за да се знае, че за това, както и за много други неща, тя има принос или са нейна заслуга. Нямаше да го направи и сега.

Представих си я щастлива, с широка усмивка, с типичния жест на ръкомахане в знак на категоричност и с думите: „Казах ти, няма невъзможни неща! Продължаваме!....“

Емилия Милкова, Таня Петрова, Николай Сираков и Светлана Ангелова, 2018 г.

ЖИВОТЪТ СИ ЗАСЛУЖАВА ЖИВЕЕНЕТО

Таня Петрова

Таня Петрова е дългогодишен учител и директор на ОУ „Петко Славейков“ във Варна, народен представител в 44-то Народно събрание, член на Постоянната комисия по образование и наука и на Постоянната комисия по вътрешна сигурност и обществен ред.

Времето е като сито...

То пресява хората в живота ни и остава златния пясък.

Времето ни срещна с Емилия Милкова.

И двете трябваше да заемем позицията НАРОДЕН ПРЕДСТАВИТЕЛ.

Позиция, която нито е безопасна, нито само политическа, но ние я приехме, защото съвестта ни казваше, че така е правилно.

44-то Народно събрание - 4 години, всеки работен ден, не малко уикенди - заедно, рамо до рамо, с идеята да бъдем полезни на хората, които ни бяха гласували доверие.

Време, през което избирахме и проверявахме, но най-вече се доказвахме - като хора и професионалисти.

Време, богато на идеи, срещи, хора, думи, обещания.

Мисля, че се опознахме и се открихме.

Неведнъж изповядвахме душите си.

Понякога премълчавахме.

Познавахме се по гласа, по звука на тишината, така необходима в това, с което се бяхме ангажирали.

За мен Емилия остана златния пясък.

Позитивна, усмихната, енергична, ведра, забавна.

Търсач на истината, човек, който е постигнал мъдростта, но въпреки това е изключително любопитен и изкушен да пробва нови неща.

Владее изкуството да води дългите разговори. С лекота обсъжда всякакви теми, от политика до история, култура и образование.

Честна, независима, винаги готова за нови изживявания, много общителна и социална личност.

Привлечена от непознатото, необикновеното, противоречивото.

Естет и страстен почитател на изкуството.

Отговорност за духовното развитие на единната българска нация - така Емилия приемаше работата си в Комисията по култура и медии към Народното събрание.

Г-жа Милкова превърна в своя мисия:

- Да изведе ролята на културата за съхраняването и развитието на българското общество и българската

държавност в приоритет на държавното управление чрез осигуряване на съществено по-висока бюджетна субсидия за културата, в т. ч. и за библиотеките;
- Да осигури данъчни облекчения за инвеститори и спонсори в сферата на културата и библиотечното дело;
- Да помогне за въвеждане на конкретни и значими морални и материални стимули за високи постижения и професионализъм за дейци на културата;
- Положи усилия да се възстановят традиционните, доказали се във времето форми на разпространение на култура и родолюбие сред българското общество - на първо място читалищата и библиотеките, както и всякакви други инициативи на организирана самодейност, национални, регионални и тематични събори, и др.

И, разбира се, нейната професионална КАУЗА - книгите, четенето.

Как те да бъдат ценност на младите?

Сериозен въпрос, на който заедно търсехме отговори и решения.

Нашето поколение знае, че четенето е изключително важно умение, което всеки трябва да овладее. То е решаващо не само за успех в училище, а и за посоката на реализация в живота. Чрез четенето човек формира по-голямата част от речника си и разширява възгледа си за света. Нехудожествената литература го въвежда в нови теми, а художествената литература развива умения за социално разсъждение и емпатия.

Емилия Милкова бе убедена, че четенето с разбиране се подобрява, когато децата четат книги и ги слушат едновременно. Четенето на децата от възрастни е важно на много нива - изгражда гладко четене, връзката родител - дете се успокоява и балансира.

В инициираните от Емилия Милкова дни на Книгата, тя убеждаваше родителите в тяхната роля и пример, в това, че четенето:
- Дава различна перспектива за живота;

На трибуната на Народното събрание, 2020 г.

- Увеличава креативността и въображението;
- Дава възможност да се учи от авторитети;
- Дава пример на децата;
- Изостря ума;
- Увеличава способността за съпричастност;
- Подобрява умението за писане.

„Маратон на четящите хора“ е ежегодна проява на Варненската библиотека и се свързва с Международния ден на книгата и авторското право – 23 април. Идеята, която Емилия пламенно осъществяваше е - в един и същи ден, в различни точки на града, хора от различни възрасти и професии да се съберат заедно и всеки да прочете по няколко страници от свое любимо литературно произведение на глас. Включваха се участници от детска и ученическа възраст, учители, издатели, галеристи, юристи, общински служители и съветници, кмета на града, дипломатически представители...

“Маратонът на четящите хора“ възниква през 2003 година, във връзка с празниците по повод 120-годишнината от създаването на Варненската библиотека. През 2006 г. инициативата на РБ „Пенчо Славейков“ – Варна, прераства в общонационална, под мотото „Четяща България“.

Събитието е съпътствано от детски театрални сцени, конкурси за есета и илюстрации, срещи с изявени писатели и журналисти, а деца от различни училища на Варна всяка година преживяват „Една приказна нощ в библиотеката“.

И като народен представител Емилия Милкова помагаше тази инициатива да продължава и да се разширява. В нея тя виждаше поредното доказателство, че Варненската библиотека е двигател на процеси в страната.

С усета на лидер, който проправя пътища, Емилия Милкова умееше да анализира нещата не само през призмата на настоящето, но и с мисъл за бъдещето. Затова съвсем логичен беше изборът ѝ за председател на Българската библиотечно-информационна асоциация, длъжност на която тя се отдаде изцяло до края на живота си.

Хора с нейната академична подготовка, широта на мисълта, диалогичност, готовност да помага и обучава, са рядкост.

Благодаря на съдбата, че работихме (за народа) заедно четири години - искрено, отговорно и професионално.

Трудно написах тези редове - думите се съпротивляват, нито поотделно, нито в изречение могат да изразят осъзнаването, че за Емилия Милкова говорим в минало време. И спасителната мисъл, че сътвореното от нея ще ни свързва с душата и, където и да е тя, ще надживее всичко тленно. Това има смисъл.

Емилия Милкова беше СМИСЪЛ.

ВИСОК СМИСЪЛ.

ПРИНОСЪТ НА ЕМИЛИЯ МИЛКОВА В СЪЗДАВАНЕТО И РЕАЛИЗИРАНЕТО НА ЗАКОНА ЗА ОБЩЕСТВЕНИТЕ БИБЛИОТЕКИ В БЪЛГАРИЯ

доц. д-р Анета Дончева

Доц. д-р Анета Дончева е преподавател в катедра по „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ към Философския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Председател е на Управителния съвет на Българската библиотечно-информационна асоциация. С дългогодишна кариера е в Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“.

По времето на своята кариера Емилия Милкова беше един от най-желаните партньори за участие в екипи по разработването на всички важни за обществените библиотеки в страната документи - стратегии, политики, нормативни актове. Причината за търсеното участието на Еми в изготвянето на нормативните актове за библиотеките е едно съчетание между изключителния професионалист, добрия мениджър и вдъхновяващия лидер.

Промените в българските библиотеки, започнали активно в края на XX век и началото на XXI век, поставиха библиотеките на границата между старото и новото, между традиционното и нетрадиционното, между реалното и виртуалното. В същото време България се оказа в този период единствената европейска страна без специално библиотечно законодателство и спешно се нуждаеше от правна регулация за библиотеките и библиотечно-информационните дейности в страната. В тези процеси Еми участваше активно и затова е справедливо да разкрием нейната роля в изработването на най-важния нормативен акт за българските обществени библиотеки, регламентиращ основните функции и дейности на библиотеките, хармонизирани с европейските директиви и практиките на страните-членки на ЕС - Законът за обществените библиотеки.

Как изключителният професионализъм на Еми помогна в изготвянето на Закона за обществените библиотеки? С нейните широки знания за основните функции на библиотеката; с доброто познаване на библиотечното обслужване и широкия спектър от библиотечно-информационни услуги и начините за осигуряването на равноправен достъп на гражданите до тях; с познаване на състоянието и организацията на библиотечните колекции и фондовете на библиотеките.

Как добрият библиотечен мениджър Емилия Милкова участва в изготвянето на Закона

за обществените библиотеки? С познаването на организационното състояние на всички видове обществени библиотеки в страната, техните специфични особености и нуждите им от взаимодействие и координация; с познаването на тънкостите на финансирането и администрирането на обществената библиотека; с дългогодишната си работа с персонала на своята библиотека и знания за нужните човешки ресурси в българските библиотеки.

Каква беше ролята на вдъхновяващия лидер Емилия Милкова в създаването на най-важния нормативен акт за българските обществени библиотеки? Тя имаше и можеше да създава визии. Тя можеше да убеждава, да учи, да наставлява и да привлича последователи за общото дело, а това бяха качества от изключителна важност за приемането и изпълнението на този съвършено нов, важен за библиотеките нормативен акт.

На трибуната на Народното събрание, 2018 г.

През 2009 година беше приет Законът за обществените библиотеки, който вече години наред помага за развитието на обществените библиотеки в ролята им на динамични средища за информация, образование, култура, духовно развитие и социално общуване. Допринася също да имаме модерни библиотеки и българските библиотеки да работят с дневния ред на европейските и световните библиотеки.

Всички знаем, че в създаването на посочените документи няма авторство, ако бъдещите поколения не се задълбочат в проучването на аргументите и фактите и в служебната документация от този период няма да знаят чия отдаденост и труд стоят зад създаването и въвеждането на тези важни за нашите библиотеки документи. Затова, докато все още сме на този свят, да отдадем дължимото на професионалиста, мениджъра и лидера Емилия Милкова.

ЕМИЛИЯ СТАНЕВА-МИЛКОВА – НАРОДЕН ПРЕДСТАВИТЕЛ В 44-ТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

В периода 2017–2021 години Емилия Милкова става народен представител в 44-то НС. Нейната мисия е да защитава библиотечните институции и каузи и да лобира за утвърждаването на професията библиотекар, нейния престиж и разпознаваемост в публичното пространство. В допълнение, нейна лична кауза е популяризирането на проекта за нова сграда за Варненската библиотека и осигуряване на финансиране за неговото реализиране.

Участие в парламентарни структури:

1. 44-то Народно събрание – член

2. Парламентарна група на ПП ГЕРБ – член от гражданската квота

3. Комисия по културата и медиите – член

4.Комисия по политиките за българите в чужбина – член

5. Временна анкетна комисия за проучване на всички данни, факти и обстоятелства по повод изнесените в европейски и български медии твърдения за скандалната подкупна схема при придобиване на българско гражданство от чужди граждани – член

6. Група за приятелство България – Австрия – член

7. Група за приятелство България – Германия – член

8. Група за приятелство България – Индия – член

Участие в законодателни инициативи:

1. Законопроект за допълнение на Закона за радиото и телевизията

2. Законопроект за изменение и допълнение на Закона за акцизите и данъчните складове;

3. Законопроект за изменение и допълнение на Закона за културното наследство

4. Законопроект за изменение и допълнение на Закона за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел

5. Предложение за провеждане на разисквания по питане № 054-05-27 от народните представители Искрен Веселинов и Александър Сиди до министъра на труда и социалната политика относно фрагментирано законодателство в социалната политика

6. Проект на решение за възлагане на Сметната палата да извърши одит за съответствие при финансовото управление на публичните средства и дейността на Българската национална телевизия, като първостепенен разпоредител с бюджет и одит за ефективността на надзорната дейност, осъществявана от Съвета за електронни медии

върху националните обществени доставчици на медийни услуги

7. Проект на решение за отмяна на Решението за създаване на Временна комисия за разглеждане на проект на Конституцията на Република България, прието от Народното събрание на 2 октомври 2020 г.

8. Проект на решение за предсрочно освобождаване на Валери Мирчев Жабляновот поста заместник-председател на Народното събрание

9. Проект на решение за произвеждане на избори за Велико Народно събрание за приемане на нова Конституция на Република България

Из Стенограми от пленарни заседания

Двеста и петдесето заседание - София, петък, 5 април 2019 г.

Един от основните приоритети на развитото общество е свързан със стимулирането на хората към четенето и оттам към повишаване на тяхното ниво на образованост и осведоменост. Библиотеката е онова място, което има основна и водеща роля за насърчаване на четенето и формирането на навици за четене и култура от най-ранна детска възраст до зряла възраст. Разбира се, предоставят се разнообразни по вид материали – това са традиционната книга в печатен и електронен формат, бази данни и различни други източници на информация.

В този контекст от изключителна важност се явява необходимостта от обновяване на библиотечните фондове, визирам обществените библиотеки, с нови книги. Разбира се, хубаво е и приоритетно да бъдат от български автори, тъй като по този начин се подпомага и българския автор – един друг сегмент от културния ни бранш.

Знам за усилията, които полага Министерството на културата, и, разбира се, колегите от обществените библиотеки за дигитализиране на библиотечните фондове. Този процес се насърчава от всички, тъй като това е вариант за опазване на книжовното литературно богатство, от една страна, а, от друга страна, го прави по-леснодостъпно за всички читатели и видимо не само в страната, но и в цял свят.

В Клуба на народния представител, 2019 г.

БИБЛИОТЕКАТА ВЪВ ВАРНА – РЕСТАРТ ИЛИ ПРЕДИЗВЕСТЕН КРАЙ?[1]

арх. Анета Василева

Анета Василева е архитект, архитектурен историк, критик и публицист. Харесва следвоенен модернизъм и вярва, че архитектурата трябва първо, да се прави с мисъл за хората и после - да не говори само на себе си.

Анета преподава в катедра „История и теория на архитектурата“ в УАСГ, пише в „Тоест“, съосновател е на архитектурна група WhATA, на ГРАДОСКОП и на фондация „Ново архитектурно наследство“ (НАН). Тя е член на българската група към DOCOMOMO International (Международната организация за документиране и опазване на архитектурата на модерното движение) и на БНК на ИКОМОС (Българския национален комитет на Международния съвет за паметниците на културата и забележителните места).

Много е трудно да бъдеш политик в свят без авторитети, още по-малко архитектурни. Последните събития около проекта за нова библиотека на град Варна само доказват това.

На 11 януари 2024 г. новият кмет на Варна Благомир Коцев обяви, че ще бъде „организирано обществено обсъждане за правилната локация“ на новата сграда на Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ в града, тъй като „общественото мнение е силно поляризирано по отношение на избраното от общината преди десет години място“ – а именно общинския паркинг и градинка до сградата на Община Варна. На пръв поглед това е напълно нормално изречение. То става смущаващо едва когато към него бъде добавен пълният контекст около сагата, наречена „Нова библиотека на Варна“, продължаваща вече близо десет години. И всичко това се наслага към състоянието на съвременното общество в момента.

Новата библиотека на Варна

Новата сграда за регионалната библиотека на Варна беше една от шумно популяризираните и и мъчително потънали в забрава инициативи на предишната общинска власт

[1] Статията е публикувана за първи път в електронно издание „Тоест“

на града. През 2015 г. се проведе популярен международен архитектурен конкурс, който събра 370 конкурсни предложения от 66 страни, оценени от авторитетно международно жури.

Конкурсът завърши успешно и излъчи за победител холандското студио Architects for Urbanity. През 2016 г. студиото, съставено от млади и амбициозни архитекти, сключи договор за проектиране с Община Варна и започна работа заедно с българските си партньори от варненското студио АМАРХ. През 2018 г. проектът им получи разрешение за строеж. През 2019 г. кметът Иван Портних обяви, че строителството стартира, търсят само строител с тръжна процедура. Той обаче „разчитал на рамо от държавата", както за тази сграда, така и за нова сграда на математическата гимназия във Варна.

Докато Портних чака подкрепа от държавата, управлявана от неговата партия ГЕРБ и третото правителство на Бойко Борисов, варненската библиотека липсва в инвестиционната програма на общината, а проектантите алармират, че времето свършва. През 2021 г. разрешителното за строеж на библиотеката наистина изтича. То може да бъде заверено още веднъж за срок от още 3 години – до 2024 г., което тогавашният главен архитект на Варна Виктор Бузев прави.

Междувременно, през 2018 г. правителството осигури 43.2 млн. лева от националния бюджет за община Варна, за да купи „Дупката" в центъра на града от бизнесмена Георги Гергов. А реконструкцията на 3 километра от злополучния варненски булевард „Васил Левски" през 2019 г. погълна 113 млн лева и се превърна в един от най-скъпите пътни проекти в републиката и непресъхващ извор на трагикомични гафове. За библиотеката по същото време, по изчисления на базата на проекта от 2018 г., бяха нужни около 35 млн. лева за строителство и 5 млн. лева за обзавеждане и оборудване. Но те така и не бяха намерени от Портних.

Конкурсът накратко

За архитектурните конкурси в България и конкретно за този за библиотеката във Варна е изписано достатъчно. Самият факт, че това все още е най-популярният архитектурен конкурс в новата ни история, че успя да привлече най-много участници, да разбуни най-много духове и да остане тема за разговор с години, е достатъчен.

КОЙ

Конкурсът беше организиран от Община Варна със съдействието на КАБ Варна и независимата архитектурна организация WhAT Association (WhATA)*. Конкурсната програма бе съставена след онлайн анкета, проучваща общественото мнение, нагласи и навици на четене, както и след многобройни консултации с

общинските власти и с представители на Регионална библиотека „Пенчо Славейков“, град Варна, за техните нужди и изисквания.

КЪДЕ

За терен на бъдещата библиотека варненските власти определиха общинския паркинг до сградата на Община Варна заради ясната собственост и централното местоположение. Целта им бе да създадат съвременна библиотека в смисъла ѝ на нов тип културно пространство, която като „градска дневна“ да бъде разположена в сърцето на града.

ЗАЩО

Конкурсът трябваше да разреши дългогодишен проблем: въпреки че библиотеката на гр. Варна е институция с над 130-годишна история, в момента колекцията ѝ от над 860 000 документа е разпръсната в 6 сгради в различни части на града. Конкурсът за нова сграда целеше да събере библиотеката под един покрив и да осигури безпрепятственото ѝ функциониране като едновременно с това създаде ново активно обществено пространство.

КЛЮЧОВО ПОСЛАНИЕ

От обявяването си конкурсът използваше всеки повод да подчертае, че бъдещата сграда трябва да демонстрира съвременно отношение към книгите и читателите и да излъчва едно основно послание: „Ние сме модерна, отворена и приятелска институция. Елате да прекарате свободното си време тук.“

УЧАСТНИЦИ

Конкурсът бе обявен в началото на септември 2015 г. и в края на ноември събра 370 конкурсни предложения от 66 страни (около 90 от тях от България), които бяха оценени от международно жури.

Конкурс за нова сграда на библиотеката, 2015 г.

ЖУРИ

Повечето членове на журито бяха архитекти от популярни студиа с международен опит в проектирането на значими обществени сгради и особено на библиотеки. В журито бяха включени и представители на КАБ Варна, и главният архитект на града.

По време на журирането бяха поканени представители на Регионалната библиотека, включително нейната директорка Емилия Милкова, които даваха мнението си на „потребители“ на бъдещата сграда, без да имат право на глас или да влияят директно на процеса на журиране. Аналогична беше ролята на двама инженери, представители на КИИП (част „Строителни конструкции“ и част „Енергийна ефективност“), които успяха да прегледат разширената селекция от проекти и да напишат ключови препоръки и забележки по отношение тяхната изпълнимост, отношение към противоземетръсните правила в България, енергоефективност и т. н. Тяхното писмено становище беше взето предвид от журито при разглеждането на всеки проект.

ПОБЕДИТЕЛИТЕ

Международното жури класира трима победители: младото холандско бюро Architects for Urbanity на първо място, българите от I/O Architects на второ, а на трето – проектът на Spatial Practice от Хонг Конг. Определени бяха и 2 поощрителни награди: на Stewart Hollenstein от Австралия и на PLUSR Chitecture от Гърция.

Конкурсът носеше духа на времето си, с всичко добро и лошо от това време. Тогава в България все още се градеше доверието към тази най-лека конкурсна форма – отвореният, анонимен, едноетапен и безплатен конкурс, който събира стотици участници, хиляди човекочаса архитектурен труд, но не дискриминира никого и дава шанс на младите архитекти, както и на такива без опит и реализации.

Една нова библиотека винаги е привлекателна архитектурна задача – още от времената на Франсоа Митеран. През 2015 г. конкурсът за варненската библиотека носеше в себе си оптимизъм и ентусиазъм – наивният оптимизъм на много хора, че властта е разбрала смисъла от архитектурното състезание, а добрите конкурсни практики развиват не само конкурсната култура в България, но и работят за качествена съвременна архитектура и градска среда, разказвайки истории с щастлив край.

А Варна и тогава, и сега има нужда от история с щастлив край.

Но не конкурсът е темата на тази статия.

Проектът накратко

През 2015 г. проектът-победител бе избран единодушно от международното жури. Той е неделимо свързан с конкурсната локация, съобразен със заданието и отразява напълно контекста на мястото.

Сградата е на шест етажа с три подземни нива за паркиране за 300 автомобила, които имат автономен достъп и обслужват голяма част от централната зона на града. Предвидено е библиотеката на Варна да разполага с най-новите технологични въведения, да има 30 места за зареждане на електроавтомобили, велостоянки за 200 велосипеда, както и 24-часова система за връщане на книги. Освен библиотека, сградата представлява и културен център – с амфитеатрална зала с 200 места, 6 помещения за провеждане на събития, картинна галерия на партера, както и редица по-малки помещения за извършване на извънкласна дейност и различни прояви. Проектът предвижда обществено достъпен атриум по цялата височина на сградата, който да събира всички, включително деца и младежи, които да прекарват свободното си време там в общуване, четене на книга или работа.

Характерни коментари на журито за проекта-победител (сп. „Архитектура“, 2016)

Трине Бертхолд партньор в schmidt hammer lassen architects, Дания

Проектът има убедителен разрез: огромна рампа с книги се развива на стъпки през библиотеката. Движението в разреза се възприема като приветлив жест и приканва града и посетителите да влязат в библиотеката. Мащабът на сградата е съобразен с околните сгради, а сградата на общината остава най-високата точка в района.

Матя Бевк – съосновател на Bevk Perović arhitekti, Словения

Идеята на проекта е за голяма читалня, която се развива напряко, през целия обем на сградата. Цялата сграда е организирана именно около тези стъпаловидни пространства-читални. Те са сърцето на библиотеката – една дневна за посетителите.

Сградата има потенциала да създава богат и сложен вътрешен живот, като едновременно с това остава визуално семпла.

Калоян Еревинов – водещ архитект в Zaha Hadid Architects, Китай

Проектът предлага впечатляващо интериорно решение, отваряне и свързване на центъра на библиотеката с външното пространство. Доминиращият разрез осигурява визуални връзки през сградата и позволява на естествена светлина да достига в дълбочина на обема.

Петр Лешек – съосновател на Projektil architekti, Чехия

Чиста схема, подходяща за всяка главна улица. Има силно присъствие, но в същото време не доминира над заобикалящата среда.

Ще оживи сериозно главната улица. Иконична сграда, но едновременно с това въздействаща на едно деликатно ниво.

Анета Булант-Каменова – съосновател на Bulant & Wailzer, Австрия

Характерно вътрешно пространство, с възможност за гъвкаво използване и общуване на посетителите. Архитектурата е ясно изразена, неутрална спрямо околната среда, с визуална връзка между външното и вътрешното пространство.

От своята конкурсна фаза до финалното решение с разрешение за строеж, проектът остава максимално близко до конкурсната идея, включително визуално, като се съобразява с всички бележки на журито. Това е постижение, за което проектантите трябва да бъдат поздравени.

Но и проектът не е тема на тази статия.

Обществото ни днес

В любопитен момент се намира обществото ни днес. И това е така от няколко години. Идеята за прогрес изглежда напълно изчезнала. Въобразяваме си, че сме достигнали някакво ниво и можем да продължим напред, но не. Във всяко нещо, по всяко време напредъкът може да бъде оспорен и мигновено скачаме бодро назад, зачерквайки години бавно и мъчително развитие.

Нещо повече. В днешните времена на социални балони и умиращи авторитети имаме реална криза на доверието в експертността. Протестира се за всичко. В резултат, освен че успешно блокираме безумства в градската среда, също толкова успешно стопираме почти всичко ново, както и крехките, нефелни опити за реформи. Така имаме постоянни дребни информационни бури и скандали, но малко реална промяна, а управляващите стават заложник на общественото мнение и все по-често се чувстват парализирани да прокарват смели визионерски решения.

Конкурс за нова сграда на библиотеката – обсъждане на проектите, 2015 г.

Новият архитектурен популизъм

Още през 2011 г., в текста си „От плурализъм към популизъм“, холандският архитектурен теоретик и критик Барт Лутсма пише: „Архитектурата се промени: от професия, която правеше обществени сгради, социални и масови жилища, публични пространства, градоустройство и дизайн в служба на по-голяма част от населението във все по-конкретен и вгледан в себе си нишов пазар, обслужващ предимно бизнеса с недвижими имоти, който вече има повече общо с медийната индустрия, отколкото с обществено отговорни задачи“. Лутсма развива теорията за възхода на „пазарния популизъм“, дефиниран от Томас Франк през 2000 г. като част от процеса на индивидуализация и доминиращата парадигма на свободния пазар. Той определя популистите като онези, които се опитват да достигнат до „обикновените хора“ като реагират на техните икономически и социални тревоги чрез „здрав разум“.

Новият архитектурен популизъм обаче добавя още няколко щрихи към този иначе строен икономическо-политически образ на „пазарния популизъм“. Защо? Защото от 2011 г. до днес социалните мрежи се развиват главоломно и допълнително усложняват отношенията на архитектурата с властта.

Свикнали сме да откриваме популизма в парламентарното ежедневие, около местни избори, както и за прикриване на корупционни практики. Изумително е обаче как той може да засегне нещо толкова безспорно като нова библиотека в третия по големина български град, който вече много години отчаяно се нуждае от такава.

Политиците и Фейсбук

На 15 декември 2023 г. става ясно, че Община Варна ще кандидатства за 100 млн лева от държавния бюджет за 2024 г. с близо 50 обекта, които са от стратегическо значение

Архитектурно бюро Architects for Urbanity, 2016 г.

за развитието на града. „В Общината заварихме липса на проектна готовност. Имаше твърде малко проекти на етап – разрешение за строеж“, коментира тогава Благомир Коцев. Новата библиотека е едно от тези изключения - с наличен технически проект и разрешение за строеж. На 20 декември става ясно, че тя е сред „Големите проекти, които най-после ще се случат във Варна“ с предвидени 5.5 млн лева за поетапно стартиране на строителството.

През януари обаче темата „Да има ли нова библиотека във Варна?“, „Това ли е мястото?“, „Сега ли е моментът?“ е активирана в онлайн дискусии в социални мрежи и Фейсбук групи. „Мине не мине време и се претопля темата за нова библиотека на Варна. Или, по-точно, абсурдният проект да се застрои една от малкото останали градинки в центъра на Варна“ например е мнение на гражданин, споделено във Фейсбук групата „Варна може да защити Морската си градина /Обновена/“. „Дебатите“ продължават. Дали библиотеката да не се направи в „Дупката“? А в сградата на бившето Руско консулство? А какво ще стане с градинката до паркинга? А с дърветата? И на 11 януари, най-неочаквано, се оказва, че „Случването на настоящия проект за нова сграда на библиотеката във Варна е под въпрос“, а кметът съобщава, че „с обществено обсъждане ще се реши къде да бъде новата сграда на библиотеката във Варна“. На 19 януари варненският заместник-кметът по културата Павел Попов успокоява гражданите, че „новата библиотека не е окончателно затворена страница, предстои решение“, но той самият е разколебан. „Моите колебания са дали реализирането на този скъп проект ще запълни липсите в културната инфраструктура във Варна. Това ще е дворец на книжното тяло, а дали книжното тяло е нещо с бъдеще? Трябва да си отговорим на въпроса дали искаме да създадем такъв дворец“. И така в началото на февруари се оказва, че „мястото на новата библиотека на Варна отново е на дневен ред“, а проектът за библиотеката, въпреки отпуснатите средства, има реален шанс да не се случи.

Като продължение на предложението си за обществено обсъждане на темата, на 5 февруари 2024 г. варненският кмет Благомир Коцев призова във Фейсбук своите съграждани да изкажат мнението си дали и каква нова библиотека да получи градът. Там той разумно отбелязва, че „мястото, където е предвидена да се реализира библиотеката, не може да бъде променяно. То е градска градинка и зелена площ точно до сградата на Общината. Това означава, че ще загубим няколко големи дървета и част от зелените пространства, преди да ги изградим наново, тъй като това е част от проекта.“ Дебатът започва директно в социалната мрежа, а кметският пост бързо получи близо 1000 коментара.

За всеки страничен наблюдател ситуацията е съвършено необяснима.

Как е възможно след девет години усилия, започнали в пълен обществен консенсус, след

хиляди часове работа на десетки експерти, след международно акламиран конкурс, който приключва без обжалвания и с категоричен победител, след похарчени близо милион лева за конкурс, награди и проектиране, при наличието на готов архитектурен проект, неделимо обвързан с една точно определена локация, направен с желание и ентусиазъм и получил разрешение за строеж преди шест години, новата библиотека на Варна отново да бъде под въпрос? При това в ситуация на възможно държавно финансиране.

"Това е може би единственият проект на Община Варна, който беше надпартиен и подкрепен от цялата общественост. Ако се загуби насъбраната енергия и свършената до момента работа, това ще е лош сигнал за всяко следващо начинание", казва в интервю от 20 януари 2024 г. пред Дарик Варна, архитект Александър Минчев, един от проектантите на новата библиотека и е напълно прав.

"Варна има нужда от съвременна библиотека" беше мотото на архитектурния конкурс през 2015 г. Днес, струва ми се, повече от всякога, Варна има нужда и от мислещи хора, от отговорни експерти и от власт, която не се страхува да вземе стратегически решения, да застане с лицето си зад тях и да ги доведе до край. Включително да построи една библиотека и най-после да разкаже една история с щастлив край от Варна.

*Авторът участва в организацията на международния конкурс за нова библиотека във Варна (2015) като част от независимата архитектурна група WhAT Association (WhATA). WhATA са автори и на заданието за конкурса. В тази връзка този текст не е безпристрастен.

Този текст е в памет и на Емилия Милкова, дългогодишен директор на Регионална библиотека „Пенчо Славейков" във Варна и двигател на конкурса за нова сграда на библиотеката в града.

Изложба посветена на Конкурс за нова сграда на библиотеката, 2017 г.

БИБЛИОТЕКИТЕ И АРХИТЕКТУРАТА

арх. Дарена Милкова

Дарена Милкова е архитект с интереси в областта на културното наследство, архитектурния контекст, процесите на урбанизация и глобализация. Обича да опознава нови архитектурни светове и принципи. Отраствайки в библиотечните среди, нейният живот винаги е бил свързан и с библиотеките, които за нея си остават втори дом. Дарена е преподавател в катедра „История и теория на архитектурата“ в Университета по архитектура, строителство и геодезия, гр. София. В работата си със студентите се стреми да възпита в тях осъзнато възприемане и критично мислене към заобикалящата ни среда.

Какво представлява библиотеката?
Какви са нейните смисъл и функция?
И как тя оцелява през толкова години човешка история?

Етимологично думата „библиотека“ означава „хранилище за книги“. Всъщност библиотеките не просто съхраняват, но и организират и осигуряват достъп до колекции от книги и други печатни, аудио и визуални издания; осигуряват достъп до знанието, предоставяйки го свободно на всеки човек. Едновременно с това библиотеката играе важна роля в културния живот на едно населено място. Тя се явява генератор за творчески проекти, проводник на нови тенденции; експериментално (лабораторно) поле за всички луди и щури идеи, които могат да намерят адекватно място за покълване и развитие именно тук. Това е мястото, където децата се учат да мечтаят, а възрастните си припомнят колко необятен и пълен с възможности е светът пред нас.

Именно заради своите комплексни и разнообразни функции, въображението на архитектите е толкова разпалено при проектирането на библиотечни сгради, а резултатите са едни от най-интересните в световен мащаб. Днес библиотечните сгради се явяват като визитна картичка за градовете, в които се намират. Те стават тяхната емблема и много често гостите на съответния град идват специално, за да ги видят и да се потопят в техния необятен свят.

Така, например, Кралската библиотека в Копенхаген, Дания с нейната изцяло нова пристройка става известна като „Черния диамант“,[1] разположен на крайбрежието. Лаконичният и монолитен архитектурен образ, който създават проектантите от студио СХЛ (Schmidt Hammer Lassen Architects), стои категорично и разпознаваемо в средата.

[1] https://www.shl.dk/work/the-royal-library - посетен 01.2024 г.

Сградата на Централната библиотека в Сиатъл, САЩ, със своята сложна геометрия е резултат от идеята на архитектите от студио OMA (Рем Колхас и Джошуа Принс-Рамус) и студио LMN Architects да онагледят функционалната организацията на библиотеката. Разделяйки я на „стабилни“ (статични) функции (хранилища, администрация, зали) и такива с „нестабилни“ (нестатични) функции (читални, мултифункционални пространства),[2] те създават композиция от паралелепипеди, която, във взаимодействие с околната среда, определя нейния запомнящ се архитектурен образ.

А библиотеката LocHal в Тилбург, Нидерландия[3], представлява реконструкция и адаптиране на депо за влакови композиции за нуждите на библиотеката. Ключов момент в проекта на студио CIVIC е огромното централно пространство, което при нужда може да бъде разделено на по-малки чрез шест огромни текстилни екрана.

В тази връзка не е случайно и решението на Международната федерация на библиотечните асоциации и институции (International Federation of Library Associations and Institutions - IFLA) от 2014 г. насам да връчва ежегодно награда за архитектура на обществена библиотека, която е новопостроена сграда, изцяло нова пристройка към съществуваща сграда или преустройство на съществуваща сграда за нуждите на библиотека.[4] Вземайки под внимание приноса и ролята на библиотеките в съответния град и общество, но и осъзнавайки значението на физическото пространство, специално създадено за библиотечна сграда, в последните десет години са наградени библиотеки в Барселона, Хелзинки, Аархус, Стокхолм, както и в по-малки

Кралската библиотека в Копенхаген, Дания

[2] https://www.archdaily.com/11651/seattle-central-library-oma-lmn - посетен 01.2024 г.

[3] https://www.archdaily.com/909540/lochal-library-mecanoo-plus-civic-architects-plus-braaksma-and-roos-architectenbureau - посетен 01.2024 г.

[4] https://systematic.com/en-gb/industries/library-learning/news-knowledge/awards/public-library-of-the-year/ - посетен 01.2024 г.

градове в Норвегия, Нидерландия, Австралия и САЩ. Всички тези библиотеки се отличават със своята архитектура, запомняща се визия и функционална организация.

В исторически план ролята на библиотеките като места за запазване на знанието и паметта е осъзната още от Древността. Някои от забележителните примери са Пергамската библиотека, библиотека Улпия на форума на Траян в Рим, императорската библиотека в Константинопол. Но безспорно една от най-известните в периода на Античността е Царската библиотека в Александрия. Построена през III в. пр. Хр. по времето на Птолемеите, когато столицата на Египет е преместена в Александрия, желанието на владетеля е градът да се превърне в най-големия център за знания и изкуства по това време. Предполага се, че колекцията ѝ е наброявала между 40 000 и 400 000 папирусови свитъка в периода на своя разцвет. След няколко столетия обаче тя бива безвъзвратно разрушена.

Векове по-късно, през 1972 г, по време на конференция, организирана от Университета в Александрия, професорът по древна и антична история Мустафа ел-Абади апелира за построяване на нова библиотека в града. Целта е ясна - да се възроди паметта за изчезналата преди около 2300 години антична библиотека, била център на книжовността и науката тогава. Така, на 26.06.1988 г., след като Университета на Александрия дарява площ от 45 000 кв.м. за целта, президентът на Египет и генералният директор на ЮНЕСКО полагат първия камък на бъдещата библиотека. В края на същата година е обявен международен конкурс, в който взимат участие повече от 1300 архитекти от 77 държави. Подадени са 524 проекта. Конкурсът е спечелен от младото и никому известно тогава архитектурно студио Снохета (Snøhetta). Проектът им печели благодарение на своята визия и запомнящ се архитектурен образ. Сградата представлява цилиндър с диаметър 160 м., наклонен и наполовина потопен под повърхността на

Библиотеката в Сиатъл, САЩ

терена, осигурявайки по-добра възможност за зенитно осветление на помещенията.[5] През октомври 1990 г. правителството на Египет и ЮНЕСКО подписват споразумение, но поради извършването на археологически разкопки на мястото на бъдещия строеж, процесът на строителство се забавя с четири години. Накрая, дванадесет години по-късно и *четиринадесет години след провеждането на архитектурния конкурс*, на 16 октомври 2002 г., сградата на новата библиотека - библиотека Александрина, е официално открита.

Днес, библиотека Александрина разполага с една от най-големите читални в света с площ около 20 000 кв.м. Разположена на 7 етажа, тя предоставя възможност на 2000 читатели едновременно да я използват. Сградата побира 4 млн. книги, а при компактното им съхранение на специализирани стелажи - до 8 млн. книги. В допълнение към библиотечните функции, има планетариум, няколко музея и училище за наука.[6] Малко след реализацията, проектът получава Световната архитектурна награда (World Architecture Award) и наградата Ага Кхан за архитектура (Ada Khan Award for Architecture), именно заради ролята, която има тази библиотека за местното население и за световната история и памет.

В България нуждата от библиотека и място - средище на българската книжовност и култура, също е осъзната. Веднага след Освобождението, Градският съвет на столицата решава да учреди „публична библиотека, нужна за развитието на София в културно и образователно отношение“[7] - Българска народна библиотека. Няколко години по-късно, през 1900 г., библиотеката е преместена в Гражданския клуб на ул. „Г. С. Раковски“ 131. Но нарастващият книжен фонд предполага ново

Библиотека Александрина в Александрия, Египет

[5] https://www.snohetta.com/projects/bibliotheca-alexandrina - посетен 01.2024 г.

[6] https://www.archdaily.com/592824/ad-classics-bibliotheca-alexandrina-snohetta - посетен 01.2024 г.

[7] https://stroiinfo.com/natsionalnata-biblioteka-kulturno-sredishte-i-architekturen-shediovur/ - посетен 01.2024 г.

разширение на библиотеката, което води до решението да се построи специална сграда за целта. Така, първата сграда, специално построена за библиотека в България, е тази на Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ в гр. София. Проектът за сградата е избран след конкурс, проведен през 1937 г., в който са получени 24 проекта. Победител е проектът на колектива арх. Иван Васильов и арх. Димитър Цолов.[8] За бъдещо разположение на новата сграда е избрано мястото, на което дотогава е бил разположен Царския манеж. Работата по строежа започва през 1939 г., но няколко години по-късно е прекратена, заради бомбардировките над гр. София по време на Втората световна война. Строителните работи са подновени едва през 1946 г. Накрая, *шестнадесет години след спечелването на конкурса*, строежът е завършен и на 16 декември 1953 г. тържествено е открита новата сграда за Народната библиотека, в която тя се помещава и до днес. Разположена на площ от около 3 800 кв.м., с разгъната застроена площ от приблизително 14 500 кв.м., сградата е ярък градоустройствен акцент в заобикалящата я среда. Композицията на вътрешното пространство е организирана, следвайки ясна и функционална логика. За каталожната зала и за читалните е осигурено зенитно осветление. А хранилищата, разположени на осем етажа, днес побират около 8 000 000

[8] Боров, Тодор. 1938. Конкурсът за Народна библиотека. София: Нар. библиотека.

Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ в София, България

библиотечни единици, което я прави най-голямата обществена библиотека в страната.

В най-новата история на българската архитектура, през XXI век, сграда, специално проектирана и предназначена за библиотека, не е строена. Но първите крачки в тази посока са направени във Варна. През 2015 г. Община Варна и Камара на архитектите в България - Регионална колегия, гр. Варна, съвместно с РБ „Пенчо Славейков" подемат нелеката задача за иницииране на международен конкурс за идеен проект за нова сграда на варненската библиотека. Неизменна помощ в това начинание оказва WhAT Association (WhATA) - независима организация, занимаваща се с архитектурна критика, публицистика, организиране и журиране на конкурси, която поема организацията на този конкурс и съставянето на заданието към него.

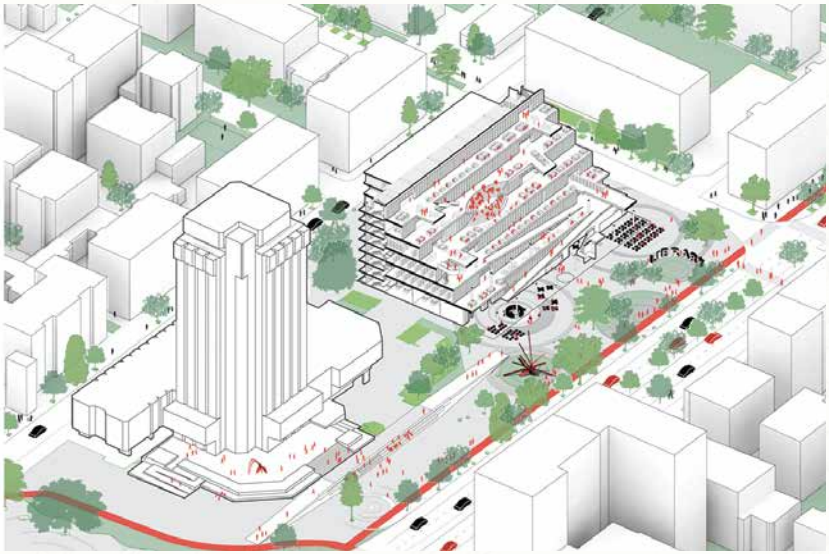
Създадена през 1883 г. от „Варненската книжевна дружина" с дарения на видни общественици от града, Регионална библиотека „Пенчо Славейков" – Варна, сменя различни местоположения през годините, но продължава да няма свой собствен дом. Първоначално е била разположена в т. нар. Българско кафене на пл. „Мусала" (днес пл. „Независимост"), в последствие в сграда, намиращата се на мястото на днешната Стоматологична клиника, а през 1942 г. – в сграда на бул. „Сливница" 46. По-късно отделите „Средношколски", „Изкуство" и сбирката, посветена на Стара Варна се помещават в представителна сграда на ул. „Братя Шкорпил" 24, а за останалите отдели са отредени трите етажа в ниското тяло към сградата на Община Варна. Към 2023 г. Варненската библиотека продължава да е физически разпокъсана между шест различни сгради: 3 външни хранилища и 3 сгради за обслужване на читателите, като основната сграда продължава да се помещава в ниското тяло към Общината, а за „Детски отдел" и отдел „Средношколски" е отредено подблоково пространство на кръстовището на бул. „Чаталджа" и бул. „Осми приморски полк", а за отдел „Изкуство"

Проект за нова сграда на библиотеката, автор Architects for urbanity

- подблоковото пространство в сграда на Червения площад.[9]

Така, през 2015 г. Емилия Милкова, в качеството си на директор на РБ „Пенчо Славейков“, заедно с колектива на библиотеката, сформират екип от библиотечни специалисти, които да систематизират библиотечните изисквания и да помогнат в изготвянето на функционална схема и задание, удовлетворяващи нуждите на институцията. За Емилия и колектива на библиотеката този конкурс е истински момент на щастие и радост, защото един проблем, дискутиран в обществото с десетилетия, е на път да бъде решен. Да бъде решен с размах и с визия за бъдещото развитие и разрастване на библиотечния фонд (Варненската библиотека е една от 12-те депозитни библиотеки в страната); да бъде решен със съвременни изразни архитектурни средства, отчитайки отдавна променената чисто книгохранилищна роля на библиотеката и формирайки един съвременен културно-информационен център с пространства за работа, за почивка, за провеждане на събития, за срещи и общуване. За ново местоположение на сградата е отредено място в централната част на града, което подобава на важна културна институция, каквато е бъдещата библиотека, и което е в близост до повечето от висшите учебни заведения, разположени в града, а именно пространство, служещо днес за паркинг към Община Варна. Намираща се и на един от основните булеварди в града, тя няма да остане незабелязана от гостите на града.

Проект за нова сграда на библиотеката, автор Architects for urbanity

Въодушевлението е голямо - не само сред библиотечните среди, но и сред архитектурните. В България това е първият конкурс, организиран толкова явно, видимо и с толкова ясно задание и параметри. Първият конкурс, за който в продължение на месеци не спира да се говори в архитектурните среди. И резултатът е видим: в конкурса, обявен на 7 септември

[9] Димчева, Кристиана. 2007. Регионална библиотека „Пенчо Славейков“, 10 книги за Варна. 2006, с.402-403. Издателство МС. Варна

2015 г., взимат участие архитектурни студиа от целия свят. Получени са 370 проекта, от които 86 са българските предложения, а останалите са от Европа, Азия, Северна Америка, Южна Америка и дори и от Африка и Австралия. Конкурсът е спечелен от младото нидерландско студио Architects for urbanity. Предложеното от тях решение е за сграда с изчистен архитектурен силует, чийто мащаб е съобразен със заобикалящата я среда, а сградата на Общината остава пространствен репер във вертикала. Отличителна черта на проекта е нейният стъпаловиден атриум, който условно разделя сградата на две части и обособява нейната предна част като „градска дневна" - естествено продължение на градската среда в централното фоайе на новата библиотечна сграда. Именно тук, на шест етажа са разположени и читалните зали със съответните им библиотечни отдели като пространството предразполага към активен и богат вътрешен живот. Подобаващо за една съвременна градска библиотека, проектът предвижда пространство за временни изложби, многофункционална зала за 200 посетители, медиатека, обучителни зали, споделени работни пространства и пространства за игри и занимания за децата - именно тези пространства, които ще накарат и малките и големите читатели да почувстват една библиотечна сграда като свой втори дом. В задната половина на сградата ще бъдат разположени администрацията и хранилището на библиотеката, което е предвидено да побере 860 000 библиотечни единици. Автономно достъпен подземен паркинг за 300 автомобила и 200 велосипеда ще бъде разположен на три подземни нива, като по този начин ще обезпечи нуждите и на централната градска част за паркиране. Така, на обща разгъната застроена площ от 28 500 кв.м., от които надземни за нуждите на библиотеката - 17 500 кв.м.,[10] бъдещата сграда на библиотеката ще се превърне в социален и културен инкубатор за варненската общност.

„Нали знаете, че нито ще бъде лесно, нито ще бъде бързо?"[11] - пишат от WhATA в своя блог през декември 2015 г. Но еуфорията в българските архитектурни и библиотечни среди, както и сред варненската общност, продължава, когато година по-късно - през 2016 г., се инициира и започва работата и по техническия проект за реализация на сградата. На този етап към екипа на нидерландското студио се присъединява и екипа от българското студио АМАРХ с водещ архитект Александър Минчев и колеги по съответните специалности. Три години отнема изготвянето на технически проект, а през 2018 г. е получено и разрешение за строеж. Всичко вече е готово и се очаква само започване на процеса на строителство.

В този момент, неизменно следвайки не само своята мечта, но и мечтата на всички

[10] http://architectsforurbanity.com/p12.html и http://architectsforurbanity.com/p37.html - посетени 01.2024 г.

[11] http://whata.org/blog/zad-kulisite-na-konkursa-za-nova-biblioteka-vv-varna - посетен 01.2024 г.

приятели на Варненската библиотека за осъществяване на проекта за нова сграда, Емилия Милкова се впусна и в едно ново за нея професионално поприще. От позицията на парламентарен представител, всеки ден в продължение на четири години, тя се бореше и търсеше начини и средства за реализирането на този проект. Проект колкото важен за Варна, толкова и за цяла България, защото създаването на една нова и модерна библиотечна институция, интегрираща съвременни функции и дейности в един град, ще постави началото на преутвърждаването ролята на библиотеките и позиционирането им в съвременния информационен и мултифункционален свят, в който живеем. Именно за осъществяването на тези послание и мисия, с които е натоварена сградата, мечтаеше майка ми и не пропускаше случай, в който да запознае цялата общественост с тази Варненска кауза и с нейното послание.

Пожеланието, отправено от WhATA при обявяването на резултатите от конкурса през 2015 г.

Към 2024 г., *девет години след обявяването на конкурса и шест години след издаването на разрешение за строеж* (то е подновено през 2021 г., когато първото такова изтича), проектът за нова сграда за Варненската библиотека стои готов и все още очаква полагането на своята първа копка. Уви, тя няма да бъде положена нито от тогавашните кмет и главен архитект на града, съответно Иван Портних и Виктор Бузев, нито от Емилия Милкова - тогавашния директор на библиотеката, която от дълго време лелееше за тази идея. Надявам се обаче, все пак, тази първа копка да се осъществи, защото РБ „Пенчо Славейков“ има нужда от свой собствен и достоен нов дом. Дом, който да съхрани паметта и да предаде на идните поколения знанието и книжовното, и културното ни наследство! Дом, който да отговаря както на динамичния свят, в който живеем, така и на иновативния начин на развитие и на нестихващите устрем и прогрес, с които колективът на Варненската библиотека не спира да работи! Дом, който да въплъти културата в морската столица на България!

Затова ще завърша с пожеланието, отправено от WhAT Association при обявяването на резултатите от конкурса през 2015 г., а именно - „Да се построи!“!

[БИБЛИОТЕЧНА АРХИТЕКТУРА]

Из „Публичните библиотеки и Европа 2020“, Дисертационен труд, 2013 г.

д-р Емилия Милкова

“Основната мисия на библиотеките е създаването на социален капитал и това се осъществява, чрез стратегическото разположение на филиалите и мобилните библиотеки, предоставяне на ефективни програми и технология за всеки. По отношение на околната среда, библиотеките естествено предоставят информация, но те, също така, служат като местни модели и лаборатории за зелени практики.“[1]

Грег Ландграф, сп. American Libraries

Библиотеките са необходимото функционално звено между търговските компании и общността, в качеството си на компетентни институции, разпознаващи и разбиращи какво е да си зелен.

Създаването на зелени библиотеки достига повратна точка с основополагането на движението „Зелена библиотека“, което обединява библиотеки от големи и малки населени места, колежи и университети, ангажирани с процеса по превръщане на библиотеките в екологични и намаляване на тяхното влияние върху околната среда. Построяването на зелена сграда за библиотека, прилагайки производствения стандарт LEED, [2] е единият от пътищата, които някои библиотеки избират, за да са екологични и устойчиви. Някои екологични предизвикателства, като изчерпването на енергийните източници и промените в климата, повлияват вида на информационните ресурси и програмите, които библиотеките предлагат на своите общности.

* * *

Библиотеките са местни институции, които търсят възможности за растеж. Имат уникална връзка с общността, притежават способност за общуване с местния бизнес, обслужват потребители, които могат директно да влияят на околната среда, представители на бизнеса, преподаватели, автори, граждани. Библиотеките са силни участници във вземането на устойчиви решения с доказани във времето мисия, функции и авторитет. Ролята на библиотеките, в това „да бъдеш зелен“, намира своята реализация в три основни направления – реализатор, разпространител и катализатор на идеите и дейностите. В качеството си на реализатор, библиотечната институция извършва търсене и предоставяне на тематична информация и осъществяване и провеждане на зелени практики.

---

[1] Landgraf, G. ULC report: Libraries are sustainability partners / Greg Landgraf // American Libraries, 2010, http://americanlibrariesmagazine.org/news/12072010/ulc-report-libraries-are-sustainability-partners Accessed May 23rd, 2013

[2] LEED Leadership in Energy and Environment Design http://www.usgbc.org/leed Accessed May 23rd, 2013

* * *

Една проста зелена стъпка, която библиотеките могат да направят, за да удължат живота на планетата и на своите служители е спиране на употребяването на токсичните почистващи химически средства и преминаване към екологично чисти почистващи продукти. През май 2008 г., в Илинойс е приет Закон за зелено почистване на училищата. Училищата предприемат стъпка към използване на сертифицирани екологично чисти почистващи препарати, одобрени от Американската агенция за защита на околната среда. Според Кен Ранкъл, токсиколог в Департамента за обществено здраве в Илинойс, някои почистващи препарати могат да причинят алергии и астматични пристъпи при децата. Зелените почистващи продукти отделят по-малко вредни изпарения, като някои дори са разработени на растителна основа. Въпреки, че законът в Илинойс препоръчва училищата да използват екологично чисти продукти, той не предвижда наказания за тези, които не желаят да се съобразят с това.

Функционирането на библиотеките като реализатор на зелената идея се изразява и в

Откриване на изложбата „Конкурсът за нова сграда на Регионална библиотека „Пенчо Славейков" – Варна", 2016 г.

оптимизиране на откритите пространства. На функционална зелена оптимизация подлежи и достъпът до библиотеката. Необходимо е да се потърси отговор и на въпроса - Как пристигат потребители в библиотеката? Пеш, по специални алеи и тротоари, с автобус или влак, наличност на график и маршрут (специално определен), спирка/велосипедна станция, паркинг - за служителите и потребителите. Необходимо е оформлението на зелените площи да се извършва с местна растителност. Подходящите за климата видове намалят разходваното количество вода за тяхното отглеждане.

Атрактивни и ефективни възможности предоставя и реализирането на зелени библиотечно-информационни продукти и услуги, като се използва рециклирана хартия и такава, която не е е изработена от дървесина. Тук свое място намира и политиката за развитие на библиотечните колекции и фондове. Прочистването на библиотечни документи може да се извърши, като се предвиди съответното рециклиране, дарение или разпродажба на носителите сред общността от приятели на книгата.

В ролята си на разпространител на зелени идеи, мислене и поведение библиотеката инициира, организира и провежда програми за повишаване на информираността, осведомеността и образованността в съответната област. Във възможностите на

Проект за нова сграда на библиотеката, интериор, автор Architects for urbanity

институцията е да разпознае необходимостта от информиране, да подбере ресурсите за отговор и да извърши правилна и обективна оценка на получения отговор, което я прави надежден и желан партньор в образователния процес. Новата роля на библиотеката е да преподава екологична грамотност сред своите потребители. Екологичната грамотност е част от информационната – това е възможността да разбереш, че нечий избор може да влияе на околната среда, възможността да се определи най-доброто решение за устойчиво развитие и, предвид това решение, да се реагира оптимално и природосъобразно.

Обществените библиотеки имат възможност да разпространяват екологична грамотност сред своите потребители, чрез личен пример, образователни програми и предоставяне на информация за това какво е „да бъдеш зелен". Налични учебни средства @библиотеката: Интернет, среда за публичен форум, провеждане на формални и неформални курсове, пресечна точка на намерения и възможности за целите на образователния процес. Обучителните програми и курсове се разработват с диференциран подход, съобразно различните потребности, желания и възможности на потребителите от различни възрасти, образователни и професионални категории.

Те могат да са за разпознаване на етикетите или планиране и отглеждане на библиотечна пеперудена градина; в сферата на дигиталната грамотност или в методите на бързо четене, осведоменост и самостоятелно мислене. Курсовете за тийнейджъри могат да възпитават в изработването на екоарт от рециклирани материали, приложно изкуство на екологични теми или известен представител на местната общност да организира четене на „зелена книга". Пример за това е лятното детско четене на Обществената библиотека в Чикаго през 2008 г. – „Чети зелено, живей зелено".

Ролята на библиотеката като катализатор – зелен лидер, се изразява в предоставяне на достъп до информация за това какво е „да си зелен", създаването на специални колекции в тази област с цел създаване на условия за екологично съобразно икономическо развитие. Основен стремеж е обединяването на потребителите около зелени инициативи с оглед възпитаване на навици в зелен начин на живот и обществено развитие. Тук е мястото за предоставяне на условия за форум на обществена дискусия на зелени идеи и дейности.

Информационните библиотечни ресурси е необходимо да са в помощ на бизнеса за създаване на обществен интерес към устойчивото развитие. Библиотеките могат да служат като хранилища за информация за природосъобразни и устойчиви материали.

* * *

Планетата се намира в средата на тежка екологична криза, от гледна точка на ресурсно

изтощение, екстремни замърсявания, изменение на климата, изчезването на видове. Ролята на библиотеките и информационните специалисти е от решаващо значение, за да се компенсира липсата на масивни, решителни и ефективни усилия за опазване на околната среда. Библиотеките могат да действат на местно ниво и да вдъхновяват своите общности, като дават пример за зелени дейности в зелена среда, функционират като доставчици на подходяща информация и стават лидери на мнение и агенти на промяната в областта на околната среда.

Библиотеките са задължени от обстоятелствата да работят активно за ограничаване на вредните влияния върху природата. Година след година положението става по-сериозно и все по-спешна е необходимостта от промяна, ето защо е задължително бъдещето на библиотеките да стане зелено във всеки един аспект.

"Зелената вълна" е глобална тенденция за развитие и постепенно обхваща и България, като част от Европа. Броят на новите зелени библиотеки на континента нараства. Старите се адаптират към съвременните зелени стандарти, споделят опит и успешни практики в полза на всеки от нас. Други аспекти на зеленото развитие се откриват в сферата на застъпничеството за устойчивост и подходящо ресурсно развитие на колекциите и фондовете. Добър пример за устойчив библиотечен дизайн е този на академичната библиотека към Технологичния университет[3] в Делфт, **Холандия**. Тази огромна техническа библиотека съхранява над един милион библиотечни единици под наклонен зелен покрив, покрит с тревна растителност. Дневната светлина се пропуска от двойно остъклени окачени фасади. Сградата е с конична конструкция за по-добра осветеност на читалните зали. Охлаждането на помещенията се осъществява, чрез система на запазване на студен въздух, който се използва при необходимост.

Сградата на библиотеката и културния център в Хертен, **Германия** е покрита със слънчеви колектори, закрепени върху стъклен покрив. Създадена е система за съхранение на горещ въздух, който при необходимост, се използва за отопление на помещенията. Технологията предоставя възможност част от топлия въздух да се използва за затопляне и на вода.

Интерес предизвиква и проектът за Урбанистична библиотека на бъдещето[4] в Гент, Белгия, който представя рафиниран усет за изграждането и съобщаването на публичните пространства. Осветлението е решено с

[3] Sands, Johanna. Sustainable Library Design, http://www.libraryworks.com/LW_Best%20Practices/BP_Sustainable-Library-Design.pdf, Accessed May 23rd, 2013

[4] Michler, Andrew. Sustainable Design Innovation, Eco Architecture, Green Building / Andrew Michler // Inhabitat [Weblog]. January 2011, http://inhabitat.com/unstudio-unveils-green-roofed-library-of-the-future-for-belgium/ Accessed May 23rd, 2013

трансперантен дизайн, което прави сградата подходяща и за обучителен център. Библиотеката разполага с открито ядро, което осигурява невероятна гледка, като същевременно позволява на въздуха и светлина да проникнат в купола. Зеленият покрив добавя още екологични предимства към проекта. Огромен входен коридор обединява взаимосвързани нива, осветени с непряка естествена светлина, което отваря пространствата и ги прави общодостъпни и функционални. Проектът внимателно балансира вътрешните и публичните пространства, за да се създаде разнородна среда, която насърчава проучването и взаимодействието.

Икономическата нестабилност и изчерпването на енергийните запаси трансформират обществото, и, по този начин, преобразуват в структурно и функционално отношение и обществените библиотеки. Авторът на „Long Emergency", Джейм Кунслер, смята, че мощната комбинация от изчерпване на нефтените находища, изменението на климата, увеличаването на населението и финансовата криза скоро ще „заговорничат", за да променят начина ни на живот драстично.[5]

Тези бързо разпростиращи се дълбоки промени подтикват обществените библиотеки да предлагат нови и необичайни зелени програми за техните общности. Библиотечните услуги и ресурси се насочват към предоставяне на повече информация за отглеждане на храни и алтернативно лечение. Необходимо е установяването и изграждането на функционални партньорства с различни по характер социални, културни и образователни институции, в това число здравни заведения, общински центрове и звена за работа с хора в неравностойно положение.

По-голямата част от учените в цял свят са обединени около становището, че планетата е под стрес. Междуправителствената експертна група по изменение на климата[6] към организацията за присъждане на Нобелова награда изказва становището, че „глобалното затопляне е недвусмислено и е много вероятно човешката дейност да предизвика невиждано до момента покачване на температурите".[7]

Нужно е хората и институциите да променят своето поведение и начин на живот, за да се даде възможност на планетата да възстанови ресурсите си.

---

[5] Aued, Blake. The end of suburban life is coming, writer says. // OnlineAthens, October 21, 2008, http://onlineathens.com/stories/102208/new_346904968.shtml, Accessed May 23rd, 2013

[6] Intergovernmental Panel on Climate Change – Nobel Lecture, Oslo, 2007 http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2007/ipcc-lecture_en.html, Accessed May 23rd, 2013

[7] Rosenthal, Elisabeth etc. Science panel says global warming is „unequivocal" / Elisabeth Rosenthal, Andrew C. Revkin // The New York Times, February 3, 2007, http://www.nytimes.com/2007/02/03/science/earth/03climate.html?_r=2&oref=slogin&, Accessed May 23rd, 2013

Колаж от „Маратон на четящите хора“, 2022 г., посветен на Емилия Милкова

Авторът на „Ограничения на растежа“, Донела Мийдоус, определя библиотечната институция като едно от „седем плюс чудеса на устойчивостта“.[8]

Назрял е подходящият момент, когато е необходимо библиотеките да се организират и застанат в помощ и подкрепа на обществото да се превърне то в зелено и устойчиво.

[8] Meadows, Donella H. Seven-plus wonders of sustainability / Donella H. Meadows // Grist, August 30th, 1999, http://grist.org/article/of4/ Accessed May 23rd, 2013

Има още много работа, колеги!

д-р Емилия Милкова

2015 г.

Музиката на думите

С Емилия Милкова
за книгите и библиотеките

Българска.
Първо издание

Съставители:
Емил Демирев, Кристиана Димчева, инж. д-р Радка Калчева,
д-р Цветелина Войчева, Даниела Илиева, Ася Иванова

Редактор:
инж. д-р Радка Калчева

Графичен дизайн:
Йордан Дамянов

Формат:
70x100/12

ISBN 978-954-91526-7-8

Предпечат и печат:
„Издателство Славена“
Варна, 9018, ул. „Кап. Радко Димитриев“ 59А
books@slavena.net
www.slavena.net